

**Listing and Selling Homes
From San Jose to Sacramento**

JASSI GILL Broker/Owner

Ph:510-304-9292

Refinance Now

@ZERO COST

Call Sukhi Gill:510-207-9067

CA DRE Lic.#01180969

CA DRE#00966763

**Certified
Insurance
Agent**

Gurdar Singh Mann

**ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ**

ਫੋਨ:510-487-1000

MANN@GGIABA.COM

Mann Insurance Brokers Inc.

4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

Buy/Sell Real Estate

in Bay Area

Call: Jaideep Singh

Ph: 510-565-5250

Email: jaideeprealtor@gmail.com

**I can help you every step of the way.
No Pressure, No Obligation.**

DRE#02021283

**Fluent in Punjabi
and Hindi.**

Twentieth Year of Publication

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਐਡੀਸ਼ਨ

Price 50¢

Email:punjabtimes1@gmail.com

ਸ਼ਿਕਾਰੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ

www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 20, Issue 7, February 16, 2019

20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਫਿਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ

ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਨਿਕਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਫੂਕ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੋਈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿੱਤਰ ਆਈਆਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਧਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 121 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਚੁੱਪ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (29) ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਪੱਲੀਆਂ ਖੁਰਦ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ), ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (27) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (29) ਕੈਥਲ ਕੋਲੋਂ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉਤੇ)

ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਭਖਿਆ

ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਜੇਬੰਦੀ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚਾਰਜੇਬੰਦੀ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਲਾਮਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਵਲੋਂ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਫ ਫੰਡ ਯੂ.ਕੇ. ਵਲੋਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕਰੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜੋਲੀ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਪੈਨਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਖਾਲਤਾ ਮਿਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਫੂਕ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਨਵੇਂ ਅੰਕੜੇ ਇਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਵਧੀ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ ਵਿਚ 2017 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 900 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 359 ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰੀਆਂ, ਜਦਕਿ ਲੰਬੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 528 ਨੂੰ ਅੱਪੜ ਗਈ।

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਇਕੱਲੇ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਹੀ 32 ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸਲ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨੀਅਤ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਹੋਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮੁੱਚਾ ਕਰਜ਼ਾ (ਬੈਂਕਾਂ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦਾ) ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 4,516 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਮੁਆਫ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਅੰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ

ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਵਿਚੋਂ ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੱਕ 89 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ 167 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ 2017-2018 ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਮੰਦਗਲੀ ਦੇ ਦੌਰ

ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ 87.61 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ 6.7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਕੌਮੀ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਅੰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਚਿੰਗ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 ਉਤੇ)

Low Cost Legal Documents For

- ◆ Wills & Trusts ਵਸੀਅਤਨਾਮੇ
- ◆ Divorce ਤਲਾਕ
- ◆ Pre Nuptials ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ
- ◆ Grant Deeds ਗਰਾਂਟ ਭੀਡ

Call Sarvinder

Ph: 510-648-5554

dolly@worryfreelegaldocs.com
www.worryfreelegaldocs.com
(Regd. and Bonded LDA; Not an Attorney)
39803 Paseo Padre Pkwy, Suite A,
Fremont, CA 94538

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with portable Tandoor
for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com

Raja Sweets & Indian Cuisine

31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar

1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

ਹਰ ਮੌਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਜਨਮ ਦਿਨ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਪਰਟੀ ਲਈ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Call Makhan Bains or Ravinder Singh for your next Party 1-866-FOR RAJA www.RajaSweets.com

Law Office of Manpreet S. Gahra

- > ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
- > ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
- > ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense
(DUI, simple battery,
domestic violence,
immigration post-
conviction relief)

Manpreet S. Gahra
Attorney At Law

Berkeley Office

2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley

Ph:510-841-4582

Fax:510-217-6847

Email: manpreet@gahralaw.com

ਕਰਜ਼ ਮੁਆਫੀ: ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚੋਣ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ

ਕੋਟਲੀ ਸੂਰਤ ਮੱਲੀ: ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲੀ ਸੂਰਤ ਮੱਲੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਵਾਅਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ 3 ਲੱਖ 86 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੋ ਚੈੱਕ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 16 ਅਕਤੂਬਰ 2016 ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ 'ਕਰਜ਼ਾ ਕੁਰਕੀ ਖਤਮ, ਫਸਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਕਮ' ਤਹਿਤ ਫਾਰਮ ਭਰਵਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਰਸੀਦ ਕਿਸਾਨ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਵਿਆਜ ਕਾਰਨ ਇਹ ਰਕਮ ਹੋਰ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਟਰੈਕਟਰ ਵੇਚ ਕੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੇਣੀ ਪਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ 3 ਲੱਖ 86 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਦੋ ਚੈੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਆਖਿਆ

ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਿਸਾਨ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਚਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਆਜ ਕਾਰਨ ਵਧ ਕੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਤਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੇ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਟਰੈਕਟਰ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਵੇਚ ਕੇ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁਰਕੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕੀ ਅੜਿੱਕਿਆਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਕ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਗਰਾਮ ਬੈਂਕ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਕਾਲੀ ਕਿਸਾਨ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਸੁਹਿਰਦ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਮੁਆਫ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।

ਬਰਗਾੜੀ ਕਾਂਡ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਹੁਣ ਲੱਗਿਆ ਸਿਆਸੀ ਮੋਰਚਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੋਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਰਗਾੜੀ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤੇ ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਧਿਆਨ

ਹਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ, ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਤੇ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੰਡ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੇ

ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੇ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚਾ ਤਰਫੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ, ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਤਹਿਤ ਧਾਰਮਕ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁਤਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਰਗਾੜੀ ਮੋਰਚਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੋਕ ਸਭਾ

ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝੀ ਸਿਆਸੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਿਲਾਫ ਇਕੋ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ ਦੇ ਸਰੋਤ ਦੱਸੇ ਮਜੀਠੀਆ: ਰੰਧਾਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਬੁੱਧ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰੋਤ ਦੱਸਣ ਜਾਂ ਇਨਫੋਰਮੇਸ਼ਨ ਡਾਇਲੈਕਟਰੇਟ (ਈਡੀ) ਜਾਚ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਈਡੀ ਜਾਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ 3.86 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੇ ਜਦਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ 1.76 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੀ ਸਾਖਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਸਮਾਗਮ 23 ਤੋਂ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਨ

ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬੰਦ ਕਰੇ, ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵੀ ਸਖਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਚਾਲੇ ਸਬੰਧ ਮੁੜ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਕੌਮੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਅਵਤਾਰ

ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦਾ ਇਕ ਵਫਦ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਜੈ ਰੂਪਾਨੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋਹਲੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਵਫਦ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪਾਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 23 ਤੋਂ 24 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੀ ਜੀ.ਐਮ.ਡੀ.ਸੀ. ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਰਾਜ ਪੱਧਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ 'ਚ

ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਜਰਾਤ ਵੀ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈ ਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਮੋਹਨ ਰਾਓ ਭਾਗਵਤ ਵੱਲੋਂ

ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਘਰ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੌਮੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੌਮੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸੀਸਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
 *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੌਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
 *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
 *2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਲਈ
 ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
 ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
 ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 42 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ
 ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ
ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
 Office: (866) 933-3038
 Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਉਤੇ ਡਟੇ ਜਨਰਲ ਜੇ. ਜੇ. ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਾਬਕਾ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਜਨਰਲ ਜੇਜੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ

ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਦੇ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।

ਸਾਬਕਾ ਫੌਜ ਮੁਖੀ 2017 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਸਨ ਪਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਤੋੜ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲਾਇਆ। ਲੋਕ

ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ 'ਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜ ਮੁਖੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ

ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਵੀ ਹਲਕੇ 'ਚੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਉਮਰ ਕੈਦ

ਜਲੰਧਰ: ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (29) ਵਾਸੀ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਸੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (27) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (29) ਕੈਥਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਰਣਧੀਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘੀ 5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 121 ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 121ਏ ਤਹਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ ਮਿਲਣ ਪਿਛੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਮਕਸਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਏਨੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਫਲੈਕਸ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ 1978 ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਫਲੈਕਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਆਏ ਸਨ।

ਬਸਪਾ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਇਨੈਲੋ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ) ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਇਨੈਲੋ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 9 ਮਹੀਨੇ ਪੁਰਾਣਾ ਗਠਜੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਾਗੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੈਣੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨਵੀਂ ਪਾਰਟੀ ਐਲ.ਐਸ.ਪੀ. ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਿਆ।

ਜੀਂਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੌਟਾਲਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ (ਆਈ.ਐਨ.ਐਲ.ਡੀ.) ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਮੇਦ ਸਿੰਘ ਰੇਡੂ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀਜਨਕ ਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਬਸਪਾ ਨੇ ਇਹ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ।

ਬਸਪਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਮੇਘਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਸੁਪਰੀਮੋ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਬਸਪਾ ਨੇ ਇਨੈਲੋ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਸੁਰੱਖਸ਼ਾ ਪਾਰਟੀ

(ਐਲ.ਐਸ.ਪੀ.) ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਸਪਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਗੱਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨੈਲੋ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਪਰ ਚੌਟਾਲਾ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ ਉਹ ਵੰਡੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਤਾ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੇਡੂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਕੁੱਲ 3400 ਵੋਟਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟ ਹੀ ਇਨੈਲੋ ਦੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਵੋਟ ਬਸਪਾ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਪਾਏ ਸਨ।

ਬਸਪਾ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨੈਲੋ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਸਪਾ ਅੱਠ ਅਤੇ ਐਲ.ਐਸ.ਪੀ. 2 ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਮੇਘਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਸਪਾ 35 ਅਤੇ ਐਲ.ਐਸ.ਪੀ. 55 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰੇਗੀ।

Homeopathicvibes

Harminder Singh Gill

D.H.M.S; B.C.I.H

(Ex Homeopathic Medical officer Punjab Govt.)

Now we have two locations:

940 E. El Camino Real, Sunnyvale, CA 94087
www.homeopathicvibes.com

Ph: (408) 737-7100

Fax: (408)737-7102
39210 State St., Suite 111, Fremont, CA 94538

We sell and ship homeopathic remedies through out North America.

US Business Brokers Inc.

American Financing Group LLC

101 W 22nd St, Suite 111, Lombard, IL 60148
23280 Pacific Highway South, Suite 307, Kent, WA 98032

Financing - Loans

- We do all kinds of SBA & Conventional loans.
- We are specialized in Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Convenience Stores, Motels, Apartment Buildings, Strip Plazas, Commercial Buildings, Food Franchise.
- Purchase/Refinance
- Lowest Rates (With or Without Real Estate)
- Best Possible Mortgage Solutions For You...

ਬਿਜਨਸ ਵੇਚਣ
ਤੇ ਖਰੀਦਣ
ਅਤੇ ਫਾਇਨਾਂਸ
ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Contact us Buy or Sell business

AJ Sandhu (MBA)

Managing Broker/Realtor/Consultant
Licensed in IL, IN, WA

916-995-0783 (Cell)

425-529-6283 (Cell)

630-206-2467 (Fax)

www.ubbchicago.com aj@ubbchicago.com

Contact us for any Financing Need Nationwide.

- FAST APPROVAL • QUICK CLOSINGS • SBA 504 & 7A
- CONVENTIONAL LOANS • HOTELS, MOTELS
- GAS STATIONS, TRUCK STOPS • INDUSTRIAL CLIENT
- SUBWAY, DUNKIN DONUTS
- LIQUOR STORES, C-STORES, CAR WASH

ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ 5 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੀ ਪੁਲਿਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦਾ ਕੁਟਾਪਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ

ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲੇ ਜਾਂਚ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਲੰਬੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਾਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਫੁਟੇਜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵੀ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ

ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕੇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਸਮੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁਰਮ ਜ਼ਮਾਨਤਯੋਗ ਹਨ ਪਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਧਰ, ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਜਨਤਕ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਚੱਕ ਮਿੱਠੂ ਸਿੰਘਵਾਲਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਭਰਾ 'ਤੇ ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਝ ਨੇੜੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 323, 341, 506, 148, 149 ਤੇ 427 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਅੱਠ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿੱਠੂਖੇੜਾ ਨੂੰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫੋਨ ਖੋਹਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਕੇਸ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨਾਂ ਦਾ ਚੋਗਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇਗੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ

ਬਠਿੰਡਾ: ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਣ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨਾਂ ਦਾ ਚੋਗਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇਗੀ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਕੰਮ ਲਮਕਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੈਚ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਟੀਚਾ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਦੋ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਫਰਮ ਨੂੰ 'ਲੈਟਰ ਆਫ ਐਵਾਰਡ' ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਜ਼ਬਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਕੋ ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੂਤਰ ਤਿੰਨ ਫਰਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਇਨਫੋਟੈੱਕ ਤੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਤਹਿਤ ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ 30 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਬਿਡ ਖੋਲ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਇਨਫੋਟੈੱਕ ਦੀ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਆਸ਼ੂਨੀਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਅਮਲ ਦੋ-ਚਾਈ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਲਈ ਤਿੰਨ ਫਰਮਾਂ ਨੇ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨਾਂ ਲਈ 70 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ (ਉਦਯੋਗ) ਵਿੰਨੀ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਦਾ ਅਮਲ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਵੰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

'84 ਕਤਲੇਆਮ: ਕਾਨਪੁਰ 'ਚ 127 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝੀ

ਲਖਨਊ: ਤਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ 1984 'ਚ ਹੱਤਿਆ ਮਗਰੋਂ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ 127 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ (ਸਿੱਟ) ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਯੂਪੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਅਤੁਲ ਕਰਨਗੇ। ਸਿੱਟ ਵੱਲੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ ਰਾਹਤ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦਬਾਅ ਮਗਰੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣੀ ਪਈ। ਅਗਸਤ 2017 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਿੱਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਖਨਊ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 28 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੋਗੀ ਆਦਿਤਿਆਨਾਥ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨਪੁਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਿੱਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ 'ਚ ਸਿੱਟ 5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਹੋਈ। ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਰਾਹੀਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨਪੁਰ 'ਚ 127 ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ 34 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਕਾਨਪੁਰ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਿਕਾਰਡ ਗਾਇਬ ਹੈ।

ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਸਾਲ 1984 ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕੀ। ਇਸ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਦੁਖਦਾਈ ਪਹਿਲੂ ਸਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਰੱਖੀਆਂ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਿੰਸਕ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਵੱਲ ਯੋਗ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ ਰਾਹਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਕਿ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 127 ਸਿੱਖ

ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦਰਜ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ 34 ਜਣੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਏ। ਮਾਰਚ 2017 ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਹਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਨਤਕ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਪੀ.ਆਈ.ਐਲ.) ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਦਲ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ.) ਬਣਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਾਲ 13 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤਕ ਦੁਬਾਰਾ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 'ਸਿੱਟ' ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ 'ਸਿੱਟ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : 1984 ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਯੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਕਾਨਪੁਰ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 34 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਕਈ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਨਸਾਫ ਨੂੰ ਤਰਸਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨਪੁਰ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਯੂਪੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨਾਲ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਬੱਝੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਇਨਾਮੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ

ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ: ਪੀਰਮੁਛੱਲਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਥਿਤ ਗੋਕੂਲਧਾਮ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਕ ਫਲੈਟ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਨਾਮਵਰ ਲਾਰੇਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦੇ ਇਕ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਥਾਣਿਆਂ 'ਚ ਦਰਜਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੈਂਗਸਟਰ 'ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਉਕੂ (ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਕੰਟਰੋਲ ਯੂਨਿਟ) ਦਾ ਇਕ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਛੇ ਸਾਲਾ ਬੱਚੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਨਾਮੀ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰੀਬ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਚੱਲੇ ਇਸ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 100 ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਲਾਰੇਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦਾ ਨਾਮੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ ਦੇ ਪੀਰਮੁਛੱਲਾ ਖੇਤਰ 'ਚ ਸਥਿਤ ਇਸ ਫਲੈਟ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾਮੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵਿੱਕੀ ਗੌਡਰ ਦਾ ਇਨਕਾਊਟਰ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਫਲੈਟ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਫਲੈਟ ਖੁਲ੍ਹਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ

ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ ਬਾਲਕੋਨੀ ਰਾਹੀਂ ਲਟਕ ਕੇ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਫਲੈਟ 'ਚ ਵਝ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਫਲੈਟ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਭਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘਿਰਿਆ ਵੇਖ ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 6 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਅਕਸ਼ਿਤਾ ਦੀ ਕਨਪਟੀ 'ਤੇ ਪਿਸਤੌਲ ਲਗਾ ਕੇ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਟੀਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਮਾਂਡੋਆਂ ਨੇ ਉਕਤ ਫਲੈਟ 'ਚ ਵਝ ਕੇ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਲਿਆ। ਇਸ

ਦੌਰਾਨ ਫਲੈਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੋਈ ਭਾਰੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਦਾ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦਕ ਬਣਾਈ ਬੱਚੀ ਅਕਸ਼ਿਤਾ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੰਕਿਤ ਭਾਦੂ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਅਸਲੂ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਛੇ ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ: ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਧੂੜਕੋਟ ਰਣਸੀਹ ਦੇ ਇਕ ਛੇ ਸਾਲਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਨੋਚ-ਨੋਚ ਕੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਹਰਮਨ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੋਨੂੰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਲਿਤ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰਮਨ ਪੜ੍ਹਨ ਚੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਗਰਦਨ ਤੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਢ ਖਾਧਾ।

ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੋਗਾ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਾ ਹੋਇਆ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਟਰਾਲਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਭਰਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਗੈਂਗਸਟਰ ਫੋਨ ਉਤੇ ਫਿਰੌਤੀਆਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ

ਬਠਿੰਡਾ: ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਖਤਰਨਾਕ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰੌਤੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਫਿਰੌਤੀ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ 'ਦੇਖ' ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦੀ ਪੋਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਕੰਨ ਚੁੱਕ ਲਏ ਹਨ।

ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣਾ ਛਾਉਣੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ, ਫਿਰੌਤੀ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਤੋਂ

ਉਹ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰੌਤੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਤਰਨਾਕ ਗੈਂਗਸਟਰ ਬੰਦ ਹਨ।

ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸੋਰਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਵਾਸੀ ਪੁਤਲੀਘਰ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪਾਰਵਾਲ ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਖਿਲਾਫ ਬਾਣਾ ਛਾਉਣੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦਰਜਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਹਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਪਰਚਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੁਖਬਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਤੰਗ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਲਿਆ ਫਾਹਾ

ਜਲੰਧਰ: ਸਥਾਨਕ ਕਾਲਜ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਪੱਖੇ ਨਾਲ ਫਾਹਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੇ ਤਿੰਨ ਸਫਿਆਂ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨੋਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਰੇਸ਼ ਕਪੂਰ ਉਪਰ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਤੰਗ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੱਖੇ ਨਾਲ ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਭੱਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰੋਂ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਉਸ 'ਤੇ ਕੱਢਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਰੇਸ਼ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡਰਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਡਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਨੋਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪੈਨਸਿਲ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਰੋਣ ਵਰਗਾ ਇਕ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਲਵਿਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਚਨਾ ਮੋਗਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਤਣਾਅ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਬਾਰੇ ਬਾਦਲ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਕੌਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ

ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਹੀ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ

ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਤੋੜ ਕੇ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਵੱਲੋਂ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦੂਜੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟਕਸਾਲੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ

ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਦਲ ਨਾਲ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਵੇਂ ਸਿਆਸੀ ਗਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਤੱਖਲਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ

ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਸਾਂਝ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਫਿਰਕੂ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹਲਕਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਾਮੀ ਭਰੀ।

ਗੈਰ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਤਾਰ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵੱਲੋਂ ਇਕੋ ਸੁਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਆਸੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ

ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਰੁਖ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਨਾ ਛਾਪਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਗਠਜੋੜ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ ਚਰਚਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਆਈ ਯਾਦ

ਜਲੰਧਰ: ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਣਗੌਲੇ, ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਜਾਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਵੱਲ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਵਰਤਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਤਾਕਤੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ 'ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ' ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ 40 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ 58 ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਜਾਰੀ ਹੋਣੀਆਂ

ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੇ ਅਣਗੌਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਵੱਲ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਡਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪਾਲਾ ਵੀ ਮਾਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਆਗੂ ਕਿਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਟਕਸਾਲੀਆਂ ਵੱਲ ਨਾ ਸਰਕ ਜਾਣ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੇ ਆਗੂਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਟਕਸਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨਵੀਂ ਉੱਭਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਚੁਭਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪਤਿਆਉਣ ਲਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਹੁਦੇ

ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸਮਝੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ.ਏ.ਸੀ. ਤੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਟਕਸਾਲੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਨਵੀਆਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਲਹਿਜ਼ੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਖਾਇਆ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਰੋਚਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸੱਤ ਵਿਧਾਇਕ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਕੁੱਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਤ ਸਵਾ ਸੌ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਹਰਪ੍ਰਤਾਪ ਅਜਨਾਲਾ ਵੀ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਕੁੱਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ, ਗੁਰਜੀਤ ਔਜਲਾ, ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ, ਚੌਧਰੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ

ਟਿਕਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਵਿਧਾਇਕ ਰਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਰਾਣਾ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਅਨੁਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਲਈ ਟਿਕਟ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਖੁਦ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੱਤ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਜ ਇਹ ਅਜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮਤੀ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਰਾਕੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਮੌਜੂਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ ਪਵਨ ਆਡੀਆ, ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਰਾਜ

ਕੁਮਾਰ ਚੱਬੇਵਾਲ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਕੇਵਲ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ

ਜ਼ੀਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰਚੇਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੇਤ ਦੇ ਲੜਕੇ ਗੁਰਜੀਤ

ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਝਕੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਚੌਧਰੀ ਆਰ.ਪੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਪਛੜੀਆਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਟਿਕਟ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਸੈਣੀ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਦੇ ਜਵਾਈ ਵਿਕਰਮ ਬਾਜਵਾ, ਸਮਰਾਲਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਪੋਤੇ ਕਰਨਵੀਰ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚੌਧਰੀ ਆਰ. ਪੀ. ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਗੁੱਜਰਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਵੋਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਵੀ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਰੂਰ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪੀ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਫਿਲੌਰ ਨੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਡਾ. ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ ਨੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਸੀ ਮੋਹੀ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰਨ 'ਚ ਵੱਧ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਡਾ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਵੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੀਮਾਨ ਦੇ ਲੜਕੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੀਮਾਨ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਰਿੰਦੂ ਨੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਧਰਮਸੇਤ ਨੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਨੇ ਦੋ ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਰਾਖਵੇਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਸਾਬਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਚੰਦਵੇਸ਼ਵਰ ਮੋਹੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਿਲੀਜ਼

ਕੋਲਕਾਤਾ: ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ। ਪੰਜ ਸੈਂਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਗੌਲਪਾਰਕ ਵਿਚ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਕਲਚਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਅਗਾਮੀ 550ਵੇਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਚਾਯੋਨ ਘੋਸ਼ ਤੇ ਝੁਮਾ ਘੋਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਾ।

ਰਵਨੀਤ ਬਿੱਟੂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਪੱਕੀ ਸੀਟ' ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਡਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲਿਸਟ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰ ਆਏ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਬਿੱਟੂ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ 'ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਪੁਕਾਰ, ਸਿਰਫ ਬਿੱਟੂ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ' ਵਾਲੇ ਪੋਸਟਰ ਪਾਏ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਛੇ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਾਕੇਸ਼ ਪਾਂਡੇ, ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ ਦੇ ਖਾਸ ਪਵਨ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਟਿਕਟ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਠੱਕੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਲੈ ਲਵੇ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਿੱਟੂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਂਝਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਧੂਰੀ: ਕੌਮੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਂਝਲਾ (69) ਦਾ ਲੰਬੀ ਬਿਮਾਰੀ ਮਗਰੋਂ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਝਲਾ ਸ਼ੁਗਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਸਾਹ ਲੈਣ 'ਚ ਤਕਲੀਫ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ। ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਵਜ਼ਾਰਤਾਂ 'ਚ ਵਜ਼ੀਰ ਰਹੇ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਝਲਾ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬੇਬਾਕੀ ਅਤੇ 'ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਵਜ਼ੀਰ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਝਲਾ 1985 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 1997 ਵਿਚ ਉਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਫਰਵਰੀ 2002 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਟਿਕਟ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਝਲਾ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਹਲਕਾ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਜਿੱਤੀ ਸੀ।

Punjab Times

Established in 2000
20th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editors:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal
Baljit Basi
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Major Kular

California:

Shiara Dhindsa
Photographer
661-703-6664

Sacramento

Gurbarinder Singh Raja
916-533-2678

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky, Kansas

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorse the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਪੰਜਾਬ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਪਿਆ ਪੇਚਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ (ਪੀ.ਡੀ.ਏ.) ਦੇ ਪੇਚਾ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ.ਡੀ.ਏ. ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨਾਲ ਚੋਣ ਸਮਝੌਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਤੀਸਰਾ ਫਰੰਟ ਬਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ (ਬਸਪਾ), ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ, ਬੈਸ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਇਨਸਾਫ ਪਾਰਟੀ, ਖਹਿਰਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਏਕਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਮੰਚ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਬਣੇ ਪੀ.ਡੀ.ਏ. ਵਿਚ ਟਿਕਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਰੋੜਕਾ

ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਸਿਆਸੀ ਫਰੰਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ (ਭਾਜਪਾ) ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਡਾ. ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ, ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਮੰਚ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਸੀਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰੋੜਕਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੀਟਾਂ

ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਸ ਸੀਟ ਉਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਟਕਸਾਲੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬਸਪਾ ਇਸ ਸੀਟ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਨੇ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ ਪਰ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਡੀ.ਪੀ.ਏ. ਵਿਚਲੀਆਂ

ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚਾ ਤੋਂ 'ਆਪ' ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਨਸਾਫ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਇਕ ਧਿਰ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਮੁਕੰਮਲ ਤੀਸਰਾ ਫਰੰਟ ਉਸਾਰਨ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹਨ ਪਰ ਪੀ.ਡੀ.ਏ. ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੁਝ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਬੜਾ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਭ ਰਵਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗ੍ਰੈਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ 'ਚ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੇ ਗੱਡਿਆ ਜਿੱਤ ਦਾ ਝੰਡਾ

ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ: ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਗ੍ਰੈਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ 'ਚ ਮਹਿਲਾ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਕੇਸੀ ਮੁਸਗਰੇਵਜ਼, ਕਾਰਡੀ ਬੀ ਅਤੇ ਲੇਡੀ ਗਾਗਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੇ ਮਰਦ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਅਖੀਰ ਔਰਤਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤੇ ਸਗੋਂ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਏ।

ਮੁਸਗਰੇਵਜ਼ ਨੇ 'ਐਲਬਮ ਆਫ ਯੀਅਰ' ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀਤੇ। 'ਇਨਵੇਜ਼ਨ ਆਫ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ' ਲਈ 'ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੋਲੋ ਰੈਪ' ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਡੀ ਬੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਬਣ ਗਈ ਗਈ। ਉਧਰ, ਲੇਡੀ ਗਾਗਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰੈਡਲੀ ਕੂਪਰ

ਦੀ ਜੋੜੀ ਨੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪੌਪ ਜੋੜੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮ 'ਸੈਲੋ' ਅਤੇ 'ਏ ਸਟਾਰ ਇਜ਼ ਬੋਰਨ' ਲਈ ਗੀਤ ਲਿਖਣ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। ਲੇਡੀ ਗਾਗਾ ਨੂੰ 'ਜੋਆਨੋ' ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪੌਪ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਬ੍ਰਾਂਡੀ ਕਾਰਲਾਈਨ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰੈਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਿਹਤਰੀਨ ਐਲਬਮ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਗਾਇਕਾ ਲੀਪਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਡਾਂਸ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ 'ਚ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਰੈਪਰ ਗਾਇਕ ਡਰੇਕ ਨੂੰ 'ਗੋਡਸ ਪਲਾਨ' ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਰੈਪ ਗੀਤ ਦੇ ਵਰਗ 'ਚ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ ਕੋਰਨੇਲ ਨੂੰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ 'ਵੈੱਨ ਬੈਡ ਇਜ਼ ਗੁੱਡ' ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਰੋਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਰਗ 'ਚ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਿਮੀ ਕਾਰਟਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਲਈ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗ੍ਰੈਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ।

ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਈਸ਼ੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਕੋਲ 21 ਸਾਲਾ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਸ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਲੜਕੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਦੋਸਤ ਜਦ ਈਸ਼ੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਜਣੇ ਕਾਰ ਦਾ ਸੀਸ਼ਾ ਇੱਟ ਨਾਲ ਤੋੜ ਕੇ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਜਬਰੀ ਵੱਡ ਗਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦ ਲਿਆ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਕ ਖਾਲੀ ਪਲਾਟ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫੋਨ ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫਿਰੋਤੀ ਮੰਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਲੜਕੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ 2 ਵਜੇ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਦਾਖਾ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਵਿਦਿਆ ਰਤਨ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਕੁਤਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਫਿਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਗਈਆਂ ਸਨ। ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਰਣਧੀਰ ਵਰਮਾ ਨੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 5 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 121 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 121ਏ ਤਹਿਤ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 25 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ

ਮਕਸਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੰਨੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਫਲੈਕਸ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ 1978 ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਫਲੈਕਸ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਥਾਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਲਗਾਈ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਰਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਕ ਜਣੇ ਨੂੰ 35 ਹਜ਼ਾਰ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੂੰ 38 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਆਏ ਸਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੰਨੀ ਕੁ ਰਕਮ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਸਾਹਿਤ ਮਿਲਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਨਿਕਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਫੂਕ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ 'ਤੇ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ, ਸਬਸਿਡੀ 'ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜਾਂ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇਣਾ, ਖੇਤੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 2016-2017 ਅਤੇ 2017-2018 ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਸਾਲ 12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਰਵਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਮਨਾਥ ਕੋਵਿੰਦ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪਾਏ ਵਡਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕਾ ਸਰਵਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਸਾਲ 2017 ਲਈ 42 ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਚੇਅਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ) ਅਤੇ 10 ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਲਲਿਤ ਜੇ ਰਾਏ (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਨ), ਗੁਨਦੇਚਾ ਭਰਾ (ਉਮਾਕਾਂਤ ਗੁਨਦੇਚਾ ਤੇ ਰਮਾਕਾਂਤ ਗੁਨਦੇਚਾ), ਯੋਗੇਸ਼ ਸਮਸੀ (ਤਬਲਾ), ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਨ (ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਤੇ ਬਾਂਸੁਰੀ), ਐਮ.ਐਸ. ਸੀਲਾ (ਕਰਨਾਟਕ ਗਾਇਨ), ਸੁਮਾ ਸੁਧੇਂਦਰਾ (ਕਰਨਾਟਕ ਵੀਨਾ) ਤਿਰੂਵਾਰੁਰ ਵੈਦਿਆਨਾਥ (ਕਰਨਾਟਕ ਮ੍ਰਿਦੰਗਮ), ਸ਼ਸਾਂਕ ਸੁਬਰਾਮਾਨਿਅਮ (ਕਰਨਾਟਕ ਬਾਂਸੁਰੀ), ਮਧੁਰਾਣੀ ਤੇ ਹੇਮੰਤ ਸੁਕਲਾ (ਸੁਗਮ ਸੰਗੀਤ) ਨੂੰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ।

(ਲੋਕ ਨਾਟ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ), ਪਾਰਵਤੀ ਬਾਊਲ (ਬਾਊਲ ਸੰਗੀਤ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ), ਕੇ.ਸੀ. ਰੁਨਰੋਮਸੰਗੀ (ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਮਿਜ਼ੋਰਮ), ਮੁਕੰਦ ਨਾਇਕ (ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਝਾਰਖੰਡ) ਅਤੇ ਸੁਦੀਪ ਗੁਪਤਾ (ਕਠਪੁਤਲੀ ਕਲਾ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ) ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਿੱਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ 9

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਰਮਾ ਵੈਦਿਆਨਾਥ (ਭਾਰਤ ਨਾਟਿਅਮ), ਸ਼ੋਭਾ ਕੋਸਰ (ਕੱਥਕ), ਮਦੰਬੀ ਸੁਬਰਾਮਾਨਿਅਮ (ਕੱਥਕਲੀ), ਆਈ.ਐਨ. ਓਈਨਾਮ ਓਗਬੀ ਧੋਨੀ ਦੇਵੀ (ਮਨੀਪੁਰੀ ਨ੍ਰਿਤ), ਦੀਪਕਾ ਰੈਡੀ (ਕੁਚੀਪੁਡੀ), ਸੁਜਾਤਾ ਮਹਾਪਾਤਰ (ਓਡੀਸੀ), ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤਾਲੁਕਦਾਰ (ਸਤਰੀਆ), ਜਨਮੇਜੇ ਸਾਈਬਾਬੂ ਨੂੰ ਛਾਊ, ਆਸਿਤ ਦੇਸਾਈ ਨੂੰ ਨ੍ਰਿਤ ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰੰਗਮੰਚ (ਨ੍ਰਿਤ

ਕਲਾ) ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ 9 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਭਿਰਾਮ ਭਦਕਮਕਰ (ਨਾਟਕ ਲੇਖਣ), ਸੁਨੀਲ ਸ਼ਾਨਬਾਗ ਤੇ ਬਾਪੀ ਬੋਸ (ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ), ਹੇਮਾ ਸਿੰਘ, ਦੀਪਕ ਤਿਵਾੜੀ ਤੇ ਅਨਿਲ ਟਿੱਕੂ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਲਈ, ਨਰੂਦੀਨ ਅਹਿਮਦ (ਰੰਗਮੰਚ ਸਜਾਵਟ), ਅਵਤਾਰ ਸਾਹਨੀ (ਚੌਸ਼ਨੀ) ਅਤੇ ਸੋਓਗਰਕਪਮ ਹੇਮੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਗਮ ਲੀਲਾ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਸਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਸੁਰਲਿਪੀਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਖੋਜ, ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵਿਭਿੰਨ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 18 ਪੁਸਤਕਾਂ, 123 ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਤੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੋਜ ਆਰਟੀਕਲ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ 9 ਵੀਡੀਓ ਲੈਕਚਰ, 26 ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ, 4 ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ, 5 ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮਾਂ, 6 ਸਿਗਨੇਚਰ ਟਿਊਨਿੰਗ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ।

ਸਾਲ 2018 ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰਮ ਸਾਲ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਨਾਸਾ ਅਤੇ ਦਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਸ਼ਨਿਕ ਐਂਡ ਐਟਮੋਸਫੇਅਰਿਕ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (ਐਨ.ਓ.ਏ.ਏ.) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸਾਲ 2018 ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰਮ ਸਾਲ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲਾਨਾ ਤਾਪਮਾਨਾਂ ਦੇ ਔਸਤ ਨਾਲੋਂ ਗਰਮ ਰਹਿਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਨਾਸਾ ਦੇ ਗੋਡਾਰਡ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਪੇਸ ਸਟੱਡੀਜ਼ (ਜੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਸ.) ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ (2018) ਦਾ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ, ਸਾਲ 1951 ਤੋਂ 1980 ਦੇ ਤਾਪਮਾਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਨਾਲੋਂ 0.83 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਵਧੇਰੇ ਗਰਮ ਸੀ। ਨਾਸਾ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਲਮੀ

ਪੱਧਰ 'ਤੇ 2018 ਦੇ ਤਾਪਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿਚ 2016, 2017 ਤੇ 2015 ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਗਰਮ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸਨ। ਐਨ.ਓ.ਏ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਮੀਖਿਆ ਮੁਤਾਬਕ 2018 ਦੇ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਮੁਕਾਬਲੇ 0.79 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਵੱਧ ਸੀ। ਜੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੈਵਿਨ ਸ਼ਮਿਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਕਰ ਕੇ 2018 ਮੁੜ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਲਾ ਸਾਲ ਰਿਹਾ'। ਸਾਲ 1880 ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਔਸਤ ਆਲਮੀ ਸਤਹਿ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਇਕ ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਮਿਟ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ

ਆਲਮੀ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਜ੍ਹਾ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਨਿਕਾਸੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗ੍ਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਹਨ। ਨਾਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਰਕਟਿਕ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਬਰਫ ਦੇ ਪਹਾੜ ਪਿਘਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ
ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ 18 ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ (75) ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੰਡਿਆਲਾ ਗੁਰੂ ਵਿਖੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Jatt Sikh parent seeking suitable professional match for their daughter, Canadian & American citizen, 26 years, 5'-4", after master degree doing law finishing in 2021. Please Contact, Ph: 317-670-7665 or E-mail: kjs939798@gmail.com

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Saini Sikh clean shave boy, 29, 6', M.B.A. Bio Technology doing BDS in Chandigarh, seeks suitable well educated Saini/Jatt Sikh girl. Family well settled in USA. Cont. Mohan Saini Ph: 516-503-9541 or email: mohan1w34@gmail.com

Wanted suitable match for Saini Sikh girl, 28, 5'-6", computer science graduate, working in Chandigarh, with 10 year multipurpose USA visa. The boy should be from Saini family, professionally qualified, well settled with good family values. Girl's elder sister married and settled in California. Contact, Ph: +91-98154-47677 (India) or 408-621-7329 (USA)

Wanted suitable girl for Arora, Puran Gursikh boy, Good Looking, muscular, B.Com/MBA, Managing Textiles manufacturing Unit, Rental Units, in Mumbai, 5'-8'/ 28 yrs. Caste no bar. Boy's elder brother, family settled in USA, Canada. Boy is willing to invest for his start-up. Pl email: citibombay@gmail.com

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted well settled Canadian/US citizen/green card holder-boy for Jatt Sikh Kang Canadian PR girl 24 yrs, 5'-6", diploma electrical control systems, currently working as technical support in Toronto, only child. Contact: What's App 1-437-779-2765

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਅਮਰੀਕਨ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ, 44 ਸਾਲ, 6', ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਲਈ 35 ਤੋਂ 45 ਸਾਲ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਾਥਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕਾ ਗੈਸ ਪੰਪ 'ਤੇ ਕੈਸ਼ੀਅਰ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੈਲ ਸੈਟਲਡ, ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਈਮੇਲ: sukh201@gmail.com

To Advertise with Punjab Times
Call: 847-359-0746

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਲਾਹੌਰ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਸੂਖਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਅਬਦੁਲ ਅਲੀਮ ਖਾਨ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਹੈਲਪਰ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ 'ਵਾਬਾ' ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਹੈਲਪਰ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 608-886-2500

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼, ਲੈਬਰੋਪ

ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਟਰੱਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਥੱਲੇ

SAME DAY
ਲਾਇਸੰਸ ਪਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ
ਸਾਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ
DPF Cleaning ਅਤੇ **Baking**
ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

STOCKTON ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ
ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ **ALIGNMENT SHOP**
• 3 Axle Alignment \$199
• Trailer Alignment \$150

Grand Opening
Special Price for Truck Wash

ਗਲੋਬਲ ਮਲਟੀ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੀ
ਨਵੀਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨ **STOCKTON** ਵਿਚ
HIGHWAY 4 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ
1950 E Miner Ave.
Stockton, CA 95205

Ph: 209.982.9996

FAX: 209.982.9997

www.globalmultiservices.com info@globalmultiservices.com

REPAIR SHOP

ਟਰੱਕ ਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ Oil Change, Brakes, Engine Work, Tune Up, Transmission & Clutch ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਅਤੇ Truck Alignment ਦਾ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 500+ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ-ਭੁੱਲ੍ਹੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ, ਟਰੱਕ-ਟਰੇਲਰ Wash ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

TEL: 209.547.9210
FAX: 209.547.9211

REGISTRATION SERVICES

ਟਰੱਕਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟ ਜਿਵੇਂ IFTA, CA#, MCP, 2290, ICC, BOC III, NM & Kentucky Permit, DOT Fuel Tax, Corporation Filling ਅਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟਾਂ Same Day Service ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ DOT Compliance, DOT Audit ਵਿਚ ਵੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

TEL: 209.982.9996
FAX: 209.982.9997

ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਝਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਅਦੇ-ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਗਰ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਝੋਨਾ ਵੇਚਣ ਲਈ ਵੀ ਮੰਡੀਆਂ 'ਚ ਅੰਨਦਾਤਾ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਚਲੰਤ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਮੌਕੇ 1,500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫੀ ਲਈ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਰਕੀਟ ਫੀਸ ਤੇ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ ਦਾ ਸੈਂਸ ਵਧਾ ਕੇ ਪੈਸਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋਈ ਲੰਬੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਫਾਰਮ ਭਰਵਾ ਕੇ ਘਰ-ਘਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੱਕ 2500 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ 13.27 ਲੱਖ ਫਾਰਮ ਭਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤਾਂ ਦੂਰ 2500 ਰੁਪਏ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਭੱਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਚਰਚਾ 'ਚ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸਹੂਲਤਾਂ ਖੋਹਣ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਪੰਜਾਬੀ: ਸੁਖਬੀਰ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਜਾਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨਿਕੰਮੀ ਸਰਕਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੂਬਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪ੍ਰਤੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਅਹਿਮ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੀਮਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ੇ ਸਬੰਧੀ ਹੋਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮੁੱਚਾ ਕਰਜ਼ਾ (ਬੈਂਕਾਂ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ

ਦਾ) ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ 4,516 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਮੁਆਫ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੇ ਹਫਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੀਜੇ ਬਜਟ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਕੌਮੀ ਅੰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਵਿਚੋਂ ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੱਕ 89 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ 167 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ 2017-2018 ਦੌਰਾਨ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਦਗਲੀ ਦੇ ਦੌਰ

ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ 87.61 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ 6.7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਅਗਲੇ ਵਿੱਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 2018-2019 ਲਈ 211 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀਆਂ 60:40 ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲ 2017-2018 ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ

ਚਲੰਤ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 44 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਦੇ ਵੱਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਕੌਮੀ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਅੰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਚਿੰਗ ਗਰਾਂਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਉੱਤੇ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨਾ, ਸਬਸਿਡੀ 'ਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਜਾਂ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇਣਾ, ਖੇਤੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉੱਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਕ ਸਕੀਮ ਬਾਗਬਾਨੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੈ। ਬਾਗਵਾਨੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੌਮੀ ਬਾਗਵਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪਲਾਂਟ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਲਾਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੈਪ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਟੇਟ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਹਿਤ ਵੀ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 2016-2017 ਵਿਚ ਧੋਲਾ ਵੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦਕਿ 2016-2017 ਅਤੇ 2017-2018 ਦੌਰਾਨ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 23 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਸਾਲ 12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੱਸ ਕਿਰਾਇਆ ਘਟਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬੱਸ ਕਿਰਾਇਆ 8 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 16 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣਾ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਬੱਸ ਤੋਂ ਵੋਲਵੋ ਬੱਸ ਤੱਕ 8 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 16 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਕਿਰਾਇਆ ਘਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਧਾਰਨ ਬੱਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਪ੍ਰਤੀ ਸਵਾਰੀ 8 ਪੈਸੇ ਘਟਾਉਂਦਿਆਂ 117 ਪੈਸੇ ਤੋਂ 109 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਐੱਚਵੀ ਏਸੀ ਬੱਸ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 9.60 ਪੈਸੇ ਘਟਾਉਂਦਿਆਂ 140.40 ਪੈਸੇ ਤੋਂ 130.80 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ, ਇੰਟੈਗਰਲ ਕੋਚ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 14.40 ਪੈਸੇ ਘਟਾਉਂਦਿਆਂ 210.60 ਪੈਸੇ ਤੋਂ 196.20 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਇੰਟੈਗਰਲ ਕੋਚ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 16 ਪੈਸੇ ਘਟਾਉਂਦਿਆਂ 234 ਪੈਸੇ ਤੋਂ 218 ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੀਂਹ ਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨੇ ਝੰਬੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਮੀਂਹ ਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਕਣਕ ਅਤੇ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਖੇਤ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਮੁਰਝਾਏ ਪਏ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਤੇਜ਼ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਰਫ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਵਿਛ ਗਈ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ ਹੈ।

7 ਡਿਗਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਖੰਨਾ, ਸਮਰਾਲਾ, ਮਾਛੀਵਾੜਾ, ਦੌਰਾਹਾ, ਪਾਇਲ, ਮਲੋਦ, ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ, ਬੀਜਾ, ਜੋਤੋਪੁਲ ਜਰਗ, ਕੁਹਾੜਾ ਆਦਿ 'ਚ ਬਰਸਾਤ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ

ਫਸਲ ਪੁਟਾਈ ਲਈ ਐਨ ਤਿਆਰ ਹੈ ਤਾਂ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪਏ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨੇ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਲੂ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਪਏ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ

ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੂਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਆਲੂਆਂ ਦੇ ਭਾਅ 'ਚ ਆਈ ਮੰਦੀ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਘਟਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਖਾਸ ਕਰ ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਆਲੂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਦਗਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਦ ਆਲੂ ਦੀ ਨਵੀਂ

ਵੱਟਾਂ 'ਚ ਪਏ ਆਲੂ ਨੰਗੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੁੜ ਭਾਰੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਤੇ ਗੜੇਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਵੱਟਾਂ 'ਚ ਪਈ ਆਲੂ ਦੀ ਫਸਲ ਉਪਰ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਨ ਕਾਰਨ ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉੱਲੀ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੀਂਹ ਦਾ 50 ਸਾਲ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਟੁੱਟਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਲਗਭਗ 50 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਕੇ. ਕੇ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ 25 ਤੋਂ 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਐਤਕੀ 59 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੀਂਹ ਪਿਛਲੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦੁੱਗਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਆਬਾ ਅਤੇ ਮਾਝਾ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੋਗਾ, ਮੁਕਤਸਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਅਬੋਹਰ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ 1972 ਤੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ 30 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿਸਾਨ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਮਦਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਐਲਾਨੀ ਛੋਟ ਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ 6000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸਮਰਥਨ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪਿਯੂਸ਼ ਗੋਇਲ ਨੇ 2019-20 ਦੇ ਅੰਤਰਿਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸਨਮਾਨ ਨਿਧੀ (ਪੀਐਮ- ਕਿਸਾਨ) ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੱਕ ਜੋੜ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ 6000 ਰੁਪਏ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ 12 ਕਰੋੜ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ 75000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਵਕੀਲ, ਚਾਰਟਰਡ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਤੇ ਵਾਸਤੂਕਾਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਤੀ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਿਗ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬੇ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੂਹਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੇਤੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀਮਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਈ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ 31 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਰੈਗੂਲਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ (ਇਸ ਵਿਚ ਮਲਟੀ ਟਾਸਕਿੰਗ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਚਾਰ ਸਮੂਹ ਡੀ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ) ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ 10000 ਰੁਪਏ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮਲਟੀ ਟਾਸਕਿੰਗ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਚਾਰ ਸਮੂਹ ਡੀ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਭਰਿਆ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਪਟਿਆਲਾ: ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਣਾ

ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਦਣ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਇਹ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਲਗਭਗ ਇਕ ਘੰਟਾ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਰਾਜੇਆਣਾ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਭੀ

ਸੁਰਗਵਾਸ

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੁਲਵੰਤ ਉਭੀ ਧਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਡੂੰਘਾ ਸਦਮਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਭੀ ਲੰਘੀ 5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸੰਤ

ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਵਰਗੀ ਉਭੀ ਕਰੀਬ 99 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਿਚ ਬਿਤਾਈ।

ਸਵਰਗੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਉਭੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਧਾਲੀਆਂ, ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਰਸਮ 15 ਫਰਵਰੀ, ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੈਥਾ ਸਾਹਿਬ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ, ਪਿੰਡ ਧਾਲੀਆਂ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤਰਿਆਂ-ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਭੀ ਧਾਲੀਆਂ (ਅਮਰੀਕਾ) ਫੋਨ: 559-473-9264 ਜਾਂ ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਭੀ (ਪੰਜਾਬ) ਨਾਲ ਫੋਨ: +91-94172-64577 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਬਰਨਾਲਾ: ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦੋ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ 76 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 9 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਕੋਰਟ 'ਚ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚੱਲਿਆ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 5 ਅਪਰੈਲ 2017 ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਨਾਈਵਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਤਾ

ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿੰਡ ਨਾਈਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਭਰਾ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ 142 ਕਨਾਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਮ 125 ਕਨਾਲ 18 ਮਰਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਨਾਮ ਪਤੇ ਦੇ ਗ਼ਲਤ ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੱਸ ਕੇ ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਰਾਂਚ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ 76 ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਲਿਮਟਾਂ ਬਣਵਾ ਲਈਆਂ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ

9 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ 18 ਲੱਖ ਰਿਕਵਰੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕੇਸ ਦਾ ਸਰਗਨਾ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਨਾਈਵਾਲਾ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਸਬੰਧੀ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕਰਕੇ ਮਹਿਲ ਨਗਰ ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਲੈ ਕੇ ਮੁਦਈ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਅਲੀ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ।

ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣ ਕੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚੋਂ 15 ਲੱਖ ਅਤੇ ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ ਵਿਚ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣ ਕੇ 23 ਲੱਖ ਦੀ ਰੁਪਏ ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਲਿਮਟ ਲਈ ਅਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਸੀ ਬਠਿੰਡਾ ਨੇ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਮ 23 ਲੱਖ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਿਮਟ ਐਕਸਿਸ ਬੈਂਕ ਵਿਚੋਂ ਬਣਵਾ ਲਈ ਗਈ।

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ: ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਵੱਕਾਰੀ ਰੋਜ਼ਾ ਪਾਰਕਸ ਟਰੇਲਬਲੇਜ਼ਰ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਟੀ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਫਿਜ਼ਰਜ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।'

ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਰਜ਼ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਆਗੂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੰਚਾਰ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਜੀਸੈਟ-31 ਦੀ ਸਫਲ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼

ਬੰਗਲੌਰ: ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੱਜਰਾ ਸੰਚਾਰ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਜੀਸੈਟ-31 ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੁਲਾੜ ਧੰਧ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਸੁਵੱਖਤੋਂ ਫਰੈਂਚ ਗੁਆਨਾ ਤੋਂ ਯੂਰਪੀ ਰਾਕੇਟ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਦਾਗਿਆ ਗਿਆ। ਇਸਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸੰਚਾਰ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਨਾਲ ਏ.ਟੀ.ਐਮ.ਜ਼. ਨੈੱਟਵਰਕ ਤੇ ਡੀ.ਟੀ.ਐਚ. ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ।

Prince's Barber Shop

37477 Fremont Blvd, suite C, Fremont, CA 94536

Men & Children's Hair Cut

- *Threading
- *Men's Facials
- *Custom Designing
- *Line-ups
- *Custom Text
- *Hair Coler
- *Shave & Mundan
- *Head Massage

ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਬਾਰਬਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ

Business hours:

Mon thru Thursday 9am to 6pm (Appointment only)
Friday, Sat- Sunday- 9am to 6pm (Walk in only)
(Tuesday Closed)

Cell: (510)-677-9942
Shop: (510)-505-9605

www.princebarbershop.com

ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਹਿਊਸਟਨ (ਟੈਕਸਸ) ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 713-884-9547

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਫੋਨ: 832-724-1635

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)

Practice Under State of California Act SB 577

EX Member: The California Homeopathic Society

National Center For Homeopathy- USA

Gurdip Singh Sandhu

Live on Jas TV

Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Email:

Homeomedicine@yahoo.com

Dry Cleaning Business For Sale in California

Sacramento & Rocklin

Profitable Dry cleaning plant with pick up station for sale.

Combined Gross Sale \$300,000.

Asking Price \$375,000

Main plant is equipped with 3 Dry cleaning machines (1) 60 pd (2) 45 pd (3) Wet cleaning 45 pd and 2 laundry press Machines, one commercial washer, Two 75 pd Dryers Hot head press w/mushroom toper pressing stations utility and legger press and complete set up for tailoring.

Plant is 2700 sq ft, rent is \$1.25 per sq ft plus cam charges. Drop store is 1200 sq ft rent is \$1.35 per sq ft plus cam charges

Both store combine do gross approx \$300,000. Asking \$375,000 owner willing to train and can carry partial note. Lot of room to grow. Both stores are very close to Down town. Plant is set up for large volume. Agents are welcome.

Rocklin plant is also available for sale complete plant Hydrocarbon 60 pd machine with laundry. Some new equipment is hardly used and complete set up tailoring. 1800 sq ft. plant. Fixed rent for 4 years. Fastest growing city, excellent location, good business, lot of room to grow for absentee owner.

For more Information please call: Ricky Virk

Ph. (916) 825-7500 (cell)

E-mail: elmcleaners@hotmail.com

ਹੱਕ ਮੰਗਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ, ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਬਖਸ਼ਿਆ

ਪਟਿਆਲਾ: ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਉਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਛਾੜਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਧੂਹ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ 'ਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਐਸ.ਪੀ.ਡੀ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਸਮੇਤ 10 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਰਕ ਦਾ ਮੋਢਾ ਫਰੈਕਚਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਭਰ 'ਚੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ। ਅਧਿਆਪਕ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਠਕ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ 10 ਵਾਰ ਮੁਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਮੜ੍ਹਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਪੈਰ ਪੈਰ ਉਤੇ ਵਾਅਦਾਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ। ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਚੱਲੀ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਨਖ਼ਾਹ ਕਟੌਤੀ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਮੰਗਾਂ ਤੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ

ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਘਰ 'ਨਿਉ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ' ਵੱਲ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਵਧਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਨੇ

ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਅਧਿਆਪਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡੰਡਿਆਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਛਾੜਾਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲੱਥ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂਕਿ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਨੀਆਂ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਫੁਹਾਰਾ ਚੌਕ 'ਚ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਰਕੁਨ ਬੈਰੀਕੇਡ ਤੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਕਾਲਜ ਚੌਕ 'ਚੋਂ ਕਾਫ਼ਲੇ ਨੇ ਮੋੜ ਕੱਟਦਿਆਂ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਵਾਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਚੌਕ ਵੱਲ ਮੁਹਾਰ ਘੱਤੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਬੈਰੀਕੇਡ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਝੜਪ ਹੋ ਗਈ।

ਲਹਿ ਗਈਆਂ। ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਗਗਨ ਰਾਣੂ ਮੁਤਾਬਕ 20 ਤੋਂ 25 ਅਧਿਆਪਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਵੱਜੀਆਂ ਹਨ। ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਚ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਵੱਜਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰਾ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਦਾਮਪੁਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰ 'ਚ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਤ ਉਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਜਬਰੀ ਬੈਰੀਕੇਡ ਤੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੁਛਾੜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਲਾਮਬੰਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਉਪਰ ਧਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਤੇ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਅਭੈ ਸੰਧੂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਤੇਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜੰਤਰ-ਮੰਤਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਧਰਨਾਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਇਆ।

ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਤੇ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਸਬੰਧੀ ਛੁੱਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ ਧਰਨਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਪੁੱਜਣ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਮ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਰੋਸ ਹੈ।

ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਹੱਥ ਆਈ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਮਾਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1987 ਬੈਚ ਦੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ

(ਆਈ.ਬੀ.) ਵਿਚ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ 8 ਸਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਸਮੇਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਵਜੋਂ ਵੀ

ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ) ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ

ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਅ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰਾਂ 'ਚੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਘ

ਮੁਫਤ ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਦਿਆ ਪੱਖੋਂ ਪਛੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੁਣ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਚੱਲਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਚੱਲਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਠੰਗੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਫੰਡ ਨਾ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਬਿੱਲ ਬਕਾਇਆ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚੇ ਠੱਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 4 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਅਧਿਆਪਕ ਫਾਕੇ ਕੱਟਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਬੋਰਡ ਅਧੀਨ

ਚੱਲਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਚੱਲਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਠੰਗੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 21 ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਅੰਦਰ 10500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ 500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਨੌਕਰੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਏ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ

ਮੁਹਾਲੀ: ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਭਵਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 3 ਹਜ਼ਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ, ਮਿਡਲ, ਹਾਈ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਸਕੂਲ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਤੇ ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਡੈਨਵਰ (ਯੂ.ਐਸ.ਏ.) ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੰਜ ਸਕੂਲਾਂ ਭਾਰਟਾ ਖੁਰਦ, ਭਾਰਟਾ ਕਲਾਂ, ਬਜ਼ੀਦ ਪੁਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੁਰਾ, ਕੰਗ ਦੀ ਕਲਿਆ ਕਲਪ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਤਿੰਗ ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵੀ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ.) ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ 1984 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1988 ਬੈਚ ਤੱਕ ਦੇ 12 ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 1987 ਬੈਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਿੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ, ਮਿਥਲੇਸ ਕੁਮਾਰ ਤਿਵਾੜੀ ਅਤੇ ਵਿਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭਾਵੜਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਲਿਆਉਣਾ ਨਵੇਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਕਾਰਨ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਕਸਰ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਵੀ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਰੁਖ਼ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੇ ਪੈਨਲ ਸਬੰਧੀ ਖੁਦ ਹੀ ਭੰਬਲਭੁਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ

1982 ਬੈਚ ਦੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੇਅਦਬੀ ਤੇ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਕਰਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਵਿਚ ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਡੀਜੀਪੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮਾਰਚ 2017 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਦਾ ਸੇਵਾਕਾਲ 31 ਦਸੰਬਰ 2018 ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ 31 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਕਾਰਜਕਾਲ 'ਚ ਵਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30 ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਕਾਲ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੱਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ 2018 ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਤੋਂ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀਆਂ 371 ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, "ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ

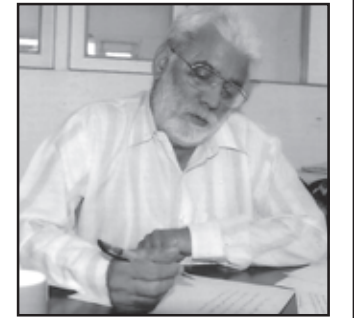
ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸਤਾਰ 'ਚ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਮਾ ਖੇਤਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰਚ 2020 ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਵਿਕਾਸ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਬੰਧੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲ ਤਹਿਤ 17 ਰਾਜਾਂ ਦੇ 11 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 396 ਬਲਾਕਾਂ 'ਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੀਮਾ ਖੇਤਰ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਅਸਾਮ, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਉੱਤਰਾਖੰਡ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਮਣੀਪੁਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਸਿੱਕਮ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘੁਸਪੈਠ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮਿਆਂਮਾਰ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ 282 ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਘੁਸਪੈਠ ਦੇ 74 ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ, ਭਾਰਤ-ਨੇਪਾਲ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ 12 ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਘੁਸਪੈਠ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ

ਦਿਨਕਰ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪੁਲਿਸਿੰਗ (2015-17), ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨਿੰਗ ਐਂਡ ਮਾਡਰਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (2014-15), ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ (2012-15), ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸੁਰੱਖਿਆ (2012-15), ਏ.ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਟ੍ਰੈਫਿਕ (2013-14), ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਰੋਜ਼ (2002 'ਚ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ 2003-04), ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. (ਜਨਵਰੀ 1992 ਤੋਂ ਜਨਵਰੀ 1999 ਤੱਕ ਸੱਤ ਸਾਲ) ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ 1992 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਵਿਲੱਖਣ ਹਾਸਲਾ, ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ 1994 ਵਿਚ ਬਾਰ ਟੂ ਪੁਲਿਸ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 2010 ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੁਲਿਸ ਮੈਡਲ ਵੀ ਮਿਲਿਆ।

‘ਚੋਰ-ਚੋਰ’ ਦੇ ਰੌਲੇ ਵਿਚ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਰਲਗੱਡ ਹੁੰਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਪੰਜਾਬ ਕਰੋ ਜਾਂ ਸਮੁੱਚਾ ਭਾਰਤ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੀ ਲੀਹ ਉਤੇ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਿੱਦਾਂ ਦੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮਿਹਣੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਤੋੜਾ ਭਲੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਪਣਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰੀ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਸੱਚ ਹੋਵੇ। ਕਮਾਲ ਦਾ ਸਵੈ-ਭਰੋਸਾ ਸੀ!

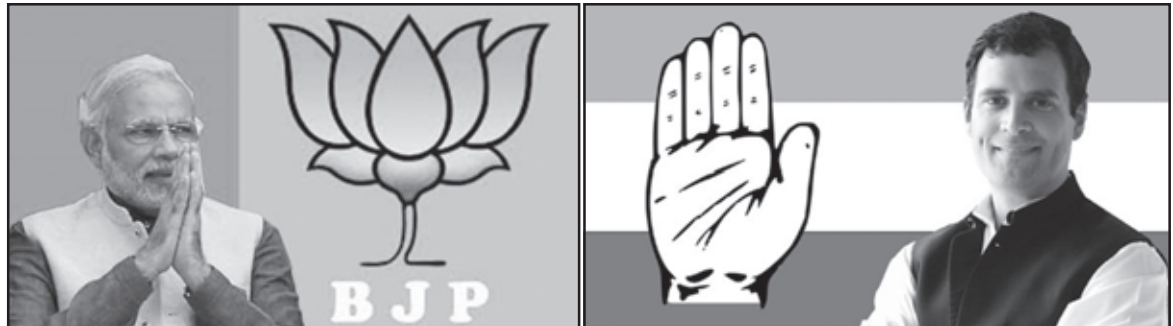
ਜੇ ਮੁੱਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸ ਵਕਤ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪਰੋਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਏਦਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਿਰ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਦਿੱਖ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੱਖ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਛਲਿਆ ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਪਿਛੋਂ ਹਰ ਵਾਰੀ ‘ਜੇ ਨਾ ਡਿੱਠਾ, ਉਹੀਓ ਮਿੱਠਾ’ ਦੇ ਮੁਹਾਂਦਰੇ ਵਾਂਗ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਨੇਤੂਆਂ ਦੇ ਕਰ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਆਏ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਜਾਂਚ

ਮੰਤਰੀ ਹੇਮੰਤ ਬਿਸਵਾ ਸਰਮਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਚੱਲਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਆਸਾਮ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਸ ਵਕਤ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਕੋਲ ਹੈ ਤੇ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਚਹੁੱਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਟੀਮ ਭਿਜਵਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਐਕਟਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਮਸਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲੰਘੇ ਤੇ ਉਸ ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਫ਼ਾਪੇ ਮਾਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।

ਝਾਕ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਨਖਿਪ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ‘ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਫੇਲ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਦਾ ਚਰਚਾ ਹੋਣ ਉਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ‘ਹਿੰਦੂ’ ਨੇ ਇਹ ਸਬੂਤ ਛਾਪੇ ਹਨ ਕਿ ਵੱਡੇ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਇਹ ਸੌਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਵਕਤ ਹੀ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਖਰੀਦ ਕਮੇਟੀ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਚਰਚਾ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ

ਉਦੋਂ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਸਮੇਤ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਰਕੇ ਉਛਲ ਕੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਅਗਵਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਭੰਡਦੀ ਅਤੇ ਨਿੰਦਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤੇਰੀ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ‘ਚੋਰ-ਚੋਰ’ ਵਾਲੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਦੋਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ‘ਚੋਰ-ਚੋਰ’ ਕਹੇ ਗਏ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਭੰਡੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ‘ਚੋਰ-ਚੋਰ’ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਈ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਇਹ ਕੰਮ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਸ ਖੇਡ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਬਦਲਵਾਈ ਜਾਣ ਦੀ ਕਮਾਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਇੰਦ ਇਸੇ ਲਈ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਦੀ ‘ਵੱਖਰੀ-ਨਿਆਰੀ’ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਵਰਗੇ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਘੰਟਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਬਣਾ ਰਹੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਨ ਆਉਣੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਦਿਨ ਰੁਕਣੇ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਰਤਾ ਵੀ ਓਦਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਰਦਾ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਧਰਨਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਾਰਦਾ ਚਿੱਟ ਫੰਡ ਘਪਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਚਾਉਣ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਕੇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਕੁਲ ਰਾਏ ਪਹਿਲਾਂ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ੀ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸੀ

ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਗੇਸ਼ਵਰ ਰਾਓ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਏਜੰਡਾ ਮਰਕੈਟਾਈਲ ਗਰੁਪ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੀਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਗਲਤ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੱਲ ਉਂਗਲਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹਨ। ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਉਠਾਉਣ ਵੇਲੇ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਉਂਗਲਾਂ ਖੁਦ ਉਸ ਬੰਦੇ ਵੱਲ ਉਠ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਵੀ ਇਹੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਸੁਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲ ਝੁਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨੁਕਸ ਚੁਭਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਜਿਸ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਅਕਸ ਦੀ

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਨੇ ਗੁਪਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਸੌਦਾ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਲੁਕਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਦੀ ਏਦਾਂ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲਦੀ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਖੇਡ ਬਾਰੇ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਖਬਾਰ ‘ਹਿੰਦੂ’ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਪਾਂ ਵਾਲੇ ਸੌਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਇਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ‘ਹਿੰਦੂ’ ਨੇ ਛਾਪਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਅੱਜ ਇਸ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਉਛਲ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਏਸੇ ‘ਹਿੰਦੂ’ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ

ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗ: ਸਮਾਜ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ

ਅਜੋਕਾ ਯੁਗ

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਰ ਛੋਟਾ-ਵੱਡਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਸਟਮਾਚਾਰ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹਨ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਸਰ ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗੀ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਈ 2012 ਵਿਚ ਸਿਡਨੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ

ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਸਵੇਰੇ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਸੌਣ ਤੱਕ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨਾਤਮਕ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ, ਆਰਥਕ, ਸੰਗੀਤਾਤਮਕ ਤੇ ਹੋਰ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਜਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਕੈਲੰਡਰ, ਫੋਟੋਆਂ ਸਾਂਝਣ ਵਾਲੀ ਐਲਬਮ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟੈਲੀਫੋਨ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਡਾਇਰੀ, ਘੜੀ, ਕੈਲਕੂਲੇਟਰ, ਪੈਨ ਆਦਿ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਇਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਗੁਸ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰ, ਡਿਕਸ਼ਨਰੀਆਂ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀਆਂ ਹਾਣੀ ਬਣ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ-ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਆਮਦ ਉਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ-ਸੁੱਭ ਮੌਕੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੜੱਚ ਚਿੰਨੀ-ਪੱਤਰ ਤੇ ਪੋਸਟ ਕਾਰਡ ਲਿਖਣ, ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਸਕੇ-ਸਬੰਧੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਓਪਰੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਈ ਜਣਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ, ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਤਰਸਣ, ਮੰਡੀ ਜਾਂ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਹੱਟੀ ਤੋਂ ਫਲਾਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਨ-ਪਾਣੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਬਣੇ ਜੂਟ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੈਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜਨ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰੁਮਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਠਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਚੋਰ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾਏ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਟੋਹ-ਟੋਹ ਕੇ ਵੇਖਣ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸੱਚ-ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਣ ਜਾਂ ਬੈਕ ਵਿਚ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਆਦਿ ਵਰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਟਸਐਪ, ਟਵਿੱਟਰ, ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ, ਮੈਸੰਜਰ, ਗੂਗਲ ਮੈਪ, ਫੇਸਬੁੱਕ, ਵੀਡੀਓ ਕਾਲਿੰਗ,

ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਸੈਲਫੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸੈਲਫੀ ਮਨੋਰੋਗੀ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉਤੇ ਲਾਈਕ ਜਾਂ ਕਮੈਂਟਸ ਬਟੋਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅੱਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਟਸਐਪ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਜਾਂ ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਖਾਧਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂਡ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੋਜਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਦਾ ਮਨੋਰੋਗੀ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਲੋਕ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਸੜਕ ਉਤੇ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ। ਮੋਬਾਈਲ ਵਿਚ ਖੁੱਭੇ ਕਈ ਲੋਕ ਅਗਲੇ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਾਰਨ ਵਜਾਉਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਟਰਾਲੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਡਰਾਈਵਰ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਵਟਸਐਪ ਜਾਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 2016 ਦੌਰਾਨ ਕਰੀਬ 1,50,785 ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਬੇਧਿਆਨੀ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੋਬਾਈਲ

ਮਨੋਰੋਗੀ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਸਾਲ 16 ਲੱਖ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਿਕ 40 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਟੈਕਸਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। 60 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਉਤੇ ਕਾਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ 40 ਫੀਸਦੀ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ, ਜੋ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੂਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 34 ਫੀਸਦੀ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਮੋਬਾਈਲ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ ਅਚਾਨਕ ਬਰੇਕ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰੇਡੀਓ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂ ਟੀ. ਵੀ. ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਮੋਬਾਈਲ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਲਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਭ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾਸੂਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੋਬਾਈਲ ਮਨੋਰੋਗੀ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ‘ਮੋਬਾਈਲ ਗਸਤ’ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸ਼ਖਸ ਵਾਹਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਮੋਬਾਈਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕਮੀ ਆਵੇਗੀ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਥਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਅਰੁਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ*
ਫੋਨ: 91-99157-15322

ਯੂਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਕੋਸ਼ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫਿਬਿੰਗ (PHUBBING) ਸ਼ਬਦ ਉਭਰ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਛੇਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੀ ਮੈਕਏਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਅੱਜ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ 180 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਫਿਬਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਉਲਝੇ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਮੋਬਾਈਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਬਾਸ਼ਿਦਾ ਇਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ

*ਮੁਖੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ
ਏਸੀਅਨ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 16 ਫਰਵਰੀ 2019

ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਐਤਕੀਂ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਆਏ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ਰ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦਾ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਦੇ-ਤਿਹਾਈ ਪਾਣੀ ਖਤਰੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਹਿਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕਹਿਣ-ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉਤੇ ਇਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਖਜਾਨਾ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦਾ ਚੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਕਾਰ ਠੱਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਵਾਅਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾੜ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਅੰਦਰ ਜੋ ਬੇਚੈਨੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਗਰ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਸਖਤੀ ਵਰਤ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀ-ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ ਵੀ ਕੱਢ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤਿੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਆਏ ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰ ਇਹ ਸਲਾਹਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਉਚੇਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਬੰਜਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਲਾਹਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਵੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਉੱਜ ਹੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾ-ਅਹਿਲੀਅਤ ਤਾਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀੜੀ ਅਫਗਾਨਾ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚੋਂ ਸੀਰਾ ਰਿਸਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਕਟਰੀ ਦੇ ਸੀਰੇ ਕਾਰਨ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਅੰਦਰ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹ ਇਹੀ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇਂ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਨੇ ਫੈਕਟਰੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਤਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਰਵੱਈਆ ਕਿੰਨਾ ਢਿੱਲੜ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਭ ਸਮਝੌਤੇ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਖੁਬ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਧੇ-ਰੁਧੇ ਹੀ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘਟ ਹੋ ਰਹੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸਤ ਮਘਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਜ, ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪਾਣੀ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਕੀ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਰਗੇ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤੱਥ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੱਲ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨੁਕਤੇ ਵੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਐਤਕੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਜਤਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਆਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਲੰਤ ਜਿਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਫ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਪਾਟੇ-ਪਾੜ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਫਿਲਹਾਲ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਹੌਲ ਕੁਝ ਬਦਲੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ!

ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਖਤਰਨਾਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖਣਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਖਸ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਉਸ ਮਾਹੌਲ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਜੱਜ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ 31 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ 3 ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ 'ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ' ਕੇਸ ਵਿਚ 'ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ' ਅਤੇ 'ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ' ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਘੋਗਾ (29) ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਪੱਲੀਆਂ ਖੁਰਦ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ), ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਲੱਕੀ (27) ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਬਹਾਦੁਰ ਹੁਸੈਨ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (29) ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਨੌਚ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੈਥਲ, ਹਰਿਆਣਾ) ਖਿਲਾਫ 24 ਮਈ 2016 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਰਾਹੋਂ ਵਿਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 82 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਕੀਲਾਂ,

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਸੰਜੀਦਾ ਇਨਸਾਨ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਐਸੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸੰਗੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਵਿੱਚਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ, 1978 ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਫੋਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਸੇ ਸ਼ਖਸ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਓ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਸਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਦੱਸ ਕੇ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਐਸੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਮੁਜਰਿਮ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਐਸੇ ਹੋਰ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਲੀਹ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਸੌਤੇ ਰਾਜਸੀ ਹਿਤਾਂ ਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਮੁਫਾਦ ਲਈ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਕੇਸ ਬਣਾਉਣ ਕਾਰਨ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਘੋਖਣ-ਵਿਚਾਰਨ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੀਆਂ ਤੇ ਆਖਿਰਕਾਰ ਨਿਆਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਉਮੀਦ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 121 (ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 121 ਏ (ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ) ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਜਮਹੂਰੀਅਤ 'ਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਉਂ ਹੈ: ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਰਾਜ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ

ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖਬਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਪੁਖਤਾ ਇਤਲਾਹ ਤੋਂ ਮਿਲੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਭਗੋਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਫੁਪਵਾਏ ਗਏ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਪਾਰਸਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਮੁੱਖ ਸਰਗਨਾ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 97 ਕਿਤਾਬਾਂ, 198 ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ 13 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦੀਆਂ 1000 ਕਾਪੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈਆਂ।

ਇਸਤਰਾਸਾ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ- ਕਿਤਾਬਾਂ, ਸਾਹਿਤ, ਪੈਂਫਲੈਟ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਬੂਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮੱਗਰੀ ਜੁਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਸਾਭ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਦਾ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਐਲਾਨ ਸੀ।' ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ 'ਬੰਦ ਬੰਦ ਕਟਵਾਉਣ ਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ' ਦਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਤਾਣ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ।

ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤਹਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੇਸ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਿਸਲ ਤੇ ਚਲਾਨ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਜੁਰਮ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 121 ਤੇ 121 ਏ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਅਤੇ 13 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂ. ਏ. ਪੀ. ਏ. ਦੀ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਸਲ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਾ ਚਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉਪਰ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਈ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਾ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 121 ਅਤੇ 121ਏ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਹਨ। ਇਉਂ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਸਾਰੇ

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਤੱਤਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਲੋਂ ਨਿਰੋਲ ਸੌਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮੁਫਾਦ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਗ੍ਰਿਹ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਆਪਹੁਦਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੁਦ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਮੁੱਚਾ ਮਾਮਲਾ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਖੁਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਜ਼ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨਾ/ਰੱਖਣਾ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ। ਜੁਰਮ ਫਿਰ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਖਸ ਕਿਸੇ ਹਿੰਸਕ ਵਾਰਦਾਦ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿਚ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਭੜਕਾਉਣ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ; ਲੇਕਿਨ ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਸਤਰਾਸਾ (ਸਰਕਾਰੀ) ਪੱਖ ਵਲੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਦਿਖਾਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭੇਜੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਸੀ। ਐਸੇ ਕਿਸੇ ਠੱਸ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟਰ ਫੁਪਵਾਉਣ ਜਾਂ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ 'ਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਛੇੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ' ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੋਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਰਹੇ ਅੰਧ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਘਾਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਉਪਜ ਜਿਸ ਦਾ ਇਸ ਵਕਤ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦਬਦਬਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਭਗਵੇਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਜੰਡੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਕ ਦੇ ਜ਼ਹਿਨ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਲੇਖਕਾਂ, ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਡਟਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਜਮਹੂਰੀ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਯਤਾਯਤ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੁਹ ਦੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਉਪਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਜੋ ਤਰਕਹੀਣ ਤੇ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੂਝ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਘੱਤੇ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹ ਅਨਿਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਲੀਹ ਬਣਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਸਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੋਲਿਹਾਜ਼

ਧਰਮੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼?

ਕੰਡੇ ਬੀਜ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨਫਰਤਾਂ ਦੇ, ਰਾਜੇ ਪੈਣ ਜਾ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਯਾਰੋ। ਸਦੀਆਂ ਤੀਕ ਵੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖੋ, ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਏ ਆਪਸੀ ਖਿੱਚ ਯਾਰੋ। ਸਚਿਆਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਜਹਬ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਯਾਰੋ। ਤਲਖੀ ਵਿਚ ਹਮਲਾਵਰ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਦਾਅ ਲੱਗਦਿਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਚ ਯਾਰੋ। ਇਵੇਂ ਹੋਸਲਾ ਵਧਦਾ ਏ ਲੁੱਚਿਆਂ ਦਾ, ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਹਾਕਮ ਦੀਆਂ ਨਰਮੀਆਂ ਦਾ। ਧੀ ਕੋਹੀ ਗਈ ਚਿੜੀ ਦੇ ਬੋਟ ਜਿਹੀ, ਕਹੀਏ ਕਿਹੜੇ ਮੂੰਹ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਧਰਮੀਆਂ ਦਾ?

ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ

ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਸਾਡੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ 'ਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਉਚਤਾ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਪੋਪ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸੂਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧ ਹੈ। ਪੋਪ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਹੀ ਵਾਚਕ/ਰਾਖਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਸਰਬਉੱਚ ਸਥਾਨ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਏਕਤਾ, ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਜ਼ਾਮਨ ਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਸੀ ਤੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ

ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਚਾਂਸਲਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪੰਜਾਬ।

ਸਨ। ਮਿਲ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸੁਰਮੇ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਭੈਅ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿਠ ਉਤੇ ਕੋਤੇ ਖਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੂਜੇ, ਉਸ ਵਕਤ ਕੋਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੜਦੀਆਂ। ਤੀਜੇ, ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਰੀਬ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।

ਚੌਥੇ, ਸਿੱਖ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਸੇ ਹੋਏ ਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅੱਜ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਚੁਣ ਲੈਣ, ਉਹ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੀ ਸਿਆਸਤ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਮੀਰੀ (ਸਿਆਸਤ) ਅਤੇ ਪੀਰੀ (ਧਰਮ) ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੇ। ਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮੰਚ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰਕੇ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਵੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬਧਤਾ ਅਤੇ ਵੱਕਾਰ ਉਤੇ ਸੱਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਸਗੋਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗੂਣਾ ਤੇ ਅਸਰਹੀਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਾਡੀਆਂ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪੁਰਾਣੇ

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬੜਾ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਸਿਆਸਤ, ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲ ਦਲ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੱਤਾ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉਲਟਾ ਕੇ ਧਾਰਮਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸਤ ਵਾੜ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਉਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਵਾਫ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਵੱਕਾਰ ਦਾਅ ਉਤੇ ਲੱਗਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਚਿੰਤਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਜਾਹਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਘੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਸਥਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਵਨ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰੀ ਜਾ ਸਕੇ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਜਾਈਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਰ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਅਸਰਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਉਚਤਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਉਸਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਸਨਮਾਨ ਸੁਰਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਪਕੜ ਧਾਰਮਕ, ਆਰਥਕ, ਸਮਾਜਕ, ਵਿਦਿਅਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ, ਰਹਿਤ-ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ, ਚਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਮੂਰਤ ਤੇ ਸਵੈਮਾਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੋਵੇ। ਪੱਖਪਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜਿਉਂ ਦੀ ਨਾ ਲੰਘਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਯੁਕਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਇਕ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਾਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੋਵੇ?

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਾਣਮੱਤੇ ਉਚਤਮ ਅਸਥਾਨ ਵਾਸਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਚੋਣ ਇਕ 'ਕੁਲਿਜੀਅਮ' ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੁਲਿਜੀਅਮ ਵਿਚ ਇਕਵੰਜਾ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਇੰਜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 11 ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 3
 - ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ 4 ਚਾਰ ਤਖਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ 4 ਜਰਬ 3=12
 - ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 4 ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 4 ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 5 ਯੂਰਪ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 2 ਬਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 1 ਦੂਸਰੇ ਹੋਰ 5
- ਕੁਲ 51**
ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ-ਵਧ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਹੁਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੋਪ ਦੀ ਚੋਣ ਵਾਂਗ

ਤੇਜਾ ਸਿੱਖ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਓਨੀ ਦੇਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲ ਸਕਣ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹਰ ਤਖਤ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਨਾ ਜਾਣ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਦਬਾਓ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਚਾ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹੀ ਛੱਡਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ

ਮੀਰੀ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਤਖਤਾਂ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਗਰਾਨ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਮਝੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਚੁਣੀਆਂ ਇਹ ਉਚਤਮ ਹਸਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਮੌਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਨੌਕਰੀਓਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਬਾਓ ਹੇਠ 'ਚਿਤੀਓ ਮਰ ਜਾਓ, ਚਿਤੀਓ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਓ' ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਜਾਂ ਫੇਰ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸਾਦਰ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਸੁਝਾਅ

ਇਹ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਾ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਏਨਾ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਨਾਲ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ।

ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦਰ

ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਤਾਂ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬੜਾ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਸੇਵਾ ਤਨਖਾਹ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਡੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਗਲ ਵਿਚ 'ਮੈਂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ' ਦੀ ਫੱਟੀ ਪਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਬੰਦ

ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਵਰਕਰ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੌੜ ਹੋਵੇ; ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੋਵੇ ਆਦਿ। ਇਹ ਸਭ ਹਲਫਨਾਮੇ ਉਤੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਇਕ ਵੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਨ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਆਦਿ।

ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੋਕਣਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਮਸਿਆ ਉਤੇ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਜ਼ਰ ਗੋਚਰੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਬੀਮਾਰ ਹੋਵੇ, ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤਕਲੀਫ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਟ ਕੇ ਸੁਟ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਸੋਚਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਛੋਕਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੈਲਦਾ ਤੇ ਫਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਕੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੰਥ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਈਏ

ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਮੁਤਾਬਕ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਾ ਮੰਨਣਾ, ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਇਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ, ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਨੂੰ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ-ਸੌੜੀ ਸਿਆਸੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ, ਵਿਹਾਰ, ਵਰਤਾਰੇ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਈਏ, ਸਾਡੀ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਧਰਮ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾਵਾਦ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਕ ਜਗਤ ਜੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਲੋਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸੰਪਰਦਾਏ ਜਾਂ ਬਰਾਦਰੀ ਤਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ, 'ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ' ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। 'ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ, ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ', 'ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ' ਦਾ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ 'ਸਭੈ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ', 'ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਤਜਿ ਨੀਦ ਕਿਉ ਆਈ' ਅਲਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਵਲ ਤੌਰਨਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ।

ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨੌਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਦੂਜੇ, ਕੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ, ਸਾਈਆਂ, ਭੱਟਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਜਾਗਤ ਜੋੜ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ? ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੀਏ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਦਾ ਉਪਚਾਲ ਕਰੀਏ। ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਾਂ, ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਸੁਣਦੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਢਾਲਦੇ ਨਹੀਂ।

ਜੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਜੋ ਇਕ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰੀ ਧਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਜੋੜ ਵਾਂਗ ਜਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ ਨਾਕਾਰੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਿਧਾ ਰਸਤਾ ਦਸਿਆ ਸੀ। 'ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ' ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਜਿਹਾ ਸਰਧਾਲੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਇਹ ਸੁਆਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਗਲਤ ਜਾਂ ਸਖਤ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਫੀ ਦਾ ਖਾਸਤਗਾਰ ਹਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।
ਵਾਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਹੁਣ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ!

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੀੜ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਈਜਾਦ ਕੀਤੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ 121 ਅਤੇ 121 ਏ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ

ਰਾਜਕੀ ਢਾਂਚੇ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਜ਼ਹਿਨੀਅਤ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਾਂ ਜਮਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਜਿਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ, ਜਮਹੂਰੀ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਜੰਗੋ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੌਰਾਨ ਜਾਬਰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁਧ ਜਾਨ ਹੁਲਾਵੇਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੰਨਵਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਅੱਠ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਅਚੀਵਰਜ਼ ਐਵਾਰਡ

ਮੁੰਬਈ: ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ 'ਸਿੱਖ ਅਚੀਵਰਜ਼ ਐਵਾਰਡ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਅਹਿਮ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦੀ

ਦੌਰਾਨ ਘਿਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਫੂਲਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਘਰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਲਿਆ। ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ। ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਫ੍ਰੀ ਵੈਨ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 2014 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ 'ਆਲਮਾਇਟੀ ਬਲੈਸਿੰਗਸ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਚੁਕਿਆ ਹੈ। 2015 ਵਿੱਚ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਭੂਚਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਨੇ 2017-18 ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਡਾਈਜ਼, ਕਲੀਅਰ ਲੋਕ, ਸੈਂਟਾ ਰੋਜ਼, ਰੈਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਟੈਕਸਸ ਵਿੱਚ

ਦੇ ਪਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ

ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਿੱਚ ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਚ. ਐਸ. ਫੂਲਕਾ, ਡਾ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਜਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਤਰਵਿੰਦਰ

ਪੁੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਦ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਜ ਤੱਕ ਸ. ਫੂਲਕਾ ਇਹ ਕੇਸ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ।

'ਰੋਟੀ ਬੈਂਕ' ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਆਪਣੇ ਟਿਫਿਨ 'ਚ ਇਕ ਰੋਟੀ ਵੱਧ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਰੋਟੀ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕਠੀ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।
ਚੰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਚੰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਕਰੰਟ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਗੁਆ ਬੈਠੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਅਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ

ਹਨ। ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੇ ਬੇਸਹਾਰਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਲਈ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ।
ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ: ਪੇਸ਼ੇ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਨ 1998 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ

ਸਿੰਘ ਸੱਭਰਵਾਲ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਚਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ।
ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੂਲਕਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਚ. ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਭਦੌੜ ਤੋਂ ਹਨ। 1984 ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ

ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਬੋਬੀ): ਸ਼ਿਮਲਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ. ਬੋਬੀ ਨੇ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਥਾਂ ਖੂਨਦਾਨ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਕਰੀਬ 20,000 ਯੂਨਿਟ ਖੂਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ

ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ 1961 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ 1979 ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੇ ਡੀ. ਸੀ. ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 1989 ਵਿੱਚ ਡੈਂਟਲ ਸਰਜਰੀ ਦੀ ਡਾਕਟਰੇਟ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਸਕੂਲ ਆਫ ਡੈਂਟਿਸਟਰੀ ਜਾਰਜ ਟਾਊਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। 1980 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾਈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਰਾਕਵਿਲ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੇ ਉਘੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਨਾਤੇ ਉਹ ਹਰ ਸਾਲ ਸਮਰ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਫਲਸਫੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਈਕੋ ਸਿੱਖ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਾਇਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਬਦਲਾਓ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੌਸਲ ਆਨ ਰਿਲੀਜਨ ਐਂਡ ਅਜੂਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਨੇ ਰੋਲਿੰਗ-ਸਕੇਟਿੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਮਕਸਦ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। 2012 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਰੋਲਿੰਗ-ਸਕੇਟਿੰਗ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਤਮਗਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੂ. ਐਸ. ਦੀ ਗੋਲਡਨ

ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਥੇ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਨੇ ਲੜਕੀਆਂ, ਜੋ ਬੇਸਹਾਰਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਸਨ, ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹਾਲੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਖੜਤ ਵਿੱਚ 'ਜਯੋਤੀ ਸਰੂਪ ਕੰਨਿਆ ਆਸਰਾ' ਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਖੋਲ੍ਹੀ।

33 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਚ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਖਰੀਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਹੀਰੇ ਦੀ ਨਿਕਲੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: 33 ਸਾਲ ਤੱਕ ਇਕ ਮਹਿਲਾ ਡੈਬਰਾ ਜਿਸ ਅੰਗੂਠੀ ਨੂੰ ਆਮ ਕੱਚ ਦੀ ਸਮਝਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਬਾਅਦ ਉਹ

ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਹਥਿਆ ਲਏ ਸੀ।
ਡੈਬਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੱਚ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਨੇ 15 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗੂਠੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਸੀ ਪਰ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗੂਠੀ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸੁਨਿਆਰੇ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਗੂਠੀ ਵੇਚ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਪਰ ਜਾਂਚ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਉਹ ਹੀਰੇ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗੂਠੀ ਨਿਲਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਮਿਲੀ। ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲਈ ਕਈ ਤੋਹਫੇ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਵੇਲਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਛਿੱਪੇ ਹੋਏ ਕੀਮਤੀ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

6.8 ਕਰੋੜ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਾਲੇ ਹੀਰੇ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਨਿਕਲੀ। ਅੰਗੂਠੀ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਤੇ 26.27 ਕੈਰੇਟ ਦੀ ਸੀ। ਖਾਸ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗੂਠੀ ਵੇਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਡੈਬਰਾ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਿਆ,

ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਾਤ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗੂਠੀ ਨਿਲਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਮਿਲੀ। ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਲਈ ਕਈ ਤੋਹਫੇ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲਈ ਜਵੇਲਰੀ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਛਿੱਪੇ ਹੋਏ ਕੀਮਤੀ ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

ਬੁੱਕ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਸਕੇਟਰ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਇਕਵਾਂਡੋ ਵਲ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਵਧਾਏ ਅਤੇ ਕਿਮਯੂਨਾਗ ਕੱਪ ਤਾਇਕਵਾਂਡੋ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਪਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਸ਼ੀਅਨ ਤਾਇਕਵਾਂਡੋ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵੀਅਤਨਾਮ ਅਤੇ ਪੋਮਸਾਏ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਤਾਇਕਵਾਂਡੋ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਇਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ 9 ਅਨਾਥ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਅਨਾਥ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਆਸ਼ਰਮ ਵਿੱਚ 135 ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ।

ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ: ਉਹ ਸਮਾਜ ਸੇਵਿਕਾ ਹਨ, ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ-ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਫਟ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਰੂਤੀ ਵੈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਜੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਹਾਈਵੇ ਉੱਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਜੈਪੁਰ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਵੈਨ ਨੂੰ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਸ

ਤਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਭਰਵਾਲ: ਸੇਵਕ ਕਾਸਟ ਕੰਪਨੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਉਸਾਰੀ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਮੀਰ ਵਪਾਰੀ ਸ. ਸਭਰਵਾਲ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਬਣੇ ਮੁੰਬਈ-ਪੂਨਾ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਮਾਰਗ, ਮੁੰਬਈ-ਨਾਸਿਕ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਮਾਰਗ ਆਦਿ ਅਹਿਮ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੁਰੰਗ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ, ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜੋ ਤਿਰੂਚਲਪੱਲੀ/ਮਦਰਾਈ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋੜਵੰਦ ਲਈ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਏਅਰ ਬਸ ਸ਼ਿਮਲਾ ਤੋਂ ਪੀ. ਜੀ. ਆਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਟਰਸਟ ਲੋੜਵੰਦ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ, ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭੂਚਾਲ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟਰਸਟ ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਉਘੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਆਰਥਕ ਪੱਖੋਂ ਪੱਛੜਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ।

ਬਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਦਾ ਗੀਤ 'ਪੰਜਾਬ' ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰਿਲੀਜ਼

ਫਰਿਜ਼ਨੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗਾਇਕ ਬਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ 'ਪੰਜਾਬ' ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਗੀਤ ਵਿਚ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਤਰੇੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਹੈ। ਗਾਇਕ ਬਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਗੀਤ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਨਾਮੀ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤਕਾਰ ਬੋਬੀ ਤੰਗੜਾਵਾਲਾ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਜੱਸੀ ਭੋਗਲ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਰੀਮ ਵਨ ਫਿਲਮਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਮ ਕ੍ਰਿਏਸ਼ਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੀਤ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ 'ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਡਰੀਮਜ਼ ਸਟੂਡੀਓ' ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ, ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮਵੀਰ ਬਾਂਦੀ, ਰਾਜੇਸ਼ ਰਾਜੂ, ਬੱਲ ਸਿੰਘ, ਤੇਜੀ ਪੱਡਾ, ਗੁੱਲੂ ਸਿੰਘੂ ਬਰਾੜ, ਗਾਇਕਾ ਜੋਤ ਰਣਜੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਰਦੀਪ ਪੰਜਾਬੀ, ਗੀਤਕਾਰ, ਗਾਇਕ ਤੇ ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਮਲਕੀਤ ਮੀਤ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ,

ਖਾਦਿਮ ਹੁਸੈਨ, ਜਸਵੰਤ ਮਹਿਮੀ, ਜਿੰਮੀ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਨਦੀਪ ਸੰਨੀ, ਜਸਬੀਰ ਸਰਾਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਰੋਡੀਓ ਹੋਸਟ

ਸੁੱਖੀ ਹੋਅਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਬਾਈ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸੰਗਰੂਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਯੂ. ਕੇ. 'ਚ ਵਧਾਇਆ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ

ਸੰਗਰੂਰ: ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਚਾਹਤ ਸੇਖੋਂ ਯੂਕੇ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਬਤੌਰ ਸਿਵਲ ਅਫਸਰ ਜੁਆਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਕੋਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਯੂਕੇ ਦੇ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚਾਹਤ ਸੇਖੋਂ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਤੋਂ ਡਾ. ਰਾਜ ਬਾਲਾ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਐਡਨਬਰਗ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਤੋਂ 2018 ਵਿਚ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਫਾਇਨਾਂਸ ਦੀ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਪਿਤਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਹਤ ਨੇ ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਬਚਪਨ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਸਕੂਲ ਸੰਗਰੂਰ' ਅਤੇ ਬਾਚੂਵੀਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਲਾਰੈਂਸ ਸਕੂਲ ਸਨਾਵਰ' ਤੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦੀ ਡਿਗਰੀ (ਆਨਰਜ਼ ਇਨ

ਇਕਨਾਮਿਕਸ) ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੜਕੀਆਂ ਸੈਕਟਰ 11 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਐਮਏ ਫਸਟ ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਸਾਲ 2017 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਐਡਨਬਰਗ ਸਕਾਟਲੈਂਡ (ਯੂਕੇ) ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਕੇ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਇਨ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਅਤੇ ਫਾਇਨਾਂਸ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਯੂਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਫਾਇਨਾਂਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਅਫਸਰ ਜੁਆਇਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਹਤ ਸਿਆਣੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਸਾਰੂ ਅਤੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹੈ।

ਅਬੂ ਧਾਬੀ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ

ਦੁਬਈ: ਅਬੂ ਧਾਬੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਤੀਜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਇਨਸਾਫ ਦੇਣ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਇਹ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਬੂ ਧਾਬੀ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਯੂਏਈ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 90 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਭਾਰਤੀ ਬਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 26 ਲੱਖ ਹੈ ਜੋ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 30 ਫੀਸਦੀ ਹੈ।

Law Office of Manpreet S. Gahra

- > ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
- > ਫੈਮਿਲੀ ਲਾਅ
- > ਬਿਜਨਸ ਲਾਅ

Criminal Defense (DUI, simple battery, domestic violence, immigration post-conviction relief)

Manpreet S. Gahra
Attorney At Law

Berkeley Office

2161 Shattuck Ave., 304, Berkeley

Ph: 510-841-4582

Fax: 510-217-6847

Email: manpreet@gahralaw.com

Certified Insurance Agent

Global Green INSURANCE AGENCY

Gurdawar Singh Mann

ਹੈਲਥ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 510-487-1000

MANN@GGIABA.COM

Gurcharan Singh Mann

Mann Insurance Brokers Inc.

4123 Dyer St., #230, Union City, CA 94587

ਲਾਹੌਰੀ ਸਾਂਝ

ਚੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਂਝ ਅਟੁੱਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾ ਆਏ ਹੋਣ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਪੰਜਾਬਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਾ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਘੇ ਰੰਗਕਰਮੀ ਕੇਵਲ ਪਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਗਲਵੱਕੜੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਲਵੱਕੜੀ ਵਕਤ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪੀੜੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਕ, ਲੋਕਾਂ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ, ਵਿਰਾਸਤ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਸਾਂਝੀ ਤਹਿਜੀਬ ਨਾਲ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੋਣਾ, ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਉਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਅਦੀਬਾਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਕਲਮਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੱਲੂਮ ਵੀ ਲਾਈ। ਅਮਨ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਨ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਲਈ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਵੀ ਜਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਮਾਰੂ

ਕੇਵਲ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਗਰਮ ਹਵਾਵਾਂ ਵੀ ਲੂਹ ਸੁਟਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਅਮਨ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਤਿਉਹਾਰ ਮੌਕੇ ਇਕ ਲਾਹੌਰ ਫੇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਨੇ, ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਤੇ ਮਿਠਾਸ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਕੀਨੀ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਬਸੰਤ ਵੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਸੀ ਤੇ ਉਧਰ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਸ਼ਾਹਿਦ ਨਦੀਮ ਅਤੇ ਮਦੀਹਾ ਗੌਹਰ ਦੇ ਨਾਟਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਦੀ 30ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਦਸ ਦਿਨ ਦਾ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਮਿਲਿਆ। ਵੀਜ਼ਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਏਧਰਲੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾ ਬਣਾ ਸਕਿਆ ਪਰ ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹ ਮੁਲਕ ਜਿਥੇ ਹਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਕੱਟੜਤਾ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬ ਨੇ ਜਾਲ ਫੈਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਫੌਜ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਹੋਵੇ, ਤਾਲਿਬਾਨ ਦਨਦਨਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਥੇ ਹੱਕ ਤੇ ਸੱਚ ਲਈ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਬੀਏਟਰ ਵਾਲੇ ਦੋਸਤ, ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨਾਲ ਬੀਏਟਰ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਲਿਆਂ

ਸਾਰੇ ਨਾਟਕ 'ਲੁਣਾਂ', 'ਲਾਲ ਬੱਤੀ', 'ਸ਼ਾਇਰੀ', 'ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਰਾਤ', 'ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕਾਹਲ ਬੜੀ ਸੀ', 'ਝੱਲੀ ਕਿਥੇ ਜਾਵੇ', 'ਧਮਕ ਨਗਾਰੇ ਦੀ', 'ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਮੱਟੋ', 'ਮੇਰਾ ਰੰਗ ਦੇ ਬਸੰਤੀ ਚੋਲਾ' ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਾਟਕ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਖੇਡੇ ਨੇ। ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ

ਤਾਲਿਬਾਨ'। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੀਏਟਰ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਈ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ) ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬੀਏਟਰ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੀਏਟਰ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨੇੜਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਂਝ ਵੀ। ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਨਾਟਕਕਾਰ ਸ਼ਾਹਿਦ ਨਦੀਮ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾ ਮਦੀਹਾ ਗੌਹਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੀਏਟਰ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਖੇਡੇ ਗਏ ਨਾਟਕ 'ਲੋ ਫਿਰ ਬਸੰਤ ਆਈ' ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਝਲਕਾਂ

ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਨਾਟਕ ਖੇਡਿਆ ਸੀ। ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਆਪਣੇ ਇਸ 30 ਸਾਲਾ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਸਵ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਨਾਟਕ 'ਲੋ ਫਿਰ ਬਸੰਤ ਆਈ' ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ ਦਾ ਵੀ ਚਾਅ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਪੱਕ ਇਰਾਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਲਾਹੌਰ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਬਾਰਡਰਾਂ ਤੋਂ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿਬੇੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ 11.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਦਿਨੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤ, ਕੁਝ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਕੁਝ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਲਹਮਰਾ ਦੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਨਾਟਕ 'ਲੋ ਫਿਰ ਬਸੰਤ ਆਈ' ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੈੱਟ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮਦੀਹਾ ਗੌਹਰ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ

ਖੁਆਬਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਤੰਗਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਇਹ ਬਸੰਤ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਤਾਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਭੀੜੀਆਂ-ਭੀੜੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਤੇ ਉਮੰਗਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਤੰਗਾਂ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖੁਰਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਉਡਾਣ ਭਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਣਕੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਆਸਮਾਨ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।" ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ, ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਪਤੰਗਾਂ ਉਡਾਉਣਾ ਤੇ ਲੁੱਟਣਾ ਅਤੇ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਇਸ਼ਕਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਰੋਚਕ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਿਦ ਨਦੀਮ ਨੇ ਬਸੰਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੁੱਲਿਆਂ, ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਬਾਕੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਉਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਵੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ,

ਉਮੰਗਾਂ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ, ਨਿਮਾਣੇ, ਨਿਤਾਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੁਆਬਾਂ, ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਣਾਂ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੇ ਝੰਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਸਲੂਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ-ਚੰਗਾ ਇਸ ਲਈ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਸਿਰਫ ਨਾਟਕ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੀ ਗਿਆ ਤੇ ਚੰਗਾ ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਵਾਪਸ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਕੀ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਵੀਜ਼ਾ ਸਿਸਟਮ ਨਰਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆ ਜਾ ਸਕਣ, ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਦੁੱਖ-ਸੁਖ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋ ਸਕਣ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਹੋਏ ਸਾਂਝੀ ਤਹਿਜੀਬ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਸਕਣ। ਕਾਸ਼! ਕਦੀ ਏਦਾਂ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਏ, ਇਕ ਦਿਨ ਏਦਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ।

'ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ' ਵਾਲੀ ਜੋੜੀ ਮਦੀਹਾ ਗੌਹਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਿਦ ਨਦੀਮ।

ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬੁਰਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ 'ਚ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ, ਬੱਚਿਆਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਤਹਿਜੀਬ, ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ, ਅਮਨ ਤੇ ਦੋਸਤੀ ਲਈ ਹੱਕ ਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ 30 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਅਜੋਕਾ ਬੀਏਟਰ ਲਾਹੌਰ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨੇੜਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੀਏਟਰ ਗਰੁੱਪ ਮੰਚ-ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਬਹੁਤ

ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਨ ਬਿਤਾਏ ਪਰ ਬੀਏਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਲਗਨ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਰਕੇ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਾਟਕ 'ਬੁਰਕਾਵਗੈਜ਼' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕਰਾਚੀ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਨਾਟਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਬੀਏਟਰ ਫੈਸਟੀਵਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ- 'ਬੀਏਟਰ ਅਗੇਸਟ

ਰੁਬਾਈਆਂ

ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ
 ਆਤਾਂ ਵਿਚ ਤੁੜ੍ਹਾਂ ਪਈਆਂ,
 ਵੱਟਾਂ ਖੰਘਰ ਹੋਈਆਂ।
 ਪਾਣੀ ਲਹਿ ਗਿਆ ਵਿਚ ਪਾਤਾਲੀ,
 ਨਦੀਆਂ ਰੋ-ਰੋ ਮੋਈਆਂ।
 ਇਸ ਬਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਾਰ ਜੈਕਾਰਾ,
 ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਗਾਵੇ।
 ਬਾਬਾ ਹੁਣ ਇਸ ਧਰਤ 'ਤੇ ਕੁੰਜਾਂ
 ਆਣ ਕਦੇ ਨਾ ਰੋਈਆਂ।

ਹੋਈ
 ਕੱਚੇ ਵਿਹੜੇ, ਨੰਗੇ ਪਿੰਡੇ,
 ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਕਣੀਆਂ।
 ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਬਨਸਪਤਿ ਮਉਲੇ,
 ਵੇਖ ਘਟਾਵਾਂ ਘਣੀਆਂ।
 ਅੱਜ ਸੁੰਢੇ ਬਲ 'ਕੱਲਾ ਪੰਛੀ,

ਚੁੰਝ ਵੱਲ ਅਸਮਾਨਾਂ।
 ਨਾ ਕੋਈ ਤੁਪਕਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਣਾ,
 ਵੇਖ ਹੋਣੀਆਂ ਬਣੀਆਂ।

ਹਿਜਰਤ
 ਖੁਰਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿੱਛੂ ਫਿਰਦੇ,
 ਛੱਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋਕਾਂ।
 ਪਾਂਡੇ ਢਿੱਡ ਪਸਾਰ ਕੇ ਹੱਸਣ,
 ਲਾ ਰਿਜ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਾਂ।
 ਅੰਨ੍ਹੀ ਗਹਿਰ, ਸਿਉਂਕ ਦੇ ਲਸਕਰ,
 ਦਿਸੇ ਨਾ ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਣਾ।
 ਰਿਜ਼ਕ ਢੂੰਡੋਂਦੇ ਬਾਲ ਉਡ ਗਏ,
 ਖੇਤ ਸਾਂਭ ਲਏ ਲੋਕਾਂ।

ਵੰਗਾਰ
 ਸੁੱਕੇ ਨਲਕੇ, ਖੂਹ ਵੀਰਾਨੇ,
 ਗਰਕੇ ਭੋਇ ਨਿਮਾਣੀ।
 ਦੂੜੀ ਐਸੇ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰ ਗਏ,
 ਵਹਿੰਦੇ ਵਹਿ ਗਏ ਪਾਣੀ।

ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਾਸਾ ਪਾਂਡੇ,
 ਬੰਨ੍ਹਣ ਆ ਗਲ ਮੇਰੇ,
 ਅੱਖੀਓ ਭੁੱਲਦੀਆਂ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਇਓ,
 ਲਿਸਕੇ ਤੋਗ ਪੁਰਾਣੀ।

ਪ੍ਰਭਸ਼ਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ

ਬਹਾਰਾਂ ਆਈਆਂ
 ਤੂੰ ਵੇਖ ਬਹਾਰਾਂ ਆਈਆਂ ਨੇ
 ਫੁੱਲਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਮਹਿਕਾਈਆਂ ਨੇ।
 ਹਰ ਗਲੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ
 ਅੱਖਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪਥਰਾਈਆਂ ਨੇ?
 ਸੁਣ ਤਾਂ ਸਹੀ ਹਵਾ ਦੇ ਗੀਤ
 ਇਹ ਰਾਗਨੀਆਂ ਕਿਸ ਗਾਈਆਂ ਨੇ?
 ਤੈਨੂੰ ਗੀਤ ਸੁਣਾਵਣ ਲਈ
 ਕੁੰਜਾਂ ਉਤਰ ਪਹਾੜੋਂ ਆਈਆਂ ਨੇ।
 ਪੀੜਾਂ ਖਿੜਾ ਦੇ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ
 ਆ ਭਿੱਜ ਲੈ ਕਣੀਆਂ ਆਈਆਂ ਨੇ।

ਸਮਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਫੋਨ: 91-75268-08047

ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ

ਬਸੰਤ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਜੱਸੋ-ਖਰੌਸ਼ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤਿਉਹਾਰ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਹਰ ਸਾਲ ਬਰ-ਏ-ਸਗੀਰ (ਭਾਰਤੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ) ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ 700 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸੂਫੀ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਚਿਸ਼ਤੀ ਸੰਤ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ, ਜੋ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਸੰਤ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਨ।

ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਸ਼ਤੀ ਸੰਤ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਸਥਿਤ ਹਜ਼ਰਤ ਦਾਤਾ ਗੰਜ ਬਖਸ਼ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉੱਥੇ ਬਸੰਤ

ਮਜੀਦ ਸ਼ੇਖ

ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਦੇਖੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਬਸੰਤ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਜੋਸ਼ ਮਨਾਉਣ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਜਸ਼ਨ ਸੰਤ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿੰਦੂਦ ਰਹੇ। ਉਥੇ ਇਹ ਦਿਨ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ, ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਦਾਅਵਤਾਂ, ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਿਲਾਂ, ਖਾਸਕਰ 'ਰਾਗ ਬਸੰਤ' ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਗ ਗਾ ਕੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤਕ ਮਹਿਫਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਆਸ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋਏ ਰੂੜੀਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਧੁੰਦਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਬੀਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਅਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ' ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ (ਆਪਣੀ ਨਾਪਸੰਦੀ ਕਾਰਨ) ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ

ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਿੱਲੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਵਿਖੇ ਹੁਣ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਕਮਾਊ ਜਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਿਉਹਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਸਾਡੀ ਖੇਡ ਸਨਅਤ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ 'ਨਕਲੀ ਸਿਆਲਕੋਟੀਆਂ' ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਬਸੰਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਾਲੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੋਰੇ, ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਕ ਅਕੀਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ; ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰੰਗ-ਭੇਦ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਖਣ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਜੰਗਜੂ ਇੰਤਹਾਪਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਬਰ-ਏ-ਸਗੀਰ ਦੇ ਸੂਫੀ ਸੰਤ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਫ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸਕਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨਸਲਾਂ ਤੇ ਲਹਿਜਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਸਮਝਿਆ।

ਦਾਤਾ ਗੰਜ ਬਖਸ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ ਤੋਂ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਸੰਤ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਿੜ ਕੇ

ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਕਿਸ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੂਜਦਾ ਹੈ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਿਸਮਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜੰਮੀਆਂ

ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ।

ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਇਹੋ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਸੰਤ ਦਾ ਸਾਫ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕਣਕ ਪੱਕ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਲ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਅੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਕੱਲੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ; ਜਿਵੇਂ

ਜੈਨ, ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਬੋਧੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਵਧੇ-ਫੁੱਲੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਦਿੱਤੇ। ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਦ ਆਧਾਰਿਤ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਵਿਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਵਿਸਾਖੀ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਂਦੇ

ਹਨ। ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਡੋਰ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਉਸ ਖੇਡ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਡੋਰ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਜਦੋਂਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਮਹਿਜ ਕੁਝ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦੇਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹੋ ਦਲੀਲ ਵਰਤਣੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਹਰ ਖੇਡ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਡੋਰ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ ਜਦੋਂਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਮਹਿਜ ਕੁਝ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦੇਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹੋ ਦਲੀਲ ਵਰਤਣੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਹਰ ਖੇਡ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਾਡੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ, ਰਾਤ ਦੀ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਲਾਲਟੀਆਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਾਂ। ਫਿਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਮਾਨ ਅਣਗਿਣਤ ਉਡਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੀਆਂ ਲਾਲਟੀਆਂ ਨਾਲ ਜਗਮਗਾਇਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਕਸ਼ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਬਸੰਤ ਮੌਕੇ ਲਾਹੌਰ ਓਨਾ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜਾਂ ਬਦਸੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਬਸੰਤ ਨੂੰ ਕਮਾਊ ਤਿਉਹਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਲਾਹੌਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Raja SWEETS & CATERING
AUTHORIZED CATERER FOR MAJOR 5-STAR HOTELS
ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ™

Follow us on:

Toll Free 1-866-FOR-RAJA
www.rajasweets.com
msbains@rajasweets.com

Fresh Sweets, Snacks & Food
Catering with Portable Tandoor
for up to 10000 guests
Lunch - Dinner - Take Out - Banquets

Items Serving:

- 🍷 All kinds of Sweets
- 🍷 Snacks & Food
- 🍷 Chaat & Tikki Stall
- 🍷 Pani Pooi Stall
- 🍷 Bhel Pooi / Pav Bhaji
- 🍷 Falooda Kulfi

Catering Services:

- 🍷 Wedding Ceremonies
- 🍷 Receptions
- 🍷 Birthday Parties
- 🍷 Religious Gatherings
- 🍷 Corporate Events
- 🍷 Picnics / Bar-b-que

Additional Services:

- 🍷 Warmers
- 🍷 Chaffing Dishes
- 🍷 China & Silverware
- 🍷 Linen Rental
- 🍷 Waiters & Bartenders

Raja Sweets & Indian Cuisine
31853 Alvarado Blvd. Union City CA 94587
Ph. (510) 489-9100 Fax (510) 489-9111

Raja Indian Cuisine & Bar
1275 W Winton Ave. Hayward CA 94545
Ph. (510) 264-9300 Fax (510) 264-9345

Call Makhan Bains or Ravinder Singh For Your Next Party
1-866-FOR-RAJA (367-7252)
www.RajaSweets.com

ਮੌਲਾਨਾ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਵੰਡ ਪਿਛੋਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਮਰ-ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਲਾਨਾ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣਗੌਲੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸਿਵਲ ਨਾ-ਫੁਰਮਾਨੀ ਅਤੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਮਾਲ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਬਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ 1913 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਸਟੋਰ

ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਤਾਈਂ ਬੇਸ਼ਰਮ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਜ਼ਾਲਮ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੋਂ ਕੈਦ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਜੇ ਚੰਗੀ ਹੈ।" ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਛਪੇ 21 ਜੂਨ 1916 ਦੇ 'ਗਦਰ' ਅਖਬਾਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਵੀ ਨੇ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, "ਮੈਂ ਹਸਰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਗਦਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੈਸੇ ਹੀ ਕਸਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਾਵੇ।" ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਗਦਰ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਛਪੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੇ ਅਖਬਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ।

ਉਚੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਮੌਲਾਨਾ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਕੈਦੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬੁਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਮੁਸਾਹ ਦਾਤੇ-ਜ਼ਿਦਾ'

ਇਕ ਵਾਰ ਡਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਾਂਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਹੌਂਸਲਾ ਫੜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੀ ਤਹਿਰੀਕ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪਨਪਿਆ।"

ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ 1921 ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਕੌਮੀ ਇਜਲਾਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲਿਖਿਆ, "ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ 'ਚ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ 'ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਫੈਡਰਲ ਰਿਪਬਲਿਕ ਹੈ' ਲਿਖੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਕਿ 'ਸਵਰਾਜ' ਦੀ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੁਕੰਮਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਏਨੀ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਇਕੱਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ।"

1921 ਵਿਚ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ ਸਮੇਂ 'ਮੁਕੰਮਲ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦਾ ਮਤਾ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਨੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਭੇਤ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ 'ਬਾਪੂ ਕੇ ਕਦਮੋਂ ਮੈਂ' ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਨੇ 'ਕਾਰਬਾਨੋ-ਖਿਆਲ' 'ਚ ਲਿਖਿਆ, "ਹਸਰਤ ਦਾ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਉਸ ਨੂੰ 50 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਸਮਝਣਗੇ।"

ਬਾਕੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਲੀਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੇ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ। 1937 ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਲੇਖਕਾ ਹਾਲਿਦਾ ਅਦੀਬ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆਈ ਤੇ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਇਨਸਾਈਡ ਇੰਡੀਆ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਹਸਰਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।"

1922 ਵਿਚ ਖਿਲਾਫਤ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਨੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੇ ਇਜਲਾਸ 'ਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ "ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1922 ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਰਿਪਬਲਿਕ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਹਕੂਮਤ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਲਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੀਲਾ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਦਸੰਬਰ 1925 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਾਨਪੁਰ ਵਾਲੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜਿਹੜੀ ਸਤਿਆਭਗਤ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਉਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਸਵਾਗਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ।

ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ 1946 ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਅਸੈਂਬਲੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ 'ਤੇ ਅਟੱਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਦਾ 13 ਮਈ 1951 ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਚਰੰਜੀ ਲਾਲ ਕੰਗਣੀਵਾਲ
ਫੋਨ: +91-97806-02066

ਵੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਮਗਰੋਂ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਪਹਿਲੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਅਜਿਹੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕੈਦ ਕੀਤਾ।

ਹਸਰਤ ਦਾ ਜਨਮ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਕਸਬਾ ਮੋਹਾਨ ਵਿਚ 1881 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਵੀਂ ਫਤਹਿਪੁਰ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਅਲੀਗੜ ਕਾਲਜ ਵਿਚੋਂ ਬੀ.ਏ. ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। 1907 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਰਸਾਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਘੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਛਾਪੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਤਹਿਰੀਕ ਔਰ ਬਾਈਕਾਟ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1904 ਅਤੇ 1905 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਜਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਮਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਮਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਲਈ 1908 ਵਿਚ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਹੇਠ ਦੋ ਸਾਲ ਕੈਦ ਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਵਸੂਲਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੱਠ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਨਿਲਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ 'ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣੀ ਪਈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਪਿਛੋਂ ਏਨੀਆਂ ਤੰਗੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਸਿਰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਡੇਢ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਇਕ ਝੌਂਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਆਪ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪੈਸ ਚਲਾ ਕੇ ਰਸਾਲਾ ਕੱਢਦੇ। 1916 ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਚੇਤਨਾ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੌਲਵੀ ਬਰਕਤ ਉਲਾ, ਅਬਦੁਲ ਰਬ ਅਤੇ ਉਬੈਦ ਉਲਾ ਸਿੰਘੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਕੂਮਤ ਇੰਨਾ ਡਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਲੀਗੜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲਲਤਪੁਰ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਰੋਹ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲੋਕ ਕੋਈ ਖਲਲ ਨਾ ਪਾ ਸਕਣ। ਮੌਲਾਨਾ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਮਿਰਜ਼ਾ ਅਲੀ ਰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਭੇਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਜੁਰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ 23 ਅਗਸਤ 1916 ਦੇ 'ਗਦਰ' ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਉਂ ਛਾਪਿਆ: "ਜਿਸ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ

ਨਾਮੀਂ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੂ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਚੱਕੀ ਪੀਂਹਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਆਰ ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ:

ਹੈ ਮਸ਼ਕੇ ਸੁਖ ਨਾ ਜਾਰੀ,
ਚੱਕੀ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਤ ਭੀ,
ਇਕਤਰਫਾ ਤਮਾਸਾ ਹੈ,
ਹਸਰਤ ਕੀ ਤਬੀਅਤ ਭੀ।

(ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਚੱਕੀ ਵੀ ਪੀਂਹ ਰਿਹਾ ਹਾਂ)

18 ਸਤੰਬਰ 1918 ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ 12 ਨਵੰਬਰ 1919 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਖਿਲਾਫਤ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਜਿਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਪਰੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ: "ਮੈਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਹੈ! ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਮੋਹਾਨੀ ਨੇ ਬਾਈਕਾਟ ਬਾਰੇ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਤਕਰੀਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ

ਹਸਰਤ ਮੋਹਾਨੀ ਦੀ ਇਕ ਗਜ਼ਲ

ਚੁਪਕੇ ਚੁਪਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਆਂਸੂ ਬਹਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਹਮਕੋ ਅਬ ਤਕ ਆਸ਼ਿਕੀ ਕਾ ਵੇ ਜ਼ਮਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਤੁਝ ਸੇ ਕੁਛ ਮਿਲਤੇ ਹੀ ਵੇ ਬੇਬਾਕ ਹੋ ਜਾਨਾ ਮੇਰਾ,
ਔਰ ਤੇਰਾ ਦਾਂਤੋਂ ਮੈਂ ਵੇ ਉਂਗਲੀ ਦਬਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਖੇਂਚ ਲੇਨਾ ਵੇ ਮੇਰਾ ਪਰਦੇ ਕਾ ਕੋਨਾ ਦਫਾਤਨ,
ਔਰ ਦੁੱਖੋਂ ਸੇ ਤੇਰਾ ਵੇ ਮੂੰਹ ਛੁਪਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਗੈਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਸੇ ਬਚ ਕਰ ਸਭ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕੇ ਖਿਲਾਫ,
ਵੇ ਤੇਰਾ ਚੋਰੀ ਛੁਪੇ ਰਾਤੋਂ ਕੇ ਆਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਦੇਪਹਰ ਕੀ ਧੂਪ ਮੇਂ ਮੇਰੇ ਬੁਲਾਨੇ ਕੇ ਲੀਏ,
ਵੇ ਤੇਰਾ ਕੋਠੇ ਪੇ ਨੰਗੇ ਪਾਓਂ ਆਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਹਮ ਸੇ ਤੁਮ ਆ ਕਰ ਮਿਲੇ ਬੇ ਜਿਸ ਜਗਾਹ,
ਮੁੱਦਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਪਰ ਅਬ ਤਕ ਵੇ ਠਿਕਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਸ਼ੌਕ ਮੇਂ ਮਹਿੰਦੀ ਕੇ ਵੇ ਬੇ ਦਸਤ-ਓ-ਪਾ ਹੋਨਾ ਤੇਰਾ,
ਔਰ ਮੇਰਾ ਵੇ ਛੇਤਨਾ, ਵੇ ਗੁਦਗੁਦਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।
ਆ ਗਯਾ ਗਰ ਵਸਲ ਕੀ ਸਬ ਭੀ ਕਹੀਂ ਜ਼ਿਕਰੇ-ਫਿਰਾਕ,
ਵੇ ਤੇਰਾ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮੁਝਕੇ ਭੀ ਰੁਲਾਨਾ ਯਾਦ ਹੈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 23 ਫਰਵਰੀ 2019 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-365

ਛੱਪੜ ਅਤੇ ਚਰਾਂਦਾਂ ਗੁੰਮੇ, ਘਟ ਗਏ ਮੱਝਾਂ-ਝੋਟੇ।
ਹੋਇਆ ਸਪੈਦਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਵੱਢੇ ਪਿੱਪਲ ਬਰੋਟੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-363

ਧੋ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਪੀਹਣ ਕਰਕੇ
ਕਣਕ ਸੁੱਕਣੀ ਪਾਈ।
ਭੁੱਖੇ ਗੋਲਿਆਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ
ਪੂਰੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਈ।
ਸੱਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨੂੰ
ਤਾਂ ਹੀ ਸਕੀਮ ਲੜਾਈ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ
ਪਿੰਡ ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਧੋ ਕੇ ਕਣਕ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਾਈ
ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਢੋਕੇ ਲਾਵੇ।
ਡਾਰ ਤੱਕ ਕੇ ਸੁੰਨਾ ਵਿਹੜਾ
ਬੇਚਿੱਤ ਮੌਜ ਨਾਲ ਖਾਵੇ।
ਬੇਜ਼ਬਾਨ ਲਈ ਸਮਝੋ ਦਾਤੇ
ਖੁਸ਼ ਹੋ ਚੋਗ ਖਿਲਾਰੀ।
ਦਾਣੇ ਦਾਣੇ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ
ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੀ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ
ਸੈਨ ਰੋਜ਼ੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਕਬੀਲਾ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦਾ 'ਕੱਠਾ' ਹੋਇਆ

ਧੌਤੇ ਪੀਹਣ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੱਲਾ।
ਢਿੱਡ ਭਰ ਕੇ ਚੁਗਣਗੇ ਦਾਣੇ
ਰਿਜ਼ਕ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਔਲਾ।
ਜਿਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਖਾਣਾ
ਨਹੀਂ ਕੋਣ ਫੜਾਉਂਦਾ ਪੱਲਾ।
-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਦਾਣੇ ਦਾਣੇ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਮੋਹਰ
ਹੋ ਗਈ ਪੁਰਾਣੀ ਸੋਚ ਇਹੋ।
ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਚੰਦ 'ਤੇ ਹੁਣ
ਦਿੰਦੇ ਅਰਘ ਅਜੇ ਵੀ
ਰੱਖ ਵਰਤ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ।
'ਹਾਂ ਜੀ, ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ
ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ।
ਕੋਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।'
ਖਾ ਪੀ ਢਿੱਡ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ
ਕੁਝ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ
ਕਬੂਤਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਨੌਰ
ਨੱਚਦੇ, ਟੱਪਦੇ, ਖਾਂਦੇ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦੇ।
-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੋਸਾਂਝ

ਦਾਣਾ-ਪਾਣੀ ਖਿੱਚਦਾ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸਾਂ
ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ
ਖਾਂਦਾ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ।
ਪਰਮਾਤਮਾ ਈ ਮਾਰਦਾ
ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਮੇਖਾਂ।
ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਐਸਾ
ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਬਣਾਇਆ।
ਐਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਲੋਕੀਂ
ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ।
ਓਹੀ ਦਿੰਦਾ ਸਭ ਨੂੰ
ਜਿਸ ਨੇ ਜਗਤ ਰਚਾਇਆ।
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ
ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਾਇਆ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ

ਫੋਨ: 718-690-8403

ਗਜ਼ਲ

ਗਜ਼ਲ ਲਿਖਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀ
ਜਾਂ ਅੱਲ੍ਹਤ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਸੰਗ ਵਰਗੀ।

ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਈ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ ਜਿਹੀ
ਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਉਠੀ ਕਿਸੇ ਤਰੰਗ ਵਰਗੀ।

ਬਾਰਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਨੀਲ ਗਗਨ ਦੀ ਪੀਂਘ ਜਿਹੀ
ਜਾਂ ਕੋਇਲ ਦੀ ਸੱਧਰਾਂ ਭਰੀ ਉਮੰਗ ਵਰਗੀ।

ਸੁਬਹ ਸਵੇਰੇ ਜਾਂ ਚਿਤੀਆਂ ਦੀ ਚੂਹਕ ਜਿਹੀ

ਜਾਂ ਹੋਵੇ ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅੰਗ ਵਰਗੀ।

ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਹਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਹ ਭਰੀ ਉਡੀਕ ਜਿਹੀ
ਜਾਂ ਦੁਲਹਨ ਦੇ ਹੱਥ ਖਣਕਦੀ ਵੰਗ ਵਰਗੀ।

ਜਾਂ ਪਿਆਸੀ ਪਿਆਸੀ ਸ਼ਾਮ ਸੂਰਮਈ ਜਿਹੀ
ਜਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਉਡਦੀ ਹੋਈ ਪਤੰਗ ਵਰਗੀ।

ਜਾਂ ਹੋਵੇ 'ਸੂਰਜੀਤ' ਮੇਰੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਜਿਹੀ
ਜਾਂ ਸੋਹਣੇ ਸਾਂਵਲ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸੰਗ ਵਰਗੀ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ: ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੋਵਿੰਦ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪਾਏ ਵਡਮੁੱਲੇ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ 6 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕੈਡਮੀ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤ, ਨਾਟ ਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੇਵੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਉੱਤੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸੁਰ ਲਿਪੀਬੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਵਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਖੋਜ, ਅਧਿਐਨ, ਅਧਿਆਪਨ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰਾਗ ਤੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗੀ ਸਵਰਗੀ ਭਾਈ ਉਤਮ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗੀ ਡਾ. ਜਾਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਬਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕੈਡਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਮੌਕੇ

ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਆਚਾਰੀਆ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਆਗਰਾ ਘਰਾਣਾ ਦੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਉਸਤਾਦ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ ਘਰਾਣਾ ਦੇ ਉਸਤਾਦ

ਬਿਕਰ ਹੁਸੈਨਖਾਨ, ਪ੍ਰਿੰ. ਐਸ. ਐਸ. ਕਰੀਰ ਦੇ ਸਮਰਪਿਤ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ, ਸੁਗਮ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ

ਵਿਚ ਪਾਸਾਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਲਾਕਾਰ ਹਨ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਭਿੰਨ ਸ਼ਬਦ-ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 18 ਪੁਸਤਕਾਂ, 123 ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਅਤੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੋਜ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਯੂ. ਜੀ. ਸੀ. ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ 9 ਵੀਡੀਓ ਲੈਕਚਰ, 26 ਆਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ, 4 ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ, 5 ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮਾਂ, 6 ਸਿਗਨਲ ਟਿਊਨ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਮਿਊਜ਼ੀਕਾਲੋਜੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਾਗਾਂ ਸਬੰਧੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਤੇ ਖੋਜ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਈ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਬਤੌਰ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਮੁਖੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 1997 ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੁਰਲੱਭ ਵੰਨਗੀਆਂ, ਸਾਜ਼ਾਂ,

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਮੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂਕਰਵਾਏ, ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਵਿਰਾਸਤ ਤੇ ਵਡ ਆਕਾਰੀ ਸੁਰ ਲਿਪੀਬੱਧ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ।

ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਜ਼ ਰਬਾਬ ਉੱਤੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਘਾਤਤ ਘੜਵਾਈ, ਸਿਖਲਾਈ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਲਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰਬਾਬ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਬਾਬ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਉਸ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਪੁਨਰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਵਾਈ। ਹੁਣ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ-ਮੰਡਲ ਦਾ ਯੋਗ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਤੀਕ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਤੌਰ ਡੀਨ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਅਧਿਆਪਕ, ਗਾਇਕ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਸੰਗੀਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਸੰਗੀਤ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸਮੇਤ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ।

-ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ

ਮੇਰਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ: ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ

ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਮਨਾਏ ਗਏ ਰੰਧਾਵਾ ਉਤਸਵ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ. ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਸਾਂਝ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। 1956 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਈ ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਇੱਕ ਸਬੰਧ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਮਾਰਚ 1986 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਟਰਸਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੌਂਪਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਹੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਚੁਣਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਾਂ। ਸੱਚ ਜਾਣੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਮਹਾਰਥੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਲਈ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਜਾਣੂ ਸਾਂ।

ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਮੇਰਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਵੀ ਸੀ। 1956 ਤੱਕ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਪਛਾਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਲਿਖਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ। ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੀਨ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ

ਆਉਣਾ-ਜਾਣਾ ਆਮ ਸੀ। ਇੱਕ ਐਤਵਾਰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕਾਪੀ ਉਤੇ ਰੁਪਮਤੀ ਤੇ ਬਾਜ਼ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਥਾ ਦੇ ਦੋ ਪੈਰੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੱਸਣੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਨੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਜਿਹੀ ਚਾਹ ਬਣਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। "ਮੇਰਾ ਮਾਸਟਰ ਅਮਲੀ ਹੈ, ਪੱਤੀ ਘੱਟ ਨਾ ਪਾਉਣਾ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਅਮਲੀ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਅਮਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਪਿਲਾ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਐਤਵਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਪੰਜ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਫੇਰ ਵੀ ਗਲਤ ਸਨ। ਮੈਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੱਸ ਕੇ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਇਹੀਓ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜ ਪੰਜ ਵਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਫੇਰ ਦਿਖਾਉਣ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਵਾਕ ਫੇਰ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਅਮਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਬਣਵਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। 'ਰੁਪਮਤੀ ਤੇ ਬਾਜ਼ ਬਹਾਦਰ' ਇਕ ਦਰਜਨ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਤੱਕ ਬਣੀ ਨਿੱਜੀ

ਸਾਂਝ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸਾਡੀ ਉਸਤਾਦੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦੀ ਸਮੇਂ ਬੱਝਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦਫਤਰੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਵੀ

ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ

ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ। ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ 5 ਫਰਵਰੀ 1965 ਵਾਲੀ ਮਿਲਣੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੱਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨੌਟ ਬੁੱਕ ਤੇ ਪੈਨਸਿਲ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਕੀ ਵੇਖਦਾਂ, ਉਹ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਤੱਕੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਹੀ ਵੇਖੀ ਜਾਣ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਓਪਰਾ ਸੀ।

"ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਗਧਿਆਂ ਨੇ।" ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਭੰਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਾ ਪਈ। "ਪਛਤਾਉਣਗੇ ਮੂਰਖ।" ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਉਕਾ ਕੋਈ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਇਹ ਖਬਰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਦਾਤ ਦੁਹਰਾਈ ਤੇ ਮੁੜ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਸ. ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਬੜੇ ਮੱਦਾਹ ਸਨ। ਸ. ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਮੈਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਸੀ। "ਚਲੋ ਘਰ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ।" ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੰਟੀ

ਨਿੱਕ
ਸੁੱਕ

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਦੇ ਕੇ ਚਪਤਾਸੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਤੀਨ ਮੂਰਤੀ ਲੇਨ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਮੈਨੂੰ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਖੁਦ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਫਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੱਡੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਵੇ। "ਟਾਈਪ ਬਾਬੂ (ਭਾਵ ਪੀ. ਏ.) ਨੂੰ ਦੱਸ ਆਵੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਉਡੀਕੋ।"

ਅੰਤਿਕਾ: ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਾਲਿਬ
ਨਗਮਾ ਹਾਏ ਗਮ ਕੇ ਭੀ
ਐ ਦਿਲ ਗਨੀਮਤ ਜਾਨੀਏ
ਬੇਸਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ
ਯੇਹ ਸਾਜ਼ ਏ ਹਸਤੀ ਏਕ ਦਿਨ।

ਬਾਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ
ਸੁਰਜਨ ਸਿਹੂ ਦੀ ਉਮਰ ਸੱਠਾਂ ਤੋਂ ਟੱਪ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਲੀ ਘੁਮਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਜਵਾਕਾਂ ਨਾਲ ਘਰ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਜਾਨ ਤੋੜ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਦਸ ਘੁਮਾਂ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਘੁਮਾਂ ਜਮੀਨ ਬਣੀ ਸੀ। ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਉਹ ਖੇਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੱਝਾਂ ਵੀ ਚਾਰਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੁੰਡੇ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕੱਲੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਨ 'ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਨੂੰ ਹਾਂ ਪੌਣੇ ਵਿਚ ਮਿੱਸੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਲਪੇਟ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਇਕ ਡੰਗ ਮਸਾਂ ਮਿਲਦੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਮੁੰਡੇ ਜਾਂ ਪੌਣੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਚਾਹ ਦੇ ਆਉਂਦੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਚਾਹ ਨਾ ਆਉਂਦੀ, ਉਹ ਛੋਟੇ ਕੋਲੇ ਪੀਂਦਾ। ਉਹ ਸੁਰਜਨ

ਸਿਹੂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਆਤੀ ਸੀ। ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਖੇਤ ਦੀ ਬਿੜ੍ਹੀ ਵੀ ਰਹੀ ਵਾਹਵਾ ਚਿਰ। ਛੋਟੇ ਨੇ ਜਮੀਨ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਧੀ ਸੀ। ਸੁਰਜਨ ਤੇ ਛੋਟਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਖੇਤਾਂ ਕੋਲ ਬਣੇ ਰਜਾਦੀਆਣੇ ਟੋਭੇ ਕੋਲ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਮੱਝਾਂ ਤੜਕੇ ਲਿਜਾ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ। ਉਸ ਟੋਭੇ ਵਾਲੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਗੁੱਡੂ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ 'ਚ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਕੂਲੋਂ ਮੁੜਦਾ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਸੁਰਜਨ ਸਿਹੂ ਕੋਲ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਛੋਟੇ ਤੇ ਸੁਰਜਨ ਦਾ ਜੀਅ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ। ਸੁਰਜਨ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਾਤ ਸੁਣਾਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫਲਾਣਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਬੁੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਘਰ

ਬਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਜਵਾਕ ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਾ ਦਿੰਦੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ, ਪਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੱਭੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਬਾਰੇ। ਗੁੱਡੂ ਸੁਰਜਨ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਖੁੱਭ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਨੇਰੂ ਘਰ ਵੜਦਾ। ਗੁੱਡੂ ਦੀ ਸੁਰਜਨ ਨਾਲ ਏਨੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਸਾਂਝ ਪਈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹਨੂੰ ਘਰੇ ਵੀ ਮਿਲ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਉਹਨੂੰ ਸੁਰਜਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁੱਡੂ ਛੋਟੇ ਕੋਲ ਟੋਭੇ ਕੋਲ ਰੁਕਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਸੁਰਜਨ ਬੈਠਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਬਾਬਾ, ਤੂੰ ਸੁਣਾ ਕੋਈ ਬਾਤ।" ਛੋਟਾ ਕਹਿੰਦਾ, "ਓ ਭਾਈ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕੋਈ ਬਾਤ। ਮੇਰੀ ਔਲਾਦ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਧੀਆ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦੀ ਐ। ਪੁਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਐ ਮੇਰੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਰਜਨ ਸਿਹੂ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵੇਲੇ

ਰੋਟੀ ਮਸਾਂ ਜੁੜੀ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਬਾਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਬੀਤੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੁੱਖ ਹੌਲਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।" ਗੁੱਡੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਭਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਘਰ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਬੋਬੇ ਨੇ ਅੱਜ ਘਰ ਸਦੇਹਾਂ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਗੁੱਡੂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖਿਆ, "ਮਰ ਗਿਆ ਮੇਰਾ ਬਾਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ।"
-ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ
ਫੋਨ: 91-62393-03434
ਬੰਦ ਫਾਟਕ
12 ਵਜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਟਾਈਮ ਸੀ। ਰੇਲਵੇ ਫਾਟਕ ਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ ਫਾਟਕ ਬੰਦ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਗਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦੋਸਤ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆ ਗਿਆ। ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੇ

ਚਾਹ ਮੰਗਵਾ ਲਈ। ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਰੁੱਝ ਗਏ ਕਿ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੱਡੀ ਕਦੋਂ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਫਾਟਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੱਡੀਆਂ, ਜੀਪਾਂ, ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ ਤੱਕ ਜਾਮ ਲੱਗ ਗਿਆ। 12 ਵੱਜ ਕੇ 40 ਮਿੰਟ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਨੇ ਹਾਲੇ ਫਾਟਕ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਏਨਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਚੌਕੀਦਾਰ ਫਾਟਕ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਫਿਰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਚੱਲ ਛੱਡ ਯਾਰ, 1 ਵਜੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਵੀ ਆਉਣ ਹੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆਂਗਾ।"
-ਭਵਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਰਬਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤ ਲਈ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ

ਜਲੰਧਰ: ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲ ਲੀਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤ 10 ਸਾਲ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਬਚਪਨ 'ਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ 300 ਮੀਟਰ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

1921 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। 1921 ਅਤੇ 1947 ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਔਕਾਫ਼ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰੀਬ 17 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁੜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਯੂਕੇ ਆਧਾਰਿਤ ਜਥੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ, ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਔਕਾਫ਼ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਹਾਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੁਖਾਸਨ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਨਗਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾਇਆ ਸੀ। 1748 'ਚ ਮੁਲਤਾਨ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਮਗਰੋਂ ਦੀਵਾਨ

ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ 'ਚ ਇੱਟਾਂ ਲਗਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਲ 1800 ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ

ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਨ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ।

ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਜੰਗਲੀ ਰੱਖ ਬਣਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਬੋਲਕੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੱਟੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜੰਗਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁੜ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਹੋਣਲਾ ਇਲਾਕਾ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਚੀਚਾਵਤਨੀ, ਮੀਆਂਵਾਲੀ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਆਦਿ ਵਿਚਲੇ ਜੰਗਲੀ ਇਲਾਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੱਕਾ ਤੇ ਮਦੀਨਾ: ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ

ਦੁਬਈ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਅਰਬ ਅਮੀਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੱਕਾ ਤੇ ਮਦੀਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵੀਜ਼ੇ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਹ ਦੁਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਰਾਸ਼ਿਦ ਅਲ-ਮਕਤੂਮ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਰਕਾਰ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਦੁਬਈ ਦੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀਜ਼ਾ ਵਿਵਸਥਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 70 ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ 5000 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ 2500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵੀ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੱਕ ਲਾਂਘੇ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਸਭਿਅਤਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਬੌਧ ਸਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੀ ਸੌਂਦੇ ਹੋਏ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ 40 ਫੁੱਟ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹਰੀਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਹਿਬੂਬਾ ਵੱਲੋਂ ਇਮਰਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਪੀਪਲਜ਼ ਡੈਮੋਕਰੈਟਿਕ ਪਾਰਟੀ (ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ.) ਮੁਖੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਨੇ ਜੰਗਲੀ ਰੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਅਯੁੱਧਿਆ 'ਚ ਰਾਮ ਮੰਦਰ ਉਸਾਰੇ ਜਾਣਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਾਲੋਕੀ ਜੰਗਲੀ ਰੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾਇਆ ਹੈ।

ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਬਰਫ ਦੇ ਤੋਢੇ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਗੁੱਜਰਾਂ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਹਿੰਸਕ ਹੋਇਆ

7 ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਲਾਕ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੁਲਗਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ-ਜੰਮੂ ਕੌਮੀ ਸ਼ਾਹਰਾਹ 'ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਸੁਰੰਗ ਨੇੜੇ ਬਣੀ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਬਰਫ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਸੱਤ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਲਾਪਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਰਫ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਬਰਫ ਦੇ ਤੋਢਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਜ਼ੀਗੰਡ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਵਾਹਰ ਸੁਰੰਗ ਦਾ ਉੱਤਰੀ ਗੇਟ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅਨੰਤਨਾਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਘਰ 'ਤੇ ਬਰਫ ਦੇ ਤੋਢੇ ਡਿੱਗਣ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂਕਿ ਬਚਾਅ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਕਰਨਾਗ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਸ਼ੀਰ ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਘਰ 'ਤੇ ਬਰਫ ਦੇ ਤੋਢੇ ਡਿੱਗ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਜੀਅ ਬਰਫ ਹੇਠ ਦੱਬ ਗਏ। ਬਚਾਅ ਦਲਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਬਚਾਅ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਫ ਵਿਚੋਂ ਜਿਉਂਦਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਜਦਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮਬਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜੰਮੂ-ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਸ਼ਾਹਰਾਹ 'ਤੇ ਢਿੱਗਾਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਸਹਾਇਕ ਅਕਾਊਂਟ ਅਫਸਰ ਸਣੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਮਾਰੂਗ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਲ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਢਿੱਗਾਂ ਡਿੱਗ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਹ ਲਪੇਟ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਹਾਇਕ ਅਕਾਊਂਟ ਅਫਸਰ ਪਰਮੇਂਦ ਮਾਨਕੋਟੀਆ ਵਾਸੀ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸੰਜੀਤ ਲਕਾਰਾ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼ਾਹਰਾਹ 'ਤੇ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਕਰੀਬਨ ਟਰੱਕਾਂ ਸਮੇਤ ਤਕਰੀਬਨ 1500 ਵਾਹਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਸ਼ਾਹਰਾਹ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਫਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸੱਤਿਆ ਪਾਲ ਮਲਿਕ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਈਂ ਬਰਫ ਅਤੇ ਢਿੱਗਾਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿੱਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ

ਜੈਪੁਰ: ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਪੰਜ ਫੀਸਦੀ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਗੁੱਜਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਢੋਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਹਿੰਸਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰਾਜਮਾਰਗ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਧਰਨਾਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਦੇਤਨ ਲਈ ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਦੀ ਗੋਲੇ ਛੱਡੇ। ਉਧਰ ਰੇਲ ਪਟੜੀਆਂ 'ਤੇ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਰੇਲਵੇ ਨੂੰ ਕਈ ਗੱਡੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ।

ਰੇਲ ਅਤੇ ਸੜਕ ਆਵਾਜਾਈ ਰੋਕਣ ਕਰਕੇ ਗੁੱਜਰ ਆਗੂ ਕਿਰੋਤੀ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸਲਾ ਦੇ ਘਰ ਬਾਹਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਚਿਪਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁੱਜਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਈ ਮਾਧੋਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਰੇਲ ਪਟੜੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਧਰਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਰੱਦ

ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦਾ ਰਾਹ ਮੋੜਨਾ ਪਿਆ। ਉੱਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੀਹ ਗੱਡੀਆਂ ਰੱਦ

ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਸੱਤ ਦੇ ਰਾਹ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ ਬੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚਿਆ ਪੈਸਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਲਖਨਊ ਤੇ ਨੋਇਡਾ ਦੇ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਪੈਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੁੱਤ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ 'ਤੇ

ਖਰਚਿਆ ਪੈਸਾ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।' ਬੈਂਚ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਸਥਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਅਜੇ ਬੋਤੂ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਵੀ ਕਾਂਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਾਲ 2008-09 ਦੇ ਬਜਟ ਲਈ ਰੱਖੇ ਪੈਸੇ 'ਚੋਂ ਲਖਨਊ ਤੇ ਨੋਇਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੁੱਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਈ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ।

ਤੇਜਸਵੀ ਨੂੰ ਬੰਗਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇਜਸਵੀ ਯਾਦਵ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਾਲਾ ਬੰਗਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਲਈ ਬਣੇ ਬੰਗਲੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਯਾਦਵ ਨੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਲਈ ਬਣਿਆ ਬੰਗਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਜਸਟਿਸ ਦੀਪਕ ਗੁਪਤਾ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਾਲਾ ਬੰਗਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਬੰਗਲੇ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਮੋਗਾ 'ਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕਤਲ

ਮੋਗਾ: ਮੋਗਾ-ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸੇਮ ਨਾਲੇ 'ਚੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨੇੜਿਉਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਚਿੱਟੀ ਰੱਸੀ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਕੋਈ ਧੀ-ਪੁੱਤ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭਰਜਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਤਾਰੀ ਪਿੰਡ ਘੱਲ ਕਲਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਤਲ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜੇਠ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ 20/25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕਰੀਬ ਪਿਛਲੇ

3-4 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਪਿੰਡ ਘੱਲ ਕਲਾਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਕੋਕਰੀ ਕਲਾਂ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਜੇਠ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਜੇਠ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਿੰਡ ਸਿੰਘਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਸੇਮ ਨਾਲੇ ਨੇੜੇ ਕਣਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਆਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਮਰੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਅਣਲਿਖੀ ਕਾਵਿ-ਬੰਧਨਾ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰੰਗ ਇੰਨਾ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ ਸੀ, “ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਤੇ ਪੁਖਤਗੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਸੱਚਾਈ, ਸਿਆਣਪ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸਾਦਗੀ, ਸੁਹਜ ਤੇ ਸਹਿਜ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਚਹਿਕ-ਚੇਤਨਾ, ਚਾਨਣ-ਚਿੰਗਾਰੀ ਤੇ ਚਾਅ-ਚੰਦੋਏ ਨਾਲ ਆਭਾ-ਮੰਡਲ ਸਿਰਜਦਾ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਵੀ ਹੋਣ ਦਾ ਫਖਰ ਹੁੰਦਾ।” ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਵਿ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਕਾਵਿ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਹੈ, ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਜੜੇ ਖੂਹਾਂ, ਮੌਤ ਨਾਲ ਮਣਸੀਆਂ ਮੌਣਾਂ, ਅੱਤਰੇ ਔਲੂਆਂ, ਗੁਆਚੀਆਂ ਗਾਟੀਆਂ ਅਤੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਬੋਹੜਾਂ ਤੇ ਪਿੱਪਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੜੀ ਯਾਦ ਹੁਣ ਵੀ ਚੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰੇਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਜਾਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਤਮੰਨਾ ਹੈ, ਕਵਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸਤੇ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਏ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫੱਟੀ, ਕਲਮ, ਦੁਆਤ, ਪਹਾੜੇ, ਪੂਰਨੇ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਨੀ ਰੁੱਸ ਗਈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ‘ਤੇ ਬੁਰਕੀ-ਰਾਗ ਗੂੰਜਦਾ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਲੰਗਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਿਉਂਦਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਨ-ਬਹੁਰੀ ਦਸਤਕ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਬਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ। ਸੁੱਚੀਆਂ ਸੱਧਾਂ ‘ਚ ਸਮੋਈ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਉਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੀਆਂ। ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬੇਚੈਨ। ਬੀਤੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪਰਤ ਆਉਣ ਲਈ ਹਾਕ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਤਾਵਲੀਆਂ। ਕਵਿਤਾ-ਕਵਿਤਾ ਹੋਇਆ ਮਨ, ਹਰਫਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ‘ਚ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਵਰਕਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਰਜ਼ਰੀ ਇਬਾਰਤ ਦੇ ਰੰਗ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਨੇ ਮੱਧਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਹੁਣ ਵੀ ਝਲਕਦਾ ਏ, ਪਲੇਠੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪਰਤਵੀਂ ਝਲਕ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਏ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰਤ, ਸਾਧਨਾ, ਸਮਰਪਣ ਅਤੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਗੁਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ‘ਚ ਪੱਕੇ ਕਾਨੇ ਦੀ ਕਲਮ, ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਬ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲੇ ਪੈਨ ਦੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਿਖਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਕਲਾ-ਨਕਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰਾਂਗਾ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਫਰ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਉਦਮ ਬਣਿਆ। ਫਿਰ ਕਦਮ-ਦਰ-ਕਦਮ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਸਫਰ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੁੰਦਾ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਵਕਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜਦ ਮੁੜਕੇ ‘ਚ ਗੁੱਝ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ‘ਚ ਆਈ ਝਰੀਟ ਨੇ ਤੁਹਾ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੁਹਾ ਨੇ ਹੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸੁਲਘਣ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਚੀਸ ਤੋਂ ਚਾਹਤ ਤੀਕ ਦਾ ਸਫਰ ਜਦ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਉਲਥਾਇਆ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਹਰਫ ਦੀ ਛੋਟੇ ਰਹਿ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਅਰਥ-ਅਸੀਮਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣੀ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ‘ਚ ਪੁੰਗਰਦੇ ਹਰਫਾਂ ‘ਤੇ ਹੋਈ ਪਹਿਲੀ ਗੜੇਮਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚਿੱਤਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਈਆਂ ਅਬੋਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਚੁੱਭੀ ਸੀ, ਤੇ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਰਫੀ ਲਿਬਾਸ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਜਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਹੁਣ ਵੀ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਟ ਚੁਕੀਆਂ ਬਿਆਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ।

ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਸਿਰਜ ਰਹੀ ਏ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ, ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਰੁਮਕਣੀ, ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਚਹਿਚਾਉਣਾ, ਪਰਿੰਦਾ-ਪਰਵਾਜ਼, ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕਲਕਲੀ ਸੰਗੀਤ, ਬਿਰਖ-ਗਲਵਕਤੀ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸਦੀ ਅਰਦਾਸ, ਬਦਲੋਟੀਆਂ ਦਾ ਆਵਾਗੋਣ, ਕਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਣਮਿਣ, ਛੱਤ ‘ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਛੱਰਾਟਿਆਂ ਦਾ ਛਣਕਾਟਾ, ਤਿਤਲੀਆਂ ਦੀ ਉਡਾਣ, ਭੌਰਿਆਂ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ, ਵਛੇਰੂਆਂ ਦਾ ਅਤਿੰਗਣਾ ਅਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਚਹਿਕਣਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚੋਂ ਚੋਂਦਾ ਕਾਵਿ-ਰਸ ਕਿੰਜ ਸੁਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪਰੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਵਾਂਗਾ? ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਦੇ ਇਹ ਕਿੰਜ ਮੇਰ ਆਵੇਗਾ, ਸੋਚਦਿਆਂ ਕਾਵਿ-ਪਲ ਮੇਰੇ ਆਗੋਸ਼ ਵਿਚ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ?

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਗੁੰਮ ਚੁਕੇ ਅੰਤਰੀਵ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜੋ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਚੁਕਾ ਏ। ਇਸ ਬੇਮੁਖਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਹੀ ਨਿਖੇੜ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਜੰਦਰਾ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਉਹ ਹੱਥ ਜੰਗਲੇ ਜ਼ਿੰਦਰੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ੀ ਚੁੱਪ ਦੇ ਨਾਮ ਉਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਬਚਪਨ ਮੌਲਿਆ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ‘ਤੇ, ਸੁਪਨੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਭਲਾ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੰਜ ਛੁਪਾਏ? ਕਿਸ ਦਰ ਫਰਿਆਦ ਲਾਏ ਕਿ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਆਂਚ ਨਾ ਆਏ? ਅਜਿਹੀ ਦੁਖਿਆਰੀ ਕਵਿਤਾ, ਖੁਦ ਵੀ ਕਵਿਤਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਤੁਹਿੰਦੀ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਤੇ ਰੱਜ ਨੂੰ ਵਿਗਸਣ ਦਾ ਵਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਉਗਣ ਜਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਆਭਾਂ-

ਬੰਨਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨਹੀਂ ਪੁੰਗਰਨਗੀਆਂ। ਮਾਪਿਆਂ ਵਰਗੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਗ ਰਹੀ ਬੇਗਾਨਗੀ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਨੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਵੰਨੀ ਗੋਤਾ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨ ਡਰਦਾ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ, ਉਜੜੇ ਖੂਹਾਂ, ਮੌਤ ਨਾਲ ਮਣਸੀਆਂ ਮੌਣਾਂ, ਅੱਤਰੇ ਔਲੂਆਂ, ਗੁਆਚੀਆਂ ਗਾਟੀਆਂ ਅਤੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਬੋਹੜਾਂ ਤੇ ਪਿੱਪਲਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੜੀ ਯਾਦ ਹੁਣ ਵੀ ਚੇਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰੇਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਜਾਂਦੀ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ, ਉਸ ਅਣਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਨਾਜ਼ਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਹਰਫਾਂ ਨੂੰ ਹੰਝੂਆਂ ਸੰਗ ਖਾਰਾ ਕਰ, ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਮੰਮਟੀ ‘ਤੇ ਵੀ ਚਿਰਾਗ ਧਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਏ। ਇਸ ਨੇ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿਰਾਗਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਬਣਾਉਣਾ ਏ ਅਤੇ ਵਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦੀ ਤਹਿਜ਼ੀਬ ਦਾ ਲਕਬ ਮਿਲਣਾ ਏ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਬਰੇਤਾ ਬਣੇ ਦਰਿਆ, ਮੌਤ ਵਣਜਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਰਕ ਭੋਗਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਬਾਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੁਰਦਦੀ ਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਵਿਚ ਜਿਉਣ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਮੌਤ ਦਾ ਮਰਸੀਆ ਬਣ ਗਿਆ। ਰੋਂਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੀਰਨੇ, ਨਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਰਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਣਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਵਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਸਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਹੰਗਾਲਣ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤਝੜੀ ਪਲਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਧੂਰੀ ਵਕਤਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਡੁਸਕਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੰਗੀ ਨੂੰ ਉਦਾਸ ਸੁਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਪਏ ਰਹੇ। ਬੀਤੇ ਪਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦੇ। ਪਲ ਪਕੜਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਪਲਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਵਿਚੋਂ ਨਵੀਂ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਹਿਲ-ਕਦਮੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੁੰਦੇ।

ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਬਚਪਨੀ ਗਲਵੱਕਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਫੱਟੀ ਸੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਰੁੱਸ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਡੁੱਬਕਾ ਲੈ ਕੇ ਮੰਨਦੀ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਨੇ ਸੁਕਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਛੱਪੜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਫੱਟੀ ਪੋਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਗਲਵੱਕਤੀ ਕਿਧਰ ਗੁੰਮ ਗਈ ਏ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਅਜੋਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਦਬ ਸਿਖਾਈਆ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਉਹ ਬਚਪਨੀ ਗਲਵੱਕਤੀ, ਮੋਹ-ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਅਤੇ ਨਿਰਛੋਹ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪੰਝੂੜਾ ਸੁਣਦਾ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਆ ਮੁੜ ਉਸ ਬਚਪਨੀ ਗਲਵੱਕਤੀ ਦਾ ਨਿੱਘ ਬਣੀਏ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਬੂਹੇ-ਬਾਰੀਆਂ ਹੀਣ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀਆਂ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮਨ ਦੀ ਬੀਹੀ ਵਿਚ ਸਦਾ ਦਸਤਕ ਦਿੰਦੀ ਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਦੇ ਓਹਲੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ। ਲਟਕਦੇ ਬਲਬ ਨਾਲ ਹੱਥ ਨਿੱਘ ਕਰਦਿਆਂ ਪੈਨ ਨੂੰ ਤੋਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਲਿਲਕ ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੁਰਕਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਜਗਦੇ ਬਲਬ ਦੀ ਨਿੰਮੀ ਨਿੰਮੀ ਲੋਅ ਤੋਂ ਗਵਾਂਢੀ ਵੀ ਰਾਤ ਦਾ ਕਿਆਸ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੱਛ ਚੀਰਵੀਂ ਠੰਡ ਵਿਚੋਂ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਮੁੜਕੇ ਦੀ ਗੰਧ ਅਤੇ ਕੋਸਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਸਹਿਜ ਸਕੂਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਦੇ

ਪਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਜੁ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਖੁਦ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਹੁਦਰਾਪਨ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਬੋਲ ਪਈ, ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਪੱਲੇ ਹੁੰਦਾ ਦੱਸੋ ਕੀ? ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਹਰਫ ਬਣਦਿਆਂ ਹੋਣਾ ‘ਹੈ’ ਤੋਂ ‘ਸੀ।’

ਵਰਕ-ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਸੂਰਜ-ਕਲਮਾਂ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਅਉਧ ਵਿਹਾਵੇ, ਅੰਬਰ-ਕੁੱਖੇ ਜੰਮਿਆ ਜਾਇਆ ਅੰਬਰੀ ਧਰਮ ਨਿਭਾਵੇ।

‘ਨੇਰ-ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਦੀਵਾ ਡੰਗਣਾ ਉਸ ਦਾ ਸੋਚ-ਸਰੂਪ, ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਜੋੜ-ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਰਜੇ ਸਿਧੀ ਸਤੁਪ।

ਉਸ ਦੀ ਮਸਤਕ-ਜੂਹੇ ਹੁੰਦਾ ਫੁੱਲ-ਪੱਤੀਆਂ ਦਾ ਵਾਸਾ, ਕੰਡਿਆਂ ਭਰੀ ਫਿਜ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੰਡੇ ਨਿਰਛੋਲ ਹਾਸਾ।

ਅੱਖਰ ਵਿਹੁਣੀ ਜੂਹੀਂ ਜਾ ਕੇ ਬੋਧ-ਬਿਰਖ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ, ਸੁਪਨਹੀਣ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਪਨ-ਸੁਰਮਚੂ ਪਾਉਣਾ।

ਪਰ ਰੂਹ ਦਾ ਢਾਰਾ ਤਿੱਪ ਤਿੱਪ ਚੋਵੇ ਕੌਣ ਬੰਨਾਵੇ ਧੀਰ, ਕੱਚੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਚਿੱਕੜ ਲੱਧੀਆਂ ਰਾਹ-ਰਸਤੇ ਦਿਲਗੀਰ।

ਬੋਲ-ਬੀਹੀਏ ਸੁੰਨ ਵਰਤੀ ਏ ਮੌਤ-ਸੋਨਾਟਾ ਛਾਇਆ, ਆਪਣਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦਫਨ ਕੀਤਾ ਹਮਸਾਇਆ।

ਇਕ ਹਰਫ ਤੋਂ ‘ਹੋਣੀ’ ਬਣਦੀ ਉਸੇ ਹਰਫ ਤੋਂ ‘ਹਾਵੇ’ ਪਰ ਉਸੇ ਹਰਫ ਦੀ ਵੱਖੀ ‘ਹਾਸੇ’ ਕਦੇ ਨਾ ਮਨ ਹੰਢਾਵੇ।

ਹਰਫ ਬੁਲਾਵਣ ਵਾਲਾ ਹਰਦਮ ਹਰਫ ਦੀ ਜੂਨ ਹੰਢਾਵੇ, ਹਰਫਾਂ ਕੁੱਖੇ ਸੁਖਨ ਟਿਕੋਦਾ ਆਖਰ ਰਾਖ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਸ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਦੋਂ ਸੰਧੂਰੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁੱਕਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਸਰਪਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਦਲਦਾ ਏ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਪੱਤਹੀਣ ਬਿਰਖਾਂ ‘ਤੇ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਆਹਟ ਹੁੰਦੀ। ਫੁੱਟਦੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ, ਖਿੜਦੀਆਂ ਫੁੱਲਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲਵੀਆਂ ਲਗਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਦਮਨਕਾਰੀ ਖੁਦ ਹੀ ਰਾਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਹਿੰਮਤ, ਹੌਸਲੇ ਅਤੇ ਹਰਬਿਆਂ ਦੀ ਹਮ-ਖਿਆਲੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਤਾਰੇ ਉਗਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ, ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਉਸ ਸੱਜਣ ਲਈ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੁੰਨਾਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੰਠੀਆਂ ਲਿਖਣਾ

ਹੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਗੁੰਗਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਉਮਰਾਂ ਜੋਡੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਬੋਤਕੱਲਫ ਲੁਤਫ ਮਾਣਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਉਧਲ ਗਈ ਕਿ ਬੇਰੁਖੀ, ਬੋਲਾਗਤਾ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਨੇ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੇ ਨਿੱਘੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਦੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੂਲੀ ‘ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰਾਂਗਾ ਕਿ ਐ ਦੋਸਤ! ਮੁੜ, ਪਿਛਾਹ ਤੱਕ। ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਉਡੀਕਦਾ ਏ। ਸੱਜਣ-ਸੰਗ ਦੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਨਾ ਦੇਹ! ਇਸ ਦੀ ਰਹਿਮਤੀ ਦੁਆ ਨੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਰੁਸਵਾਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਿਮਟਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਹਾਕ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦੇਵੇ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ, ਕਾਵਿ-ਰੂਪ ਵਰਗੇ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਚਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲੀ ਐ। ਸੱਜਣ, ਜੋ ਇਕੱਲ ਵਿਚ ਸੰਗੀ ਸੀ। ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ, ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਦ ਬੋਲ ਗੂੰਜਦੇ, “ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਸੱਜਣਾ ਵੇ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ੌਰ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।” ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਮਲੂਕ ਤੇ ਮਾਸੂਮ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਅਹਿਸਾਸ ਤਾਰੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਸਮਾਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਦਬ ਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਮਿਲਦਾ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਝਰੀਟਾਂਗਾ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਲਿਬਾਸੀ ਅਪਣੱਤ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਅਕ੍ਰਿਤਪਣਤਾ ਦੇ ਨਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ ਨੇ ਰੂਹ ਦੀ ਚਾਦਰ ‘ਤੇ ਤਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਣਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਇਸ ਦੀ ਚਸਕ ਨੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ਤੇ ਤਕਦੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹਾਂ ‘ਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਪੌਣ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜੋ ਸੁਗੰਧੀ ਬਣ, ਸਾਹ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸੁਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਂਦੀ ਐ। ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕੋਰੀ ਜੂਹ ‘ਤੇ ਕਿਰਤਨੀ ਆ, ਜੋ ਸੂਭ-ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਹਟਕੋਰਿਆਂ ਤੇ ਹਾਵਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਕਰ ਰਹੀ ਐ।

ਕਵਿਤਾ ਰੁੱਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਰੁੱਸਦਾ, ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਮਰਨਹਾਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਮਨੋ-ਭਾਵਨਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਮਰਨ-ਰੁੱਤ ਉਤਰਦੀ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ-ਬਿਰਤੀਆਂ ‘ਚ ਧੁਖਦੀ ਪੂਣੀ ਦਾ ਧੂਆਂ ਫੈਲਦਾ। ਕਵਿਤਾ ਮਰਦੀ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ, ਆਦਮੀਅਤ ਬੇਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਕੰਗਾਲੀ ਦਾ ਕਹਿਰ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਕਵਿਤਾ ਕਬਰਾਂ ਵੰਨੀ ਤੁਰ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਨੀਆਂ, ਕੀਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀਰਤੀਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਲੱਛਣੇ ਪਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ। ਰੁੱਸ ਗਈ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਰਜੋਈ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਐ ਕਵਿਤਾ! ਆ, ਆਪਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਬਣ, ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਪਲਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰ ਬਣੀਏ। ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕਾਵਿ-ਮੁਹਾਵਰੇ ‘ਚ ਸੰਵਾਦ ਹੀ ਅਸਲ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਅਸੀਂ ਸਭ ਗਾਂ, ਸ਼ਸਰਤੇ ਅਸੀਂ ਕਾਵਿ-ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏ।

ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਚੰਗੇਰਾ ਕਾਰਜ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ! ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਵਿਰਲੇ ਪਰ ਭਾਵਕ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰਦੇ। ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਕਿ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਬਣਦੇ। ਕਵਿਤਾ ‘ਚ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਪਰੇਵਾਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਭਾ-ਮੰਡਲ, ਹਰਫੀ-ਹਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।

ਕਵਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸਤੇ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਏ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫੱਟੀ, ਕਲਮ, ਦੁਆਤ, ਪਹਾੜੇ, ਪੂਰਨੇ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਨੀ ਰੁੱਸ ਗਈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ‘ਤੇ ਬੁਰਕੀ-ਰਾਗ ਗੂੰਜਦਾ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਲੰਗਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਿਉਂਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਕੋਰੀ ਸਲੇਟ ‘ਤੇ ਕਾਲੇ ਲੇਖ ਝਰੀਟਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੀ ਏ, ਵਕਤ ਦੀ ਅਸਾਂਝੀ ਸੋਚ।

ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਕਤਰੇ ਬਾਰੇ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਹੰਗਾਲਣ ਪਿਛੋਂ ਨਸੀਬ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਇਸ ਕਤਰੇ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਲਿਆ। ਕਤਰਾ-ਕਤਰਾ ਹੋ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪਲ ਹੀ ਕਾਵਿ-ਸਮੂਹ ਹੁੰਦੇ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਕੈਨਵਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜੋ ਅਮੂਰਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਪੂਰਨ ਕਵਿਤਾ ਏ। ਇਸ ਦੇ ਬਿੰਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨੀਝ ‘ਚ ਅਮੂਰਤ ਨੂੰ ਮੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਹੋਵੇ।

ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਮਾਨਸਿਕ ਦਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਉਕਰਾਂਗਾ, ਜਦ ਮਨ ਨੱਚਦਾ, ਲੁੱਡੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ, ਆਵੇਸ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਲੋਰ ‘ਚ ਅੰਬਰ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ‘ਚ ਲੈਣ, ਧਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਹੁਣ, ਹਵਾ ‘ਚ ਉਡਣ ਅਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਉਮਝਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਿਆਂ, ਖੁਦ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਕਵਿਤਾ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਜੋ ਲੋਹੇ ਵਰਗੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਰ ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗੀ ਕੋਮਲ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਜਕ ਦੁਰਗੰਧ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਫਿਜ਼ਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕਰੇ। ਪਿਲੱਤਣਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਵੀ ਰਾਂਗਲੇ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਹੋਵੇ। ਰੀੜ੍ਹ-ਹੀਣ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲਾਚਾਰਗੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰਦੀ, ਤੂਤ ਦਾ ਮੋਢਾ ਬਣਨ ਲਈ ਲਲਕਾਰੇ। ਡੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਮਰਸੀਆ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਸਰਘੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। ਤਿੰਤਰ-ਖੰਭੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਦਿਆਂ ਮੇਘਲੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੇ। ਬੇਪਰੀ ਚਿੜੀ ਲਈ ਹੁਕ ਬਣ ਕੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰੇ ਅਤੇ ਧੁੰਧੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਪੈਰ-ਹੀਣਾਂ ਲਈ ਸਫਰ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੇ।

ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮੂਰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਵੇ। ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਉਲਥਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਾਣ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਕਵਿਤਾ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਂਗਾ ਦਰ ‘ਤੇ ਜੰਮੀ ਉਡੀਕ ਦੇ ਨਾਮ। ਸਗਨਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਤਰਸਦੇ ਦਰਾਂ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਤੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬੋਤੀਆਂ ਸਰਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਂ, ਜੋ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਛੋਹ ਲਈ ਤਰਸਦੀਆਂ ਹੀ ਯੁੱਗੋਂ ਵਿਹਾਜ ਚੱਲੀਆਂ ਨੇ।

ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਤੱਕਣੀ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਬਣਾਵਾਂਗਾ, ਜਦ ਮਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ‘ਚੋਂ ਬੋਟੇ ਨੂੰ ਨਿਗਾਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਨਹੋਰਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਨਾਹ ਵਿਚੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਰਗਾ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਅਸੀਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ। ਪਰ ਮਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਸਾਂ ਅਤੇ ਦੁਆਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ। ਉਸ ਤੱਕਣੀ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਵੀ ਤਰਲ-ਤਰਲ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਸਭ ਤੋਂ ਆਖਰੀ ਕਵਿਤਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਖੁਦ ਦੀ ਜਾਮਾ-ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾਵਾਂਗਾ, ਤੇ ਫਿਰ ਹਰਫੀ-ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਸੁੱਚੇ-ਸਫਰ ਦਾ ਸੂਭ-ਅਰੰਭ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਲਿਖਾਂਗਾ।

ਸਥਾਪਤ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਬਨਾਮ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ-2

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ)
 ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਪਾਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ 'ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ' (ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀ) ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਨਾਮ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਗੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਿਵਾਜ਼ਦਾ। ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਰਖੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕੰਮ ਖਾਲਸਾਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਤੇ ਗੈਰ ਇਖਲਾਕੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਨਤਾ ਵੀ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੀ ਕਰਦੀ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ

ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
 ਵਾਟਸਐਪ: 916-501-3974
 nandsbrar@gmail.com

ਹਨ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਸਕਾ ਫੁੱਫੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਲ ਉਸ ਨੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਈ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਸਕੀ ਭੂਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੇ ਫੁੱਫੜ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਤਨੀਆਂ ਹੋਰ ਸਨ, ਜੋ ਸਮਾਜਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਭੂਆ ਹੀ ਲੱਗੀਆਂ। ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਸੁਹਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਤੇ ਚਾਦਰ ਪਾ ਲਈ। ਕੀ ਇਹ ਇਖਲਾਕੀ ਕੰਮ ਸੀ? ਪਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨੇਕ ਦਿਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਦੂਜਾ ਹਵਾਲਾ ਇੱਕ ਘੋੜੀ ਪਿੱਛੇ ਲੜਾਈ ਦਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਘੋੜੀ ਬਰਕਜਾਈ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਵੇਚਣ ਲਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੱਤਕ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ 'ਹੱਕ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕ' ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ

ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇਖਿਆਂ ਇਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਲਹਿਰਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਘੋੜੀ ਖੋਹਣ ਵਾਸਤੇ ਫੌਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਫੌਜੀ ਲੜਾਈ ਮਗਰੋਂ ਘੋੜੀ ਜਿੱਤ ਲਈ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਖਾਤਰ ਲਗਭਗ 12000 ਸੈਨਿਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ 60 ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਰਬਾਦ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਠਾਣ ਲਵੇ, ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਤੀਹ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਟ੍ਰੋਕ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦਤ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਨਾ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਵੀ 55 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਛੋਟੀ ਸਿਰਫ 17 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦਾ ਫਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। (ਖੜਕ

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹਰ ਧਰਮ ਬੰਧਨਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਵਾਰਥੀ ਹਿੱਤ ਉਸ ਨੂੰ ਵਲਗਣਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਕੈਦ ਹੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦਿਆਂ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਬਣਿਆ ਲੋਚਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵੀ ਹੁਣ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸਾਫ-ਸੁਥਰੀ ਆਤਮਾ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ (ਹਉਸੈ, ਤੀਵੀਂਬਾਜ਼ੀ ਆਦਿ) ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਾਜਿਆਂ-ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਢਕਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੰਜ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਲੰਮੇ ਲੇਖ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸਨ) ਇਕ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੀ 1963-64 ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਛੁੱਟੀ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਲਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਕਿ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਲੰਘਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਿਥੋਂ ਮਰਜੀ ਪੱਠੇ ਵੱਚ ਲੈਂਦੇ। ਕੋਈ ਰੋਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੁੱਟ ਵੀ ਦਿੰਦੇ। ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ 1947 ਵੇਲੇ ਦਾ ਉਜੜ ਕੇ ਆਇਆ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਰੰਜੀਤ ਦੇ ਰੋਡੇ ਲਾਏ ਵੇ ਆ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਕਹਿੰਦਾ, "ਬਾਬਾ ਰੰਜੀਤ ਕੌਣ ਹੈ?" ਆਹਿੰਦਾ, ਆਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਰਾਜ ਸੀਆ, ਓਨੂੰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਹੋਂ ਵੀ ਆਂਦੇ ਸੀ (ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਲੱਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਵਧੀਆ ਵਧੀਆ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ), ਪਰ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ, "ਆਸਾਡਾ ਬਾਪੂ (ਬਾਪੂ ਉਹ ਆਮ ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ) ਦਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬੜਾ ਹੁਤਦੰਗ ਮਚਾਉਂਦੇ ਸੀਆ।" ਸਾਨੂੰ ਜੁਆਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਬੜਾ ਐਵੇਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਐ, ਪਰ ਹੁਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੱਚ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ।

ਇਥੇ ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਅਨੇਕਾਂ

ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਨੂੰ ਹਤੱਪਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚਲਦੇ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਬਾਈ ਮੰਜੀਆਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੀ ਖਾਲਸਾਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹਲੇਮੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਜਾਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਗਲਤ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਨਾ ਰੱਖ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

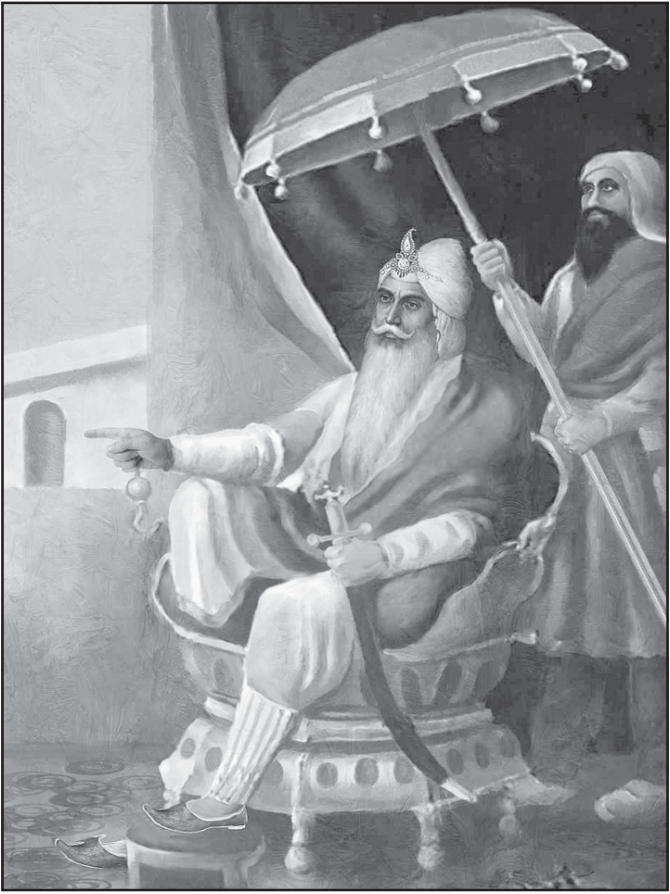
ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਠੀਕ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਾਬਜ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਥਾਪਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚੋਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜੰਗਨਾਮਾ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

ਇਕ ਰੋਜ਼ ਬਡਾਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਚਲੀ ਆਣ ਫਿਰੰਗੀ ਦੀ ਬਾਤ ਆਹੀ। ਸਾਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੀਰੇ ਤੋ ਹੋਰ ਯਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਆਹੀ। ਰਾਜੀ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ, ਸਿਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਫਾਤ ਆਹੀ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੀਸਰੀ ਜਾਤ ਆਹੀ। ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾਂ ਤਾਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਟਕਿਆਂ ਦੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਉਤੇ ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਉਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਣੀ ਲਿਖਿਆ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਪਾਣੀ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।

ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪੁਜਾਰੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਐਨੇ ਕਾਬਜ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਹੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੀ ਅਬਾਹ ਦੌਲਤ ਨਾਲ ਉਹ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕੁਝ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਧਾਸੀ ਦੇ ਅੱਡੇ

ਤੱਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਸਿਰਲੱਥ ਯੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਤੇ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਣੇ ਪਏ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਗਲਾ ਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਚਿੱਤਰ

ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਥਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਖ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਕਦੇ ਬਣ ਨਾ ਸਕੀ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਸਗੋਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀੜਣ ਨਾਲ ਕਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਹੁਣ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਮੀਦ ਮਹਿੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ ਬੱਝੀ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ, ਉਹ ਸਭ ਭੁਲੇਖਾ ਹੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਖੀਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਿੰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਇਹ ਨਵੇਂ ਆਗੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਕੰਮ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿੰਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹੱਥ ਖਿੱਚ ਲਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਲੇ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ

ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧੜੇ ਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਪਨਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਨਾਲ ਇਕ ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਚਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ, ਜੋ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਉਸ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਤਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲੀ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗਦਰੀ ਯੋਧੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਅਰਾਮ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਥੇ ਆਏ। ਸਾਡੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਫਤਵਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਡਾਕੂ ਤੇ ਲੁਟੇਰੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਗੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਤਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਦੂਜੀ ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਕੇ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚਾ ਦੇਸ਼ ਸੋਗਗ੍ਰਸਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਖੂਨੀ ਸਾਕੇ ਦੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਓ ਭਗਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਆਦਰਯੋਗ ਸਨਮਾਨ,

ਸਿਰਪਾਓ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ਿਆ। ਸੋ, ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਚਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਇੱਕ ਉਘੇ, ਨਿੱਧਤਕ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ ਵਲੋਂ 8 ਸਤੰਬਰ ਦੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕ ਲੇਖ 'ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਤਖਤ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਘਾਣ' ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚੀ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਧਿਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਕਦੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਜੋੜ ਜੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਜੋੜ ਅੰਤ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਏਨਾ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਰਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤੁਰਦੇ ਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਉਣ ਲਈ ਉਚੇਚੀ ਥਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ 'ਮਾਲਾ (ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਰਕਤ: ੧ੳ

ਗੁਰਮਤਿ

੧ੳ: ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਇਹ ਘੱਗਾ ਰਾਰਾ ਘਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਕ-ਗਣਿਤ ਦਾ '੧', ਧੁਨੀਆਤਮਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਚਿੰਨ੍ਹ 'ੳ' ਅਤੇ ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਦੀ ਅਰਧ-ਚਾਪ, ਅਰਥਾਤ 'ਆਕਾਰ' ਲੈ ਕੇ '੧ੳ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ 'ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਹੈ।

ਮਾਨਵੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ.) ਫੋਨ: 91-94175-18384

ਚੇਤਨਾ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੋਚਦੀ ਅਤੇ ਸਮਝਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ ਕਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਲੂ ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਧਰਾਤਲ-ਚੇਤਨ, ਅਰਧ ਚੇਤਨ ਤੇ ਅਵਚੇਤਨ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਸਨਾਤਨ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ, ਈਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਸਾਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਅੱਲਾਹ, ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਰਸੂਲ ਹਨ।

ਇਵੇਂ 'ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਖ-ਇੱਕ, ੳ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਵਿਅਕਤ

ਹੋਏ ਹਨ। '੧' ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੰਕ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ 'ਇੱਕ' ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਖਿਆਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਭਾਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ '੧' ਹੈ, ਜੋ ਸਗਲੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਸੰਖਿਆ '੧' ਦਾ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ, ਗੁਣਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ। ਅੰਕ '੧' ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ, ਲਾਸਾਨੀ, ਵਾਹਿਦਾਨਾ ਅਤੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹਸਤੀ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ।

'ੳ' ਹਰੇਕ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਸਹਿਜ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਅਨਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਧੁਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਦਿ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਸਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸਰਵਣੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਮੰਡੂਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ 'ੳ' ਹੈ; ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੋ ਸੀ, ਜੋ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ 'ੳ' ਹੈ।

ਇਸ 'ੳ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਦੀ ਅਰਧ-ਚਾਪ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਆਕਾਰ' ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਚੇਤਨਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਅਰਧ-ਚਾਪ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਰੂਪ ਹਾਲੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਕਾਰ ਦੇ ਗੋਲਾਈਦਾਰ ਚਾਪ-ਸਰੂਪ

ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਵੀ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਚਰਣ ਇਸ ਦਾ ਆਦਿ ਬਿੰਦੂ ਹੀ ਹੈ; ਇਸ ਦਾ ਆਦ-ਅੰਤ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਅਤੇ ਆਵਾ-ਗਵਣ ਇੱਕ-ਸਾਰ, ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ, ਇੱਕੱਠਾ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਫੈਲਾਓ ਅਤੇ ਸਿਮਟਣ, ਉਦਕਰਥ ਅਤੇ ਆਕਰਥ, ਉਤਸਰਪਨ ਅਤੇ ਅਵਸਰਪਨ, ਉਦੈ ਅਤੇ ਅਸਤ ਹੋਣ ਦੀ ਇੱਕੱਠੀ ਅਤੇ ਇੱਕਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। 'ੳ' ਅਤੇ 'ਆਕਾਰ' ਦਾ

ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਆਕਾਰ' ਵਿਚ 'ੳ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਹੀ ਸੂਚਨਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਧੁਨੀ, ਬੋਲ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਯਥਾਰਥ, ਅਧਿਆਤਮ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮ ਦਾ ਸਾਰੰਸ਼ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਚਿੰਨ੍ਹ '੧ੳ' ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹਰਮਨ ਹੈਸ ਨੇ 'ਸਿਧਾਰਥ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, "ੳਮ ਕਮਾਨ, ਆਤਮਾ ਤੀਰ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਰੋਕ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।" '੧ੳ' ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤ੍ਰੈਸੂਤਰੀ ਸੱਚ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਤੀਹ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ, ਜਪਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੁਜ਼ਾਈਕੋ ਈਜ਼ੁਤਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਦਾ ਕਾਨਸੈਪਟ ਐਂਡ ਰੀਐਲਟੀ ਆਫ ਐਗਜਿਸਟੈਂਸ' ਵਿਚ ਸੂਫੀ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਫੀਆਨਾ 'ਫਰਕ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ। 'ਫਨਾਹ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਅਨੇਕਤਾ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 'ਬਕਾਹ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦਿਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ; ਇਹੀ ਅਵਸਥਾ ਸਦੀਵੀ ਖੇਤੋਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

'੧ੳ' 'ਫਰਕ' ਤੋਂ 'ਫਨਾਹ' ਅਤੇ 'ਫਨਾਹ' ਤੋਂ 'ਬਕਾਹ' ਤੱਕ ਦੇ ਸਫਰ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਵਿਚ ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਕੰਨਾ ਟਿੱਪੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਸਕ ਧੁਨੀਆਂ

ਪ੍ਰੇਮਵਾਹਕ ਹਨ। ਮਾਂਵਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਡ ਵਿਚ ਨਾਸਕ ਕਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੇ ਆਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ 'ੳਮ' ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ 'ੳਮ' ਧੁਨੀ ਭਗਤੀ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਓਤ-ਪੋਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। '੧ੳ' ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਮਹਾਂ ਸੰਜੋਗ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਬਿੰਬ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਲੋਅ ਅਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਧੁੱਪ ਕਿਸੇ ਇੱਕੋ ਸੈ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ, ਖੂਹ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਘੜੇ 'ਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ 'ਚ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਨਸਾਨੀ ਜਹਾਲਤ ਅਤੇ ਘੋਰ-ਗਰਦੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਰੋਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਘਤਿਆਂ 'ਤੇ 'ਹਿੰਦੂ ਪਾਣੀ' ਅਤੇ 'ਮੁਸਲਿਮ ਪਾਣੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਇਸ ਭਿੰਨ-ਭੇਦ ਅਤੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਮੋਟਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ, "ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ।"

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, "ਐ ਜੀ ਨਾ ਹਮ ਉਤਮ ਨੀਚ ਨ ਮਧਿਮ ਹਰਿ ਸਰਣਾਗਤਿ ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗ।" ਅਰਥਾਤ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਅਸੀਂ ਉਚੇ, ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਨੀਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਾਂ।

'੧ੳ' ਦਾ ਭਾਵ ਅਤੇ ਰਹੱਸ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਥਾਪਤ-ਸੰਸਥਾਗਤ ਧਰਮ ਬਨਾਮ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ-2

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਣਕੇ ਵਿਚ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਟੁਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, "ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਰ ਧਰਮ ਨੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ-ਕਰਮਕਾਂਡ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਧਾਰਮਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਟੁਕ ਨੂੰ ਸੌ ਫੀਸਦੀ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਗਭਗ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਾਪਾਕ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਰਾਜਸੀ, ਧਾਰਮਕ, ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਆਰਥਕ ਲੁੱਟ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਲਮ ਢਾਢੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੇਇੱਤਹਾ ਜਬਰੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਇੱਕ ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਕਰਕੇ ਐਨੀਆਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਰੋਕਾਂ ਤੋੜ ਕੇ ਰਾਜ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਬਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਆਏ ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਲਾਬਾਂ ਨੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਗਠਜੋੜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਅਣਗਣਿਤ ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਜੁਲਮ ਸਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀਆਂ। ਰਾਜ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਇੱਕ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦੀ ਚਕਾਚੌਧ ਅਤੇ ਐਸੇ ਅਰਾਮ ਨੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੋਂ ਬਿੜਕਾ ਕੇ ਰਾਜਗੱਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਗਠਜੋੜ ਦੇ

ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬ ਨਵੇਂ ਹਾਕਮਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਹਰ ਵਾਰ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਦੇ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚੀ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬਾਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਧਰਮ ਇੱਕ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਣਗੇ, ਜਦਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ, 'ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ' ਇਸੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸੱਭੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮ ਇਸ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਅੰਨੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸੋਮਾ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਲੁੱਟਣ ਤੇ ਕੁੱਟਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਹਥਿਆਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਜਾ ਦੀ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਅੰਨੀ ਕਮਾਈ ਕਾਰਨ ਕਾਬਜ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਆਚਰਣਹੀਣ ਹੋ ਜਾਣਾ ਇੱਕ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਠਾਠ ਬਾਠ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਹੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੂਜੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਲਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਬਜ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਤੇ ਆਚਰਣਹੀਣ ਕਾਰਨਾਮੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਕ ਕੇਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਉਹ, ਭਾਵ ਪੁਜਾਰੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਪੁਜਾਰੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਬਜ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੇ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਧੜੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਧੜਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅਸਲੀ

ਵਾਰਸ ਗਰਦਾਨਦਾ ਹੈ।

ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ, ਸਾਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਤ ਵਿਚ ਵਾਤਾਂ ਦੀ ਕੁਵਖਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਬਲੀ ਦੇ ਬੱਕਰੇ ਹੀ ਬਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਧਾਰਮਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇਖਿਆਂ ਇਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ

ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਰਹੀ ਕਿ ਉਹ ਲਹਿਰਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਵਾਰ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਤੇ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਨ। ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਮਾਜ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨੇਊ ਪਾਉਣ ਦਾ

ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸੇਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ:

ਹਰ ਮਾਨੁੱਖ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਪਹਿਲਾ ਸੱਚ ਦੂਜਾ ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਕਰੇ। ਤੀਜਾ ਭਲਾ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਲੋੜੀਐ ਚੌਥਾ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿਰਦੇ ਧਿਆਨ ਧਰੇ। ਜੇ ਇਹ ਨੇਮ ਕਮਾਵੈ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਵੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਝੋ ਕੁਝੋ ਢੋਂਗ ਫਰੇਬ ਮੱਕਾਰ ਕਰੇ।

ਮੇਰੀ ਬੋਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਆਸਥਾ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮੁੱਚਾ ਸੰਸਾਰ ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਸਮਾਪਤ)

ਸੇਵਕੁ ਲਾਇਓ ਅਪੁਨੀ ਸੇਵ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫

ਸੇਵਕੁ ਲਾਇਓ ਅਪੁਨੀ ਸੇਵ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਮੁਖਿ ਦੇਵ॥ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤਾ ਆਪਿ ਨਿਵਾਰੀ॥ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕਉ ਹਉ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੀ॥ ਕਾਜ ਹਮਾਰੇ ਪੂਰੇ ਸਤਗੁਰ॥ ਬਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ਸਤਗੁਰ॥ ਰਹਾਉ॥ ਮਹਿਮਾ ਜਾ ਕੀ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ॥ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਦਿਓ ਜਿਸੁ ਧੀਰੁ॥ ਜਾ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ ਰਾਇ॥ ਸੋ ਨਰੁ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜੋਨੀ ਪਾਇ॥ ਜਾ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਆਪ॥ ਤਾ ਕਉ ਨਾਹੀ ਦੂਖ ਸੰਤਾਪ॥ ਲਾਲੁ ਰਤਨੁ ਤਿਸੁ ਪਾਲੈ ਪਰਿਆ॥ ਸਗਲ ਕੁਟੰਬ ਓਹੁ ਜਨੁ ਲੈ ਤਰਿਆ॥ ਨਾ ਕਿਛੁ ਭਰਮੁ ਨ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਜਾ॥ ਏਕੋ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪੂਜਾ॥ ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਆਪਿ ਦਇਆਲ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਰਸਾਲ॥ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਰਹਾਉ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਓ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਰਜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਹੁਣ ਇਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ

ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹੋਣ।

ਸੇਵਕੁ ਲਾਇਓ ਅਪੁਨੀ ਸੇਵ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਦੀਓ ਮੁਖਿ ਦੇਵ॥ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤਾ ਆਪਿ ਨਿਵਾਰੀ॥ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕਉ ਹਉ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੀ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਿਮਾ ਜਾ ਕੀ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ॥ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਦਿਓ ਜਿਸੁ ਧੀਰੁ॥ ਜਾ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟੇ ਰਾਇ॥ ਸੋ ਨਰੁ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜੋਨੀ ਪਾਇ॥ ਗੁਰਦੇਵ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਵਡਿਆਈ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਅਥਾਹ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਹਾਲ ਭਾਵ ਮਿਹਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਧੀਰਜ, ਸਹਾਰਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਫਿਰ ਮੁੜ ਕੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਗੋਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜਾ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਆਪ॥

ਤਾ ਕਉ ਨਾਹੀ ਦੂਖ ਸੰਤਾਪ॥ ਲਾਲੁ ਰਤਨੁ ਤਿਸੁ ਪਾਲੈ ਪਰਿਆ॥ ਸਗਲ ਕੁਟੰਬ ਓਹੁ ਜਨੁ ਲੈ ਤਰਿਆ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਸੰਤਾਪ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਲਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਰਤਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਕਿਛੁ ਭਰਮੁ ਨ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਜਾ॥ ਏਕੋ ਏਕੁ ਨਿਰੰਜਨ ਪੂਜਾ॥ ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਆਪਿ ਦਇਆਲ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ ਰਸਾਲ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਭਾਈ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਸਿਰਫ ਉਸ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਟਕਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਦੋਚਿਤਾਪਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਮੇਰ-ਤੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾਨਕਾ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸੋਮਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਧਰ ਵੀ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ

(1)

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਜੰਗਨਾਮੇ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਹਾਂ। ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਲੜੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ ਜੰਗ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਤੱਤਕਾਲੀ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਅੰਗਰੇਜ਼-ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬ ਜੰਗ ਕਹਿਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਹ (ਅੰਗਲੋ-ਸਿੱਖ ਦੀ) ਨਾਮਾਵਲੀ ਜਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਕਾਵਿ ਕਿਰਤ ਦੇ ਪੂਰੇ-ਸੂਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਪੀ. ਕੇ. ਨਿਝਾਵਨ
ਤਰਜੁਮਾ: ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਾਲਜ, ਘੁੰਦਾ, ਬਠਿੰਡਾ
ਫੋਨ: 91-81461-56500

ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਘਸੋੜੀ ਗਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਬੰਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਿਛੋਂ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸੰਭਾਵੀ ਤੀਹਰੀ ਵੰਡ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੰਗਨਾਮੇ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿਰਲੇਖ 'ਜੰਗ ਹਿੰਦ-ਪੰਜਾਬ' ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਉਦੋਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਰਨਾਟਕਾ ਜੰਗ ਜਾਂ ਮਰਾਠਾ ਜੰਗ ਵਰਗੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਮ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਵੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਜੰਗ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਹੀ ਕਵਾਇਦ ਸੀ। ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਸਨ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅੱਡਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖਣ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿੱਥੇ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਆਰਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਕਵੀ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਉਸ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਛੋਟੀ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੂਠੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਵੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਰਲ ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਇਹ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਈਅਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ 'ਸਰਕਾਰ' ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਮੱਗਰਤਾ ਵਿਚ ਫੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਵੀ ਐਸੀ ਮਾਰ ਵਰਗੀ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਹਰ ਉਚ ਅਹੁਦੇਦਾਰ (ਅਮੀਰ) ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਕਰੀਬ 6 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਯਤੀਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਕਰੋਧੀ ਨੇ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁਖਾਂਤਕ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਹਾਂ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਕਵੀ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵੀ ਉਨੀ ਹੀ ਸੂਖਮ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਐਨੀ ਉਤਮ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਕੂਲ ਅਤੇ ਭਾਵ-ਉਤੋਜਕ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਸੱਚਾ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮ ਵਰਗਾ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਵਾਂਗ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਰੀਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਢਾਂਡੀ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਗਾਉਂਦੇ ਵੀ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਸ ਹਮਦਰਦ ਕਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦੁਖਾਂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿਕ ਕਲੇਵਰ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਲੈ ਸਕਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਵੀ ਤੋਂ ਇਹ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਪੰਜਾਬ ਭਗਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ

ਪੀ. ਕੇ. ਨਿਝਾਵਨ ਹੋਣ ਦੇ ਅਰਥ...

ਪੀ. ਕੇ. ਨਿਝਾਵਨ 1927 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਐਮਨਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਜਨਮਿਆ ਸੁਹਿਰਦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ 'ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਦਾ ਐਸੋਸੀਏਟ ਸੰਪਾਦਕ ਵੀ ਬਣਿਆ। ਨਿਝਾਵਨ ਧਾਰਮਕ ਪਛਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸਾਂਝੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਮੁੱਦਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਪਛਾਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸਾ-ਪ੍ਰਤੀ-ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਤਸੱਵੁਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਲਵਾਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਨਿਝਾਵਨ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ 'ਦਿ ਫਰਸਟ ਪੰਜਾਬ ਵਾਰ-ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਜੰਗਨਾਮਾ (2001)' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੰਗਨਾਮੇ ਦੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗਨਾਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਵਾਹਦ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ? ਉਹ 'ਰਾਜ਼ੀ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂ' ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਰੌਅ ਦਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਵਰਗੀਆਂ ਧਰਮ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਾਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਲਹਿਦਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਥਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾਵਾਦੀ ਸਨਾਤਨੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤਰਕ ਭਾਰੂ ਤੇ ਸਰਕਾਰੂ ਹੋਇਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਆਸ ਨਾਲ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਸੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਭਵਿਖ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦਾ ਰਵਾਨਗੀ ਬਿੰਦੂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਹਿਮ ਲਿਖਤ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੰਮੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਕੁਲੀਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਿਸਾਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਿਜ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ

ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਠ ਸਦੀਆਂ ਲੰਮੇ ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜ ਪਿਛੋਂ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੈਕੂਲਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤ-ਨਸਲ/ਗੋਤ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ, ਦੋਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ; ਸਿਫ਼ਤ ਉਸ ਦੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਹਰ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਇਕਸਾਰ ਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਬਣ ਸਕੇ। ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਤੀਹਰੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਥਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 1947 ਵਾਲੀ ਵੰਡ ਨਿਕਲੀ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿਆਸੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਰਕਾਰ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਖੂਨ ਦੇ ਅੱਬਰੂ ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਫਿਰਕੂ ਬਣਦੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਨੁਕਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਇਥੇ

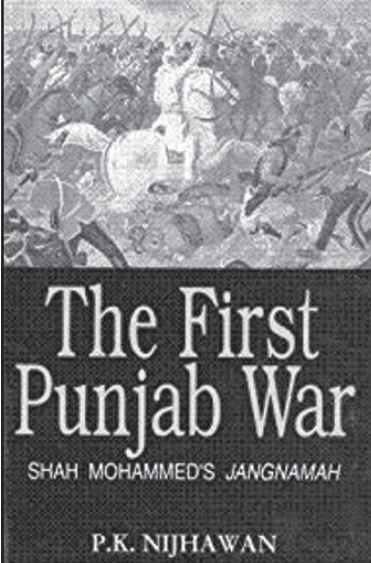
ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਭਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਤਰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਖਸ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਖਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਬਿਹਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਬਿਹਤਰ ਬੰਗਾਲੀ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਭਾਰਤੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2)
ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਅਸਲ ਜੰਗ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਇਹ ਪਿਛੋਕੜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋਣੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰਾਜਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਬਦਦੁਆ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਸੱਚਾ ਉਸ ਬਦਦੁਆ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ, ਚੱਲੀ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਕੇਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਿਮਾਰ ਪਿਉ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਸਰਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਾ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਾਰਕਿਕ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਛੱਜਾ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵੱਸ ਡਿੱਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਸਾਜਿਸ਼ ਸੀ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਡਿੱਗਾ ਜਦੋਂ ਕੇਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਇਸ ਹੇਠੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੁਰਘਟਨਾ ਬਹੁਤ ਅਲੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ? ਡਿਉਢੀ ਦੇ ਛੱਜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ; ਤੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕੀ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ? ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦਾ ਸਕਾ ਭਤੀਜਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕੋ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਚਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪ ਹੀ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਉਸ ਛੱਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ

ਇਲਾਹੀ ਕਰੋਧੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸਤ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਪਾਠਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ? ਇਹ ਫਹਿਰਿਸਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

1. ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਰੀਬੀ

ਪੀ.ਕੇ. ਨਿਝਾਵਨ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਫਰਸਟ ਪੰਜਾਬ ਵਾਰ - ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਜੰਗਨਾਮਾ' ਦਾ ਮੁਖੜਾ। ਮਿੱਤਰ ਚੇਤ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਦੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵੰਡਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

2. ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਡਿਉਢੀ ਦੇ ਛੱਜੇ ਹੇਠੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਿਆਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਹ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਦੇ ਤੁਰਤ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ।
3. ਨਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਕਤਲ।
4. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਿਆ।
5. ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਨਵੇਂ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਸਰਦਾਰਾਂ-ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮੋਹਤਬਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਆਗੂ ਨਾ ਰਿਹਾ।

6. ਜੱਲਾ ਅਤੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਸਤਿਉਂ ਨਿਕਲਦਿਆ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।
7. ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ: ਇਕ, ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜਾ, ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਫੌਜ ਆਪਮੁਹਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਲੁਟੇਰੀ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਬੁਰਛੇ' ਸੱਦਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿਸ ਨੇ ਫੌਜ ਦਾ ਗਲਬਾ ਤੋੜਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਉਸਾਰ ਸਕਿਆ, ਜੋ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਾਤਸੱਲੀ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ, ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਸਾਜਿਸ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਖੇਡ ਬਾਪੂਬੀ ਖੇਡੀ ਪਰ ਇਹ ਪੂਰੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਰਹੀ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹੀ ਬੁਰਛੇ ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤੇਗਾਂ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਉਹੀ ਕਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਡਰਤਾ 'ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਮਾਂਡਰ ਵੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਇਸ ਸਾਰੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ, ਬੰਦ 92ਵੇਂ ਦੀ ਇਕ ਸਤਰ ਵਿਚ ਸਮੇਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ:

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਬਾਝੋਂ ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰੀਆਂ ਨੇ। (ਜੰਗਨਾਮੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਾਠ ਵਿਚ ਕਵੀ ਨੇ 'ਸਰਕਾਰ' ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਸਰਦਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭੇਜ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੋਲ ਪਈ ਹੈ)।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਾਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਹੋ ਕੇ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਤੋਂ ਵੀ, ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਰਤਾਨਵੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਖਾ ਵੀ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣ ਫੌਜ ਅਤੇ ਬਦਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਭੁੱਜਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇ ਤੱਤਕਾਲੀ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਲੋਭ ਹੇਠ ਬੜੇ ਗਿਣੇ-ਮਿਥੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਲੇ 6 ਬੰਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਉਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧਾਰਨ ਸਿਰਜਣ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲਾ 'ਸਿਆਣਾ' 'ਲੇਖਕ' ਬਹੁਤ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਜੇਤੂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਮਦ ਵਿਚ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀਆ ਬਣਨ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਸਾਡਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਇਕ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ 'ਫਤਿਹਨਾਮਾ' ਵਿਚ ਫਾਰਸੀ ਦੇ 42 ਬੰਦ ਲਿਖ ਮਾਰੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ (ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਲਈ ਕੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਬੰਦ 98 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

ਬਣੇ ਮਾਈ ਦੇ ਆਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਖੇ, ਪਾਈ ਛਾਵਣੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜੀ। ਰੋਕ ਮਾਲਵਾ ਪਾਰ ਦਾ ਮੁਲਕ ਸਾਰਾ, ਠਾਣਾ ਘੱਤਿਆ ਵਿਚ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਜੀ। ਲਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ ਤਲਕ ਸਾਰਾ, ਜਿਹੜੇ ਟਕੇ ਆਵਣ ਨੰਦਾ ਚੌਰ ਦੇ ਜੀ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਂਗੜਾ ਮਾਰ ਬੈਠਾ, ਸੱਭੇ ਕੰਮ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਸੌਰਦੇ ਜੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਚੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਦ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਕਿਸ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ! ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਗਲੇ ਬੰਦ ਵਿਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਪਿਛੋਂ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਮੁਲਕ ਕਾਰਦਾਰਾਂ, ਬਖਤਾਵਰਾਂ ਨੇਕ ਸੁਤਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਬੰਦ 103 ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਹੈ:

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੌਲਤਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਗੁਮਾਸਤਾ ਈ। ਨਿਮਨ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਅਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ਮਦੀ ਜੁਗਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਕੰਪਨੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਚਾਕਰ ਬਣੇ, ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ ਅਮੀਰ ਖਿੱਤਾ ਕੁਝ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਉਚ ਪ੍ਰਤਿਭਾਵਾਨ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਮੁਤਾਲਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਪੀੜ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਾਬਜ਼ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੇਤੂਆਂ ਨੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚਾਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ। ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਲਤਨਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹਾਰੇ ਹੋਇਆਂ ਵਿਚ ਸੁਲਹ-ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਜ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

(3)

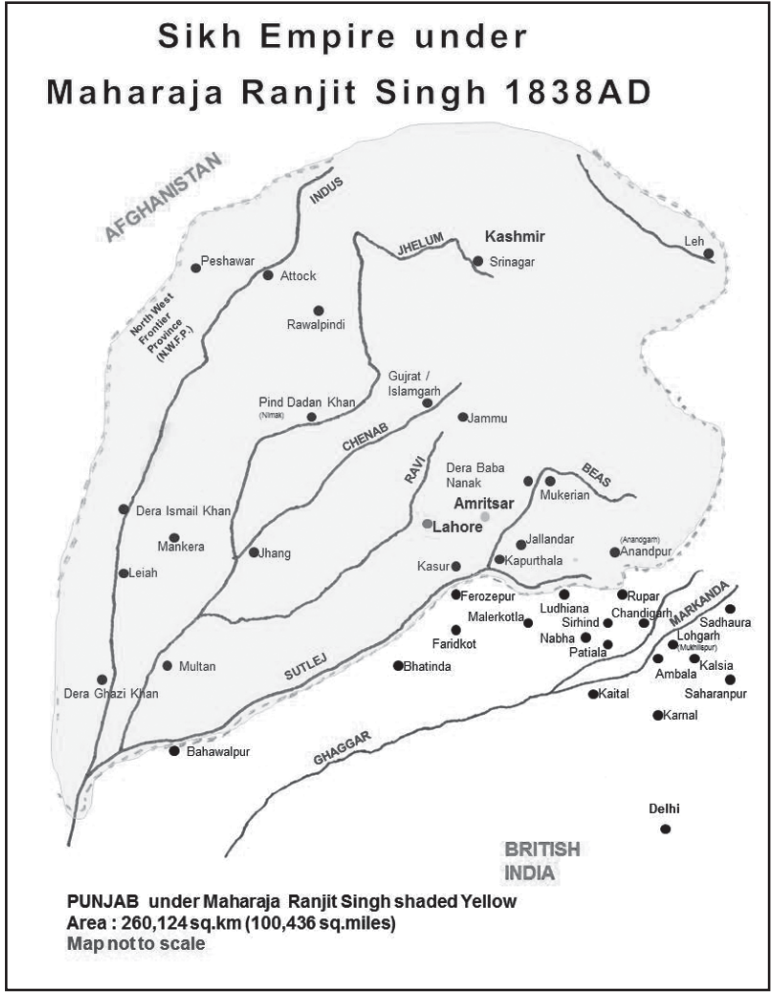
ਇਹ ਇਕ ਬੀਰ ਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਲੰਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੀਰਤਾ ਜਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਰਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਹਿਮ ਰਸ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੂੰ ਬੀਰਤਾ ਜਾਂ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਕਲਾ ਆਉਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਧਾ 'ਤੇ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਪਰ ਕਲਾਸੀਕਲ ਬੀਰ ਰਸੀ ਪਰੰਪਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਵਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੱਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ; ਮਸਲਨ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਤ ਜਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਟ ਜਾਂ ਚਰਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਕੰਮ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਡਰਪੋਕ ਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਇਸੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੱਟਾਂ ਜਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਭਰਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਤੱਤਕਾਲੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਘੜ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲਾ ਬੀਰ ਰਸ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਹੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਨ ਲਈ ਭਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਇਸ ਵਿਧਾ ਦਾ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ

ਸਾਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰਹੱਸਮਈ ਜਾਂ ਮਿੱਥ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਾਕੂਲ ਤਸਬੀਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਮਸਤਕ 'ਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਸਰਤਾਜ ਬੈਂਤ ਛੰਦ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ

ਖਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਕਮਿਕ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ-ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਖੁਆਬਾਂ-ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਤੀਜੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕਜੁਟਤਾ ਅਤੇ ਇਕਮਿਕਤਾ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜਕਾਲ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ।

ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀਰ ਦੇ ਬੰਦ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਛੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਰੋਤਿਆਂ 'ਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਜਾਨਦਾਰ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਗਾਇਕ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਛੰਦ ਇਸ ਬੁਲੰਦੀ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੋਤੇ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਹੁਣੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਵੀ ਬੈਂਤ ਛੰਦ ਦਾ ਘੱਟ ਮਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜੰਗਨਾਮਾ ਵੀ ਹੀਰ ਵਾਲੇ ਜਲੋਅ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤੇ ਪੈਟਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਬੇਵੱਸੀ ਅਤੇ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਰ ਸਿਰਫ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਦੀ ਫੌਜੀ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਾਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚਲੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਬੰਦਾ ਜੋ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸੁਣੀਆਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵਾਹਦ ਇਕੋ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਇਕਜੁਟਤਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮਵਾਦ (ਲੇਖਕ ਇਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਸੰਕਲਪ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਜੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਵਧੇਰੇ ਮਾਕੂਲ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। -ਅਨੁਵਾਦਕ) ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਵੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੋਤੇ

ਅੱਡ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਵਿਚ ਹਨ। ਮਸਲਨ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਤਰਜ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 80 ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾੜਕੂ ਲਹਿਰ ਚੱਲੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਥਾਹ ਲਹੂ ਅਤੇ ਹੰਝੂ ਵਹਾਏ; ਤੇ ਜੇ ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਟਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਇਕਮਿਕਤਾ ਦੀ ਕੌਮਲ ਰੋਸ਼ਮੀ ਤੰਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿਸਦੇ-ਅਣਦਿਸਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੱਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੇਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਮਰਨ-ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਾਪਰਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਰੂ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ।

ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਉਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਡਾ. ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ ਸੁਝਾਵ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਰਕੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਸਿਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤਸੱਵਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਮਿਕਤਾ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੈਂ 1995 ਵਿਚ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਹਿੰਦੂ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਸਾਣ 'ਤੇ ਲਾਇਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬੇਗਾਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਜੀਵੰਤ (ਆਰਗੈਨਿਕ) ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹ ਬੜ੍ਹਾ ਬੌਝਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕ੍ਰਿਆ-ਪ੍ਰਤਿਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਅਰੁਕ ਲੜੀ ਚੱਲੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਆਰਥਕ, ਸਮਾਜਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਲਗਾਓ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ, ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਇਸ ਵਰਗ ਨੇ ਹੋਰ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਤਰਕ ਨੂੰ ਬਾਦਲੀਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਫੈਲਾਇਆ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਸਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਬੀਜਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਸਿਰਜਿਆ।

ਮੇਰੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਉਹ ਭੱਦਰ ਲੋਕ ਭਾਵ 'ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦੂ' ਸਨ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੌੜੀ ਵਿਚ

ਉਪਰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ 'ਸਫੈਦ ਸਾਹਬ' ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਮੌਕਾ ਸਮਝਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਸਜਾ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਪਸ਼ਟ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਣ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸੁਧਾਰ ਵਾਲੇ ਯੂਰਪੀ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦ ਵਜੋਂ ਅਪਨਾਇਆ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਦਾਬੇ ਅਤੇ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜਿਆਂ 'ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ 'ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਿੰਦੂਆਂ' ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਧਰਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਸੁਧਾਰ' ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰੰਪਰਕ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ 'ਚਰਚਗੀਣਤਾ' ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਲਤਾਵਾਦ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਉਸ ਤੱਤ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸਲਾਮੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਬਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਵਲੋਂ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਪਿਛੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੇ ਉਹ ਇਕਸਾਰਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਤੇ ਇਸ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤੀਹਰੀ ਵੰਡ ਲਈ ਪੁਨਰ-ਜਾਗਰਣ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸੁਧਾਰ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਰਾਇ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਰਾਹੀਂ ਫੈਲੀਆਂ।

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਨਾਤਨੀ ਖਾਸਾ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵਵਾਦ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦਾ ਧਰਮ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੱਖੇ ਹਮਲੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਵੇਂ ਹਿੰਦੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ 'ਨਸਸਤੇ ਜੀ ਹਿੰਦੂ' ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਚਾਹੁਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲਣ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਹੀ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਭਿਆਂਕਰ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੁਜੈਲਾਪਣ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਧੇਰੇ ਭਾਅ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿੰਨ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਵੀ ਹਿੰਦੂ, ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇਕ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਬਸ਼ਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਭਾਵੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਉਹ 'ਬੇਵਫਾ ਹਿੰਦੂ' ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਬਾਅ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਫਾਂ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(ਚਲਦਾ)

ਜੰਗਨਾਮਾ

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ

1
ਅੱਵਲ ਹਮਦ ਜਨਾਬ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਨੂੰ, ਜਿਹਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਲ ਬਣਾਵਦਾ ਈ। ਚੌਦਾਂ ਤਬਕਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰ ਕਰਕੇ, ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਦੇ ਭੇਖ ਰਚਾਵਦਾ ਈ। ਸਫਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਭ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦਾ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਰ ਵਿਛਾਵਦਾ ਈ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਓਸ ਤੋਂ ਸਦਾ ਡਰੀਏ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਥੀਂ ਭੀਖ ਮੰਗਾਵਦਾ ਈ।

2
ਇਹ ਤੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਰੱਖੇ ਭੇਸ ਮੀਆਂ। ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਐਸ਼ ਮਾਪੇ, ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਮੀਆਂ। ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੌਲਤਾਂ ਫੀਲ ਘੋੜੇ, ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਮੀਆਂ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰੂਪ ਦੁਨੀਆਂ, ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕਾਲਤੇ ਕੇਸ ਮੀਆਂ।

3
ਇਕ ਰੋਜ਼ ਬੜਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ,

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਰਹੋਗਾ ਰੱਬ ਸੱਚਾ, ਵਾਜੇ ਕੂੜ ਦੇ ਕਈ ਵਜਾਇ ਗਏ।

5
ਮਹਾਂਬਲੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਪੈਦਾ, ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਮੁਲਖ ਹਿਲਾਇ ਗਿਆ। ਮੁਲਤਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪਿਸ਼ੌਰ, ਚੰਬਾ, ਜੰਮੂ, ਕਾਂਗੜਾ ਕੋਟ, ਨਿਵਾਇ ਗਿਆ। ਤਿੱਬਤ ਦੇਸ਼ ਲੱਦਾਖ ਤੇ ਚੀਨ ਤੋੜੀ, ਸਿੱਕਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਚਲਾਇ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਜਾਣ ਪਚਾਸ ਬਰਸਾਂ, ਹੱਛਾ ਰੱਜ ਕੇ ਰਾਜ ਕਮਾਇ ਗਿਆ।

6
ਜਦੋਂ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਸ ਪੂਰੇ, ਜਮ੍ਹਾ ਹੋਏ ਨੀ ਸਭ ਸਰਦਾਰ ਮੀਆਂ। ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕੌਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਦਰਬਾਰ ਤਲਵਾਰ ਮੀਆਂ। ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਢਾਹ ਮਾਰੀ, ਮੋਇਆ ਮੁੱਖ ਕਦੀਮ ਦਾ ਯਾਰ ਮੀਆਂ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਅਸਾਂ ਭੀ ਨਾਲ ਮਰਨਾ, ਸਾਡਾ ਇਹੋ ਸੀ ਕੌਲ-ਕਰਾਰ ਮੀਆਂ।

1
ਅੱਵਲ ਹਮਦ ਜਨਾਬ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਨੂੰ, ਜਿਹਤਾ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਲ ਬਣਾਵਦਾ ਈ। ਚੌਦਾਂ ਤਬਕਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ ਨਿਗਾਰ ਕਰਕੇ, ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਦੇ ਭੇਖ ਰਚਾਵਦਾ ਈ। ਸਫਾਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਭ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦਾ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਹੀ ਹੋਰ ਵਿਛਾਵਦਾ ਈ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਓਸ ਤੋਂ ਸਦਾ ਡਰੀਏ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਥੀਂ ਭੀਖ ਮੰਗਾਵਦਾ ਈ।

2
ਇਹ ਤੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਰੱਖੇ ਭੇਸ ਮੀਆਂ। ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਐਸ਼ ਮਾਪੇ, ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਮੀਆਂ। ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਦੌਲਤਾਂ ਫੀਲ ਘੋੜੇ, ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇਸ਼ ਮੀਆਂ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰੂਪ ਦੁਨੀਆਂ, ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕਾਲਤੇ ਕੇਸ ਮੀਆਂ।

3
ਇਕ ਰੋਜ਼ ਬੜਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ,

‘ਮੇਰੇ ਅਗਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਗੇ’

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਹਿੰਸਰਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਜੰਗ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਯੋਧਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਇਤਿਹਾਸ ਸਬ ਕਮੇਟੀ’ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸ਼ਾਨਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਲਿਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ- ‘ਕਦੇ ਉਹ ਵੀ ਦਿਨ ਸਨ’ ਅਤੇ ‘ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੇ ਸੁਣੇ ਪਠਾਣ।’ ਇਥੇ ਡਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ‘ਮੇਰੇ ਅਗਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣਗੇ’ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਗਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਲੇਖ ਸਾਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ (ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ, ਫੋਨ: 661-331-5651) ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮਾਰਚ 1934 ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਲਹੜਾ ਵੇਲਾ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਲਵਣੀ ਬੁੰਗੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬੁੰਗੇ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚ ਦੌਰ ਪੱਖਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ, ਢੱਠਣ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਾਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਸੀ। ਮੀਂਹਾਂ ਨਾਲ ਛੱਤ ਤੋਂ ਖੁਰ ਖੁਰ ਬਾਹਰ ਕੰਧਾਂ ‘ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਾਲਿਤਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਬੋਦੀਆਂ ਪੈ ਚੁਕੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਚੂਨੇ ਨਾਲ ਚਿਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਗਾਰੇ ਨਾਲ। ਨੀਂਹ ਲਾਗਿਉਂ ਤਿੰਨਾਂ ਚੜ੍ਹੇ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੱਲਰ ਨੇ ਖੋਰ ਛੱਡੇ ਸਨ। ਬੂਹੇ ਦੀ ਚੁਗਾਨ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਧੁੱਪ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਤੇ ਖੱਖਰ ਖਾਧੇ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਅੰਦਰ ਕੱਚੇ ਫਰਸ਼ ਦੀ ਝਾੜ-ਬਹਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਫਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਕਲੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਥਾਂਵਾਂ ‘ਤੇ ਟਾਕੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਗਾਰੇ ਦੀ ਲਿਪਾਈ ਦੀਆਂ ਟਾਕੀਆਂ ਦਿਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹੇਠਲੇ ਕੁਝ ਵਾਰ ਸਲਾਬ ਨਾਲ ਖੁਰ ਕੇ ਇੱਟਾਂ ਦੀ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਹਿੰਸਰਾ

ਸੁਰਖੀ ਡੇਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਬੋਦੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਤੀਰੀ ਉਤੇ ਅਨਘਤਤ ਕੜੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰਕੀਆਂ ਦੀ ਧੁਆਂਖੀ ਹੋਈ ਛੱਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੇ ਦਾ ਲੇਪਣ ਫੇਰਿਆ ਹੋਵੇ।

ਧੁਆਂਖੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਕੀਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ ਤੇ ਕੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਕਕਹਿਣੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਚਿੱਟੇ-ਚਿੱਟੇ ਘਰ ਕਾਲੀ ਪੈ ਚੁਕੀ ਛੱਤ ਤੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਪਿਛਲੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪੰਜ ਫੁੱਟੀ ਪੁਰਾਣੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਟੁੱਟਣ ਲਾਗੇ ਆਈ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਮੇਜ਼ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਲਾਲ ਤੇ ਨੀਲੀ ਦਵਾਤ ਵਾਲੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਕਲਮਦਾਨ ਵਿਚ ਦੋ ਨੀਲੇ ਤੇ ਇਕ ਲਾਲ ਡੱਕ ਪਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿਆਹੀ ਚੁਸ ਲੱਗਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਗੱਤਾ, ਪਿੰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਪੈਂਡ ਤੇ ਲੱਕੜ ਦਾ ਫੁੱਟਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਲੱਤਾਂ ਰੱਖੀ ਇਸ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਜ਼ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੂਹੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਅੱਗੇ ਇਕ ਹੋਰ ਟੁੱਟੀ ਜਿਹੀ ਕੁਰਸੀ ਪਈ ਸੀ, ਜੋ ਆਇਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਬਾਹਰ ਇਕ ਝੋਲਾ ਜਿਹਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਸਮੱਧਰ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ।

“ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਦਫਤਰ ਇਹੀ ਹੈ?” ਉਸ ਨੇ ਉਪਰੇ ਜਿਹੇ ਉਚਾਰਨ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਪੁਛਿਆ। “ਹਾਂ”, ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜਿਆ ਤੇ ਝਟ ਕੁ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਖਾਲੀ ਕੁਰਸੀ ਲਾਗੇ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੜਾ ਸਹਿਮਿਆ ਤੇ ਡੋਰ-ਡੋਰ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਕੂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਠੜੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨੁੱਕਰਾਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਟਿਕ ਗਈ ਤੇ “ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਇਥੇ ਹੈ?” ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਉਣਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

“ਉਹ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ।” ਇਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਲੇਪਣ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਝਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਬੋਲਿਆ, “ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਂ?”

“ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ।” ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ।

ਏਨੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ

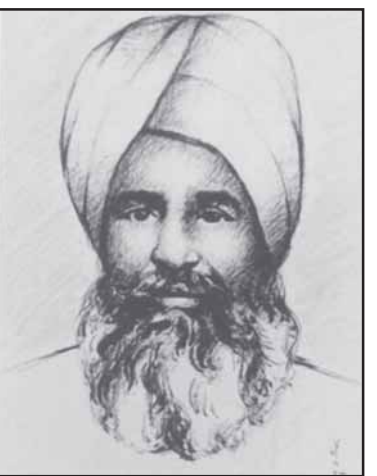
ਲਿਆ। ਉਹ ਰੰਗੋਂ ਸੌਲਾ ਤੇ ਕੱਚੇ ਮਧਰਾ ਪਰ ਗਠਵੇਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਾਬਲੀ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਕੁਝਤਾ ਤੇ ਸਲਵਾਰ ਚਿੱਟੇ, ਸਿਰ ‘ਤੇ ਨਸਵਾਰੀ ਮਸ਼ਹੂਦੀ ਲੰਗੀ ਜਾਕਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਾਲੇ ਸੂਫ ਦੇ, ਤੇ ਅੰਦਰ, ਤੇ ਪਿੱਠ ਲੱਠੇ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਮੈਲੇ ਤੇ ਮਧੋਲੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਣਸਾਂਭੀ ਸੁੱਕ-ਭਰੂਲੀ ਅੱਖੀਂ ਕੁ ਗਿੱਠ ਲੰਮੀ ਦਾਹੜੀ ਬੋਹੜ ਦੀਆਂ ਦਾਹੜਾਂ ਵਾਂਗ ਠੋਡੀ ਤੋਂ ਸਣ ਦੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਬਣ ਹੋਣਾਂ ਲਮਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵੱਟਾਂ ਵਾਲੀ ਬੱਧੀ ਲੰਗੀ ਵਿਚੋਂ ਧੋਣ ਉਤੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੈਲ ਜੰਮੀਆਂ ਲਟਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਤੋਂ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਇਆ ਸੰਵਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜੁੱਸਾ ਥਕੇਵੇਂ ਤੇ ਉਨੀਂਦਰੇ ਦਾ ਭੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਉਹ ਸੋਚਦਾ-ਸੋਚਦਾ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਦੇ ਪਿਛਾੜੀ ਖੁਰਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਇਕਦਮ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁੜ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਆ ਖਲੋਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕੁਝ ਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਰੁਮਕਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ- ਮਤਾ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੇ? ਮੈਂ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖਬਾਰ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਲੱਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਹਰ ਆਈ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਬੈਠਾ।

ਉਸ ਨੇ ਨਿਉਂ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਜਾਤਾ, ਲੱਗੀਆਂ ਪੈਣ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਕਦਮ ਉਠ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਪਿਛੇ ਹੋ ਖਲੋਤਾ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਚੁਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੁਰਸੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਏ।

ਪਰ ਲੜਾਈ ਦੀ ਨੌਬਤ ਨਾ ਆਈ। ਉਸ ਨੇ ਬੂਟ ਲਾਹ ਕੇ ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪਤਾਵਾ ਪੁੱਟਿਆ ਤੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਾਗਜ਼ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਧੜਕੂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਲੂੰ-ਲੂੰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫਿਰ ਗਈ ਤੇ ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਚਿਹਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹ

ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਠੱਠੀਆਂ

ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਬੂਟ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਚਿੱਠੀ ਕੱਢੀ। ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੇ ਜਾਕਟ ਲਾਹੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਤੇ ਅੰਦਰਸ ਨੂੰ ਉਧੇੜ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਗਜ਼ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਸਾਂ, ਮੈਂ ਦਿਲ ਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਾਰੇ-ਵਾਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। “ਇਹ ਕਾਬਲੋਂ ਲਿਆਇਆਂ ਹਾਂ”, ਉਸ ਨੇ ਪਸ਼ਤੋਂ ਤਰਜ਼ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ

ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਫੋਕਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋ ਗਈ। ਬਲਹਾਰੇ ਜਾਈਏ ਉਸ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੇ ਅਫਗਾਨੀ ਦੇ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਜਾਮੇ ਅੰਦਰ ਸਾਡੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲੁਕਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ, ਇਕ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਂ ਸੀ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਮਦਰਾਸ ਅਤੇ ਇੰਦੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅੱਡਿਆਂ ਵੱਲ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦੂਸਰੀਆਂ

ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ

ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਣ ਵੇਲੇ ਸੀ। ਆਈ. ਡੀ. ਦੇ ਸੈਂਸਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਪਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਿੰਨੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਮਦਰਾਸ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਉਥੋਂ ਅਗਾਂਹ ਪੈਰਿਸ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੁਕਵੇਂ ਪਤੇ ਉਤੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਇੰਦੌਰ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਿਚਲੇ ਝੂਠੇ ਐਡਰੈਸ ਉਤੇ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਫਿਰ ਉਹ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਪਹੁੰਚਣੀ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਰਦੇਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਅੱਡਿਆਂ ਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੈਂਸਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੱਚਰ-ਖੇਡ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

ਇਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਾਬਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖ ਕੇ ਭਿਜਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਘੋਰਨਾ 1921-1922 ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਕਮੇਲ ਮਦਰਾਸ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਨਾਲ ਉਥੇ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਥਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਅਕੋਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਗੱਡੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭੱਜ ਕੇ ਕਾਬਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਘੋਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਹਿੰਦ ਵਿਚ, ਖਾਸ ਕਰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਲੇ ਜੋੜ ਮੇਲ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਹੀ ਆਉਣੀ ਸੀ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਮਾਨਉਲਾ ਖਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਬੜਾ ਕੱਟੜ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ-ਪਸੰਦ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਖਾਰ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੂਸ ਨਾਲ ਯਾਰੀ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਤੇ ਸਰਨਦਾਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮਦਦ

ਕੀਤੀ ਰੱਖੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰਕੀ ਦੀ ਫੌਜੀ ਅਕਾਦਮੀ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਦਿਵਾਈ। ਜਦ 1925-26 ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਅੰਦਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੱਖ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਕੇ ਉਜਾਗਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਤਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਅਮਾਨਉਲਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਜੋੜ ਲਵੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਗਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹਸਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤਲਪਟ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਤੇ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਅਮਾਨਉਲਾ ਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜਵੇ ਦਿਵਾਏ ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਾਈਲੱਗ ਜਨਰਲ ਨਾਦਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਬਲ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਖੁਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਮਾਨਉਲਾ ਖਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤੀ, ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਪਿੱਠੂ ਜਨਰਲ ਨਾਦਰ ਖਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਨਾਦਰ ਖਾਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਬਾਗੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਕਾਬਲ ਦਾ ਗਦਰੀ ਅੱਡਾ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੋਂ ਦੇ ਗਦਰੀ ਲੀਡਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਾਸਕੋ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆ ਗਏ ਤੇ ਦੋ-ਚਾਰ ਜੋ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਆਏ, ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਡਾ ਗਦਰੀਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਲੁਕ-ਛੁਪ ਕੇ ਘਰ ਆਉਣਾ ਤੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲੁਕਵੀਆਂ ਠਾਹਰਾਂ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਵਾਕਫੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਾ ਲੱਭੇ ਤਾਂ ਵਰਤਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ।

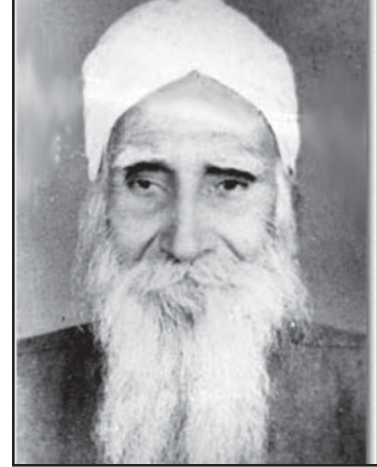
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਰਾਨੀ ਤੇ ਅਫਗਾਨੀ ਹਕੂਮਤਾਂ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਾਸ ਰਾਜ ਕਾਜ ਦੀ ਐਨੀ ਤਕੜੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਚਾਤਰ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਰੂਸ ਨਾਲ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਾਸਤੇ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਸੂਹੇ (ਸੂਹੀਏ) ਰੱਖ ਸਕਦੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਉਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਤਾੜਨ, ਲੱਭਣ ਤੇ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਫੀਆ ਅਮਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਰਹੱਦਾਂ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣੇ ਕਰਕੇ ਭਾੜੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜਦੂਤ ਤੇ ਮਾਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਲੁਕਵੇਂ ਬੰਦੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਉਤੇ ਲਾਏ ਸਨ। ਸੋ ਐਨਾ ਅਫਗਾਨੀ ਜਾਂ ਇਰਾਨੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ, (ਉਹ) ਹਿੰਦ ਜਾਂ ਰੂਸ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਦੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸੋਂ ਫੜਵਾ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਡਰ ਜਾਂ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਸੂਸਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਧਿਆਨ ਤੇ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਨਾਦਰ ਖਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਿਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 1933 ਨੂੰ ਰੂਸ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਬਦਖਸ਼ਾ ਦੇ

ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਈ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਚੌਕੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਤੌਰ ਕੇ ਕਾਬਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਰਾਤ ਉਹ ਗਾਰਦ ਨੂੰ ਸੁੱਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਉਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਕ-ਛੁਪ ਕੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੀਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਜੁਲਾਈ ਵਿਚ ਜਦ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਮੀਲ ਰਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਫੜੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਤਕੜੀ ਗਾਰਦ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਲਿਜਾਇਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਕੈਦੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਖਾਣ ਹੱਡਾਉਣ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਝੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰ-ਦਰ ਫੇਰਿਆ ਤੇ ਰੋਟੀ-ਕੱਪੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖਪੀਣਤਾ ਵਿਰੁਧ ਸਿੱਧਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁਧ ਗੁਬਿਹਾਰਬੰਦ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ 1915-16 ਵਿਚ ਉਮਰ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਤੇ 19-19 ਸਾਲ ਕੈਦ ਕੱਟ ਕੇ ਰਿਹਾ ਹੋਏ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸੂਰਬੀਰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਦਦੇਹਰ ਦੇ ਉਦਮ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖੀ ਤੇ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ (ਲਈ) 1921 ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਾਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਪਿਛੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸੋਸ਼ਲਿਜ਼ਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਵਧਣ ਦਾ ਘੋਲ ਲੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ‘ਕਿਰਤੀ’ ਨਾਂ ਦਾ ਮਾਹਵਾਰੀ ਪਰਚਾ 1926 ਵਿਚ ਜਾਰੀ

ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ

ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ‘ਕਿਰਤੀ’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਾਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਬੇ। ਅਸੀਂ ਕਿਰਤੀ ਤੇ ਬਾਬੇ ਉਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਸਾਂ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਾਂ।

ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਾਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਹਫਤਾਵਾਰ ‘ਕਿਰਤੀ’ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸਕੱਤਰ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਠੱਠੀਆਂ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਚਿੱਠੀਆਂ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਤੇ ਅਸਾਂ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰਨਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸੀ. ਆਈ. ਡੀ. ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਪਤਿਆਂ ਉਤੇ ਡਾਕ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਭੱਜ ਦੌੜ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹੋਰਨਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹੋਰ ਜਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ।

ਅਸਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਾਇਕ (ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ, ਅਹਿਰਾਰੀ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾਈ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਤਾਲਏ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣੇ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ, ਅਕਾਲੀ, ਅਹਿਰਾਰੀ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਲਸਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾਈ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਅਫਗਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਆਖਿਆ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਕਠਪੁਤਲੀ ਨਾ ਬਣਨ ਲਈ ਮੱਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਦੇਸੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨੋਟ ਤੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਗੱਲ ਕੀ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਚੱਲ ਪਈ, ਉਪਰੰਤ ਬੰਗਾਲ, ਬੰਬਈ ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਤਰਾਂ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕਾਬਲ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਮਲੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ

ਦੁਹਾਈ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ “ਇਹ ਗਦਰੀ ਬੜੇ ਖੂਨੀ ਤੇ ਡਾਕੂ ਹਨ ਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੀਜਣ ਲਈ ਰੂਸ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਬੀਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦੇ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਿਆ।” ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ (ਅਖਬਾਰ) ‘ਸਟੇਟਸਮੈਨ’ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ‘ਸਿਵਲ ਐਂਡ ਮਿਲਟਰੀ ਗਜ਼ਟ’ ਨਾਂ ਦੇ ਗੋਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਬਕਵਾਸ ਛਾਪਿਆ। ਗੁਪਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ‘ਸਟੇਟਸਮੈਨ’ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੁਧ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਕਤਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਲੇਖ ਛਪਵਾਏ। ਲਾਹੌਰੋਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਨਾਮੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਪਰਚੇ ਅਤੇ ਕਰਮ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ‘ਪਾਰਸ’ ਨਾਂ ਦੇ ਉਰਦੂ ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਅਤੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ’ਤੇ ਅਮਾਨਉਲਾ ਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਬਾਗਵਤ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣੇ ਅਰੰਭ ਕਰ

ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਬੜੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤ ਬਿਗਾਨੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਗਵਾਹ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾਤਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਿੰਗਰ ਤੇ ਮੈਂ, ਕਰਮ ਚੰਦ ‘ਪਾਰਸ’ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਾਹੌਰ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਦਫਤਰ ‘ਟਰਬਿਊਨ (ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ) ਵਾਲੀ ਸੜਕ’ (ਫਲੈਮਿੰਗ ਰੋਡ) ’ਤੇ ਇਕ ਚੁਬੜੇ ’ਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਂਟੇ ਸਾਰੇ ਰੋਡੇ ਸਿਰ ਵਾਲਾ ਭਾਰੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਮਹਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਡਾਹੀ ਹੋਈ ਵੱਡੀ ਮੇਜ਼ ਮੁਹਰੇ ਕੁਰਸੀ ’ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਜਾ ਨਮਸਤੇ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਬੜਾ ਆਦਰ ਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਵੀ ਪੁਛਿਆ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਕੁਰਸੀਆਂ ਡਾਹ ਲਈਆਂ, ਅਸੀਂ ਬੈਠ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਸਾਥੋਂ ਪਿੱਛੇ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ‘ਆਉ ਬਹਿ ਜਾਓ’ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਜਾਤਾ ਪਰ ਜਦ ਅਸਾਂ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਹਿੰਤਾਂ, ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੜੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ, ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਅਖੀਰ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੱਥਰੂ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪੱਗ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਹ ਔਂਤਰਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਪਿਘਲਿਆ। ਅੰਤ ਮੈਂ ਗਰਮ ਹੋ ਪਿਆ ਤੇ ਬਜ਼ਰਗ ਦੀ ਪੱਤ ਨਾ ਰੱਖਣ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ’ਤੇ ਉਹ ਸਗੋਂ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਡਹਿ ਪਿਆ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਬਾ-ਤਬਾ ਬਕਣਾ।

“ਉਏ! ਇਹ ਕੀ” ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਕਣ ਲਈ ਉਠ ਖਲੋਤਾ ਪਰ ਇਧਰ ਲਾਲੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਹਿੱਲੇ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਛਾਤੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਜੁੜ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਅਹਿਸਾਸ-ਅਹਿਸਾਸ ਢਿਗ ਵਾਂਗ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬ-ਖ-ਸ, ਲ-ਓ। ਮੇ-ਰੇ ਅ-ਗ-ਲੇ- ਵੀ - ਨ-ਹੀਂ- ਲਿ-ਖ-ਣ-ਗੇ।” ਉਹ ਬੜੀ ਕੰਬਵੀ ਤੇ ਉਖੜਵੀਂ ਲੰਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਅੱਖਰ ਡਡਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਲਾਂ ਵਾਂਗ ਡਡੇਲਿਕਾ ਹੋ ਕੇ ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੁਰਸੀ ’ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਬੰਗਾ ਪੂਣੀ ਹੋਇਆ ਅਜੇ ਰੋਈ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਪਿਛਲੇ ਲਿਖੇ ਦੀਆਂ ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗੀ ਤੇ ਅਗਾਂਹ

ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮਾਨੀਮ ਪਿਸਤੌਲ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਮਝੇ ਕਿ ਉਹ ਭਰ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਓਵਰਕੋਟ ਪਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਸੀ। “ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੇ ਕਰੀਦੇ ਨੇ।” ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਪੁਆਤੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਆਈ ਗਈ ਕਰ ਛੱਡੀ। ਸਾਡਾ ਇਹ ਦਾਅ ਫੁਰ ਗਿਆ। ‘ਪਾਰਸ’ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਾਂ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅਖਵਾਇਆ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ‘ਪਾਰਸ’ ਵਿਰੁਧ ਮੁਜਾਹਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਅਰਬੀ ਕੱਢੀ ਤੇ ‘ਪਾਰਸ’ ਦੇ ਪਰਚੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ। ਸਾਡੀ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਕਾਬਲ ਦੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੈਰਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਵੀ ਫੁੱਲ ਖਿਤਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਗੋਂ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਜਮਹੂਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਜਗਤ ਲੋਕ ਰੋਲੇ ਦਾ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਮੌਲਾਣਾ ਅਤਾਉਲਾ ਸ਼ਾਹ ਬੁਖਾਰੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਕਾਬਲ ਰਾਜਦੂਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ’ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਜਾਣ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਇਥੇ ਨਾ ਆਉਣ।

ਮੈਂ ਤੇ ਬਾਬਾ ਤਬੁਕ (ਤਬੁਕ) ਪਏ। ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਕੁੜੱਤਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭੁੱਖ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਧਰ ਉਡ ਗਈ ਤੇ ਇਕਦਮ ਪੀਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅੱਡਿਆ ਗਿਆ, ਅੱਖਾਂ ਟੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਥਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੇਵਲ ਹਰਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੋਤ ਵੀ ਖਲੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮੌਮ ਦਾ ਨਿਰਜੀਵ ਬੁਤ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਅਸਾਂ ਪਿਛੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ‘ਲਿਖੇਗਾ’ ਦੀ ਕੜਕ ਵਿਚ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਲਾਲੇ ਵੱਲ ਪਿਸਤੌਲ ਸਿਧਾ ਕਰੀ ਖਲੋਤਾ ਸੀ।

ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਮਾਨਉਲਾ ਖਾਨ ਜਿਸ ਨੇ ਗਦਰੀਆਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਅਹਿਰਾਰੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਲਾਣਾ ਅਤਾਉਲਾ ਸ਼ਾਹ ਬੁਖਾਰੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਜ਼ਿਮਲੇ ਗਏ ਤੇ ਲੁਕਵੇਂ ਤੌਰ ’ਤੇ ਕਾਬਲ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ’ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ’ਤੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਕਰੇ। ਰਾਜਦੂਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਰੋਟੀ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਖ ਹਤਤਾ ਲੱਭ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਐਜੀਟੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਾਬਲ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਰਾਏ ਅੰਗੇ ਜਵਾਬੀਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨੀਮ ਸਰਕਾਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦੇ ਕੇ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਨਕਸ਼ੇ ਖਿਚਵਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਤੇ

ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ’ਤੇ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਕਾਬਲ ਦੇ ਰਾਜ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਅਤੇ ਕਰਮ ਚੰਦ ‘ਪਾਰਸ’ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਹਵਾ ਦਾ ਪਤਾ ਸੁਰ ਦੱਸੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। ਗੋਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅੰਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਤੇ ‘ਪਾਰਸ’ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪੱਕੀ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾ ਕੇ ਮਿੰਨਤ-ਸਮਾਜਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਉਹ ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਣੋਂ ਹਟ ਜਾਣ। ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰੋਂ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਬੜਾ ਬੀਬਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਨਾ ਲਿਖਣਾ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੇ ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਨਾ ਕੇਵਲ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਲੋਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ

ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬਲ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ ’ਤੇ ਉਲਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੱਸਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਕਾਬਲ ਦੇ ਰਾਜ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਅਤੇ ਕਰਮ ਚੰਦ ‘ਪਾਰਸ’ ਕਾਬਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਹਵਾ ਦਾ ਪਤਾ ਸੁਰ ਦੱਸੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। ਗੋਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅੰਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਰਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਤੇ ‘ਪਾਰਸ’ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਪੱਕੀ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾ ਕੇ ਮਿੰਨਤ-ਸਮਾਜਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਕਿ ਉਹ ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਣੋਂ ਹਟ ਜਾਣ। ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰੋਂ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ‘ਖਾਲਸਾ’ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਬੜਾ ਬੀਬਾ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਨਾ ਲਿਖਣਾ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੇ ਗਦਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਨਾ ਕੇਵਲ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਲੋਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ

ਤੋਂ ਨਾ ਲਿਖਣ ਦੇ ਕਲਮੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿਸਤੌਲ ਜੋਬ ਵਿਚ ਪਾ ਚੁਕਾ ਸੀ ਪਰ ਲਾਲੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਥਰੂ ਸੁੱਟੀ ਉਸ ਵਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਟੱਕ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਉ ਤੋਂ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਬੱਚਾ ਮਾਫੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਘ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁੱਟ ਨਾ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋਚਣਾ ਵਿਚ ਰੋਂਦਾ-ਰੋਂਦਾ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਵਾਇਆ, ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਸਾਈਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਕਹਿਰਦਾਨ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲਾਲੇ ਵੱਲ ਫੇਰ ਤਕਦਿਆਂ ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ, “ਵੇਖੀ?” “ਖਾਤਰ ਜਮਾਂ ਰੱਖੋ। ਮੈਂ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਂਗਾ।” ਸਾਨੂੰ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲੇ ਦੀ ਤੌਬਾ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਕਿਉਂ? ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ

ਕਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧਾ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੈਣ ਵਾਂਗ ਕੱਢਣ ਲਈ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਰਾਨ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਥੇ ਫੇਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪੱਕੀ ਸੀ। ਇਰਾਨ ਹਕੂਮਤ ਤਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਹੇਠ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਮੁੜ ਪੈਰਿਸ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹ ਸੋਵੀਅਤ ਰੂਸ ਦੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ’ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ (ਰੂਸ) ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਵੀਅਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਨੀਕੀ ਹੱਕ ਦੇ ਕੇ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਰੂਸ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਉਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ’ਤੇ ਮੁੜ ਚੋਰੀ-ਚੋਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆ ਗਏ।

###

ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ 1982-83 ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਸ ਬਿਹਾਰੀ ਮੋਤ ’ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਟਰੈਫਿਕ ਦੀ ਭੀੜ ਸੀ। ਡਬਲ-ਡੈਕਰ ਬੱਸਾਂ, ਟਰਾਮਾਂ ਆ-ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਰੀਫ ਦਿਸਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਬਾਬੂ ਬਿਨਾ ਪੁੱਛਿਆਂ ਟੈਕਸੀ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਬੈਠਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ, “ਹਾਵੜਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੜਕਨਾਮਾ)
ਫੋਨ: 91-98147-83069

ਪੇਟ ਵਾਲਾ ਲੌਗੋਵਾਲ

“ਬਹੁਤ ਅਰਜੰਟ ਕਾਮ ਹੈ ਸ਼ੌਰਦਾਰ ਜੀ, ਪਲੀਜ਼।” ਉਸ ਨੇ ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।
“ਅਗਰ ਜਾਮ ਹੁਆ?”
“ਜਹਾਂ ਜਾਮ ਹੁਆ, ਮੈਂ ਨੀਚੇ ਉਤਰ ਜਾਉਂਗਾ।” ਉਸ ਨੇ ਇੰਨੀ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ।
ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਲੰਘ ਕੇ ਮੈਂ ਟੈਕਸੀ ਰੈਡ ਰੋਡ ’ਤੇ ਪਾ ਲਈ। ਪਿੱਛੋਂ ਬੰਗਾਲੀ ਬਾਬੂ ਬੋਲਿਆ, “ਸ਼ੌਰਦਾਰ ਜੀ ਅਪਨਾ ਟੈਕਸੀ?”
“ਨਾ ਬਾਬੂ, ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ।”
“ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਕਾਮ ਹੈ ਨਾ?”
“ਦੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ ਬਾਬੂ। ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ।
“ਕੈਨੇ (ਕਿਉ)?” ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ।
“ਦੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਹਾਵੜਾ ਬ੍ਰਿਜ ਵੱਲ ਜਾਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪਿਆ ਹੀ।”
ਬੰਗਾਲੀ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੋੜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾ ਕੇ ਕਿਤਨੀ ਬੱਚਤ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ?”
“ਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।” ਮੈਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਕਿਹਾ।
“ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਮਤਲਬ?”

ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਟਰੈਫਿਕ ਵੱਲ ਵਧੇਰੇ ਸੀ।
ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਬੰਗਾਲੀ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਟੈਕਸੀ ਹੁਣ ਡਲਹੌਜੀ ਸਕੂਏਅਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਬੋੜਾ-ਬੋੜਾ ਜਾਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।
ਬੰਗਾਲੀ ਬਾਬੂ ਬੋਲਿਆ, “ਸ਼ੌਰਦਾਰ ਜੀ, ਮੈਂ ਅਸਾਮ ਮੇਂ ਰਹਾ ਹੂੰ, ਉਧਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੜਬੜ ਹੁਈ। ਪੂਰੇ ਗਾਂਵ ਸਾੜ ਦੀਏ ਗਏ। ਪੁਲ ਉਤਾ ਦੀਏ ਗਏ। ਬਾਨੋ ਪਰ ਹਮਲੇ ਹੁਏ...।” ਉਹ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲੀ ਲਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਜਾਮ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਦੱਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਇਤਨਾ ਕੁਛ ਹੋਨੇ ਕੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੋਗੀ। ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਤੋ ਅਭੀ ਹੁਆ ਭੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ।”
ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂ ਪਲ ਪਲ ਵਧ ਰਹੇ ਜਾਮ ਬਾਰੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸਾਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਅਸਾਮ ਰਹਿ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿ ਆਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੰਜਾਬ ’ਚ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਹਾਵੜਾ ਪੁਲ ਲਾਗੇ ਫਲਾਈ ਓਵਰ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਬੇਘਰੇ ਲੋਕ ਇੱਟਾਂ-ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਚੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਭੋਜਨ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਨੰਗ-ਧੜੰਗੇ ਬੱਚੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਘਰੂਟੇ-ਘਰੂਟੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਜਾਮ

ਵਾਰਤਾ

ਵਿਚ ਫਸੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿੰਡ-ਸਕਰੀਨ ਉਪਰ ਮੇਲਾ ਜਿਹਾ ਕੱਪੜਾ ਫੇਰ ਕੇ ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਮੰਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਲਾਈ ਓਵਰ ਹੇਠ ਫਿਰਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਤਨ ਢਕਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਫਟੀ-ਪੁਰਾਣੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕੁੜਤੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਟੈਕਸੀ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਸੀਏ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ, ਬੰਗਾਲੀ ਬਾਬੂ ਵੀ ਪੁਲ ਹੇਠਾਂ ਵਸਦੀ, ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਘ੍ਰਿਣਾ ਅਤੇ ਤਰਸ ਦੇ ਰਲੇ-ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਬਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ, “ਇਨ ਸਭ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਕਲਕੱਤਾ ਸੇ ਬਾਹਰ ਫੈਕਨਾ ਹੋਗਾ।”
ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹੋਣਗੇ। ਹਰ ਕੋਈ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੰਗਾਲ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਉਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੇ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਕਦੋਂ ਜਾਮ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ, ਕਦੋਂ ਮੈਂ ਹਾਵੜਾ ਪੁਲ ਲੰਘ ਕੇ ਸਲਕੀਆ ਪੁੱਜ ਗਿਆ।

ਲੋਹ-ਪੁਰਸ਼

ਉਸ ਦਿਨ ਪਾਪਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਢਲਣ ਹੀ ਵਾਲੀ ਸੀ! ਬਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਤੋਲ ਚੋਅ ਰਹੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਟੋਰੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਡੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹੀਆਂ! ਪੂਰੇ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜੁ ਮਿਲੀਆਂ ਸਾਂ...!

“ਸਦੀਆਂ ਹੀ ਬੀਤ ਗਈਆਂ...!” ਉਸ ਨੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਭਾਬੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਲਾਵੇ ‘ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਭਤੀਜੇ ਪੈਰੀਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਨਾ ਬੱਕਣ। ਖੂਬ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਸੀ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਿਨ; ਮੋਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਟੋਹਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਜਰਾ ਕੁ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ‘ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਬਣੇ ਪਾਪਾ ਦਿਸ ਪਏ। ਹਾਏ! ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਦੌੜ ਕੇ ਪਾਪਾ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਫੜ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਬੈਠ ਗਈ, “ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਾਪਾ!”

ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੁਤਬੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਪੂੰਝੀ ਜਾਂਦਾ। ਪਾਪਾ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਖਦੇ ਰਹੇ, “ਬੇਟਾ ਚੁੱਪ! ਰੋਣਾ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਭਲਾ...!” ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਾਪਾ। ਉਹ ਕਦੇ ਡੋਲਦੇ ਈ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਪਾਪਾ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਸੁਰਜੀਤ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 416-605-3784

ਚਿਹਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਦਗ ਦਗ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜ ਲਏ; ਮਾਸ ਤਾਂ ਹੈ ਈ ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ! ਪਾਪਾ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਨਾਤਾਂ ਦਾ ਰੁੱਗ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਈ ਬਣ ਗਏ ਸਨ!

ਮੇਰੇ ਅਵਚੇਤਨ ‘ਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਦੌੜਣ ਲੱਗਦੇ-ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਾਪਾ; ਸਿਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿਡ ਪੱਗੜੀ, ਅੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਕਾਲੇ ਚਸ਼ਮੇ। ‘ਰਾਇਲ ਐਨ ਫੀਲਡ’ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ‘ਚ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਆਫਿਸ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਹਬ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਉਹ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਇਕ ਆਰ ਬੇਬੋਸ ਬਜ਼ੁਰਗ!

ਵਕਤ ਕਿੰਨਾ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦਾ। ਕੀ ਇਹ ਮੇਰੇ ਉਹੀ ਪਾਪਾ ਨੇ, ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੈਵਲ ‘ਤੇ ਹਾਕੀ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ? ਸੋ ਮੀਟਰ ਰੋਸ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਵਲ ਆਉਂਦੇ। ਉਜ ਵੀ ਪਾਪਾ ਇੰਨਾ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੌੜ ਦੌੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲਦੇ। ਚੌਦਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਗਈ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਛਿਆਸੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਸਿਹਤ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਵੈਸਪਾ ਸਕੂਟਰ ਭਜਾਈ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਰਨੋਂ ਈ ਰਹਿ ਗਏ, ਤੇ ਇਹ ਵੀਲ ਚੇਅਰ...?

“ਉਠ ਬੇਟਾ! ਉਠ ਕੇ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ, ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ ਵੇਲੇ ਭੁੰਜੇ ਕਿਉਂ ਬੈਠਣਾ? ਹੋਰ ਸੁਣਾ ਸਫਰ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ!” ਪਾਪਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਈ ਤੇ ਵਿਹੜੇ ‘ਚ ਪਈ ਕੁਰਸੀ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਘਰ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ; ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਈ ਸਾਂ। ਸਭ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਭਤੀਜੇ-ਭਤੀਜੀਆਂ ਜੁਆਨ ਹੋ ਗਏ ਨੇ! ਜਦੋਂ ਗਈ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਪੰਜ-ਛਿਆਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੌਥੇ ਵੀ ਉਚੇ ਹੋ ਗਏ, ਪਛਾਣੇ ਈ ਨਾ ਜਾਣ। ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ! ਭਾਬੀ ਦੇ ਵਾਲ ਵੀ ਲੂਣ-ਮਿਰਚਾਂ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਐਧਰ-ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੌਰਾਨ ਪਾਪਾ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚੀ ਗਈ। ਪਾਪਾ ਤਾਂ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਹਨ!

ਨਿੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ, ਮਸਾਂ ਚਹੁੰ-ਪੰਜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ। ਪਾਪਾ ਪਿੱਛੋਂ ਛੋਟੀ ਕੱਟ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿਦ ਕਰ ਬੈਠੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਣੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕੱਲੀ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਰਹੀ। ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਪਾਪਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਫਿਸ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਦਫਤਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ। ਪਾਪਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਥਰੂਮ ਲਿਜਾਂਦੇ, ਨੁਹਾਉਂਦੇ-ਧੁਆਉਂਦੇ, ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਵਾਹ ਕੇ ਦੋ ਗੁੱਤਾਂ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਅਜੇ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਹ ਨੀਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਗਰਾਰਾ ਤੇ ਫਰਾਕ, ਜੋ ਪਾਪਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾ ਕੇ

ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਫੁੱਲੀ ਨਾ ਸਮਾਉਂਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਪਾ ਨੇ ਗੁਆਂਢ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਸਕੂਲੋਂ ਭੱਜ ਆਈ। ਆਪਣੇ ਚਿੱਤੋਂ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਰਹੀ ਸਾਂ ਪਰ ਰਾਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਈ ਤੇ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਖੜੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬੇਟਾ ਆਪ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੇ ਹੋ?”

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਘਰ ਕਾ ਰਾਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੂੰ।”

“ਤੁਮਹੋ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕਾ ਪਤਾ ਮਾਲੂਮ ਹੈ?” ਪਾਪਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਤੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਰਟਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘੁੱਲ੍ਹੀ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਪਾ ਮੇਰਾ ਜਰਾ ਵਿਸ਼ਾਹ ਨਾ ਖਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਗੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਬਾਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। “ਮੇਰੇ ਉਹ ਪਾਪਾ ਅੱਜ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ‘ਚ ਕਿਵੇਂ?”

ਬਕਾਵਟ ਨਾਲ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਸਫਰ ਵੀ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਬੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੌਂ ਗਈ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਓਪਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬੇਆਰਾਮੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨੀਂਦ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਇਕ ਮਿੰਟ ਲਈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਸਾਂ। ਕਮਰੇ ‘ਚ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ, ਸਭ ਕੁਝ ਓਪਰਾ ਓਪਰਾ! ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਟਾਈਮ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੰਧ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੋਲ ਪਿਆ ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ ਬਾਲਦੀ ਹਾਂ। ਕਮਰਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ। ਘੜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਰਾਤ ਦਾ ਇਕ ਵੱਜਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਲੰਮੀ ਪਈ ਰਹੀ ਪਰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਵੇ। ‘ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਘਰ ਕਿੰਨੇ ਬਦਲ ਗਏ ਨੇ ਹੁਣ’, ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਘਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਮੇਰਾ ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ। ਬਹੁਤ ਅਜਨਬੀਅਤ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਭਾਵੇਂ ਪਾਪਾ ਨੇ ਘਰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਇਐ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਰੀਬ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ‘ਬਾਹਰ’ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਉੱਜ ਦੀਆਂ ਹੀ ਅਲਮਾਰੀਆਂ, ਪਰਦੇ ਤੇ ਫਰਸ਼। ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੰਡੀਆ ਹੁਣ!

ਪਿੰਡ ਸਾਡੀ ਰਸੋਈ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ‘ਚ ਕੇਵਲ ਸਟੋਵ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਾਂ। ਇਕ ਚੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ, ਉੱਥੇ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਬਾਲਦੇ। ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਕੋਠਿਆਂ ‘ਤੇ ਸੌਂਦੇ, ਤਾਰੇ ਗਿਣਦੇ ਤੇ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਭੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ; ਛਲੋਛਲੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ। ਅਚਾਨਕ ਕੋਈ ਅੱਭਝਵਾਹੇ ਉਠ ਕੇ ਆਖਦਾ, “ਤੁਸੀਂ ਢੋਲਕੀ-ਛੋਣਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ...ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਸੁਣਿਐ, ਐਧਰ ਨੂੰ ਢੋਲਕੀ ਛੋਣੇ ਵੱਜਦੇ ਜਾਂਦੇ...” ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ।

ਅੱਜ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਇਕ ਮਾਡਰਨ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੌਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਤੇ ਢੇਰ-ਰਾਤ ਤੱਕ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਮੁੱਕਦੀਆਂ!

ਪਾਪਾ ਨੇ ਇਹ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਚੁਕੀ ਸਾਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਥੋਂ ਛੋਟਾ ਮੇਰਾ ਵੀਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅੱਥਰੀ ਵਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਭਾਬੀ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਉਮਰੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤੀ ਗੁਆਇਆ, ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਇਕੱਲੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨਾ! ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਹਾਂ, “ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ? ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ? ਕੌਣ ਸਨ ਉਹ ਜੋ...?”

“ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭੈਣ ਜੀ...ਬੱਸ ਕਿਸਮਤਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨੇ! ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਉਹ। ਉਦੋਂ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਹੜੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੱਢਦਾ, ਉਹ ਹੀ ਜਾਣਦਾ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੌਣ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਗਿਆ? ਸਾਰੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਪਾ ਜੀ ਸਿਰ ਆ ਗਈ। ਪਾਪਾ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਲੰਧਰ ਲਿਆ ਕੇ ਆਹ ਘਰ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿ ਸਕਣ। ਨਾਲੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਜਿਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਿਆ ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਪਿਉ-ਦੇਵੇਂ ਬਣਨੈਂ। ਭਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਰਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਸਮਝ ਕੇ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਡੀ ਢਾਲ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਆਹ ਹੁਣ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਪਰ ਮਨ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤਕੜੇ!”

ਉਦੋਂ ਕਿਹੜਾ ਚੱਜ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੇਣਾ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਇਕੱਲੀ ਵੇਖ ਲੱਖ ਲੱਖ ਉਜਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਈ ਸੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਉਦੋਂ! ਚਲੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਗਏ।”

“ਨਾਲੇ ਤੂੰ ਭਰ ਜੁਆਨ ਸੀ ਉਦੋਂ। ਸੱਚੀ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਚੱਜ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੇਣਾ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਇਕੱਲੀ ਵੇਖ ਲੱਖ ਲੱਖ ਉਜਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਈ ਸੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਉਦੋਂ! ਚਲੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਗਏ।”

“ਨਾਲੇ ਤੂੰ ਭਰ ਜੁਆਨ ਸੀ ਉਦੋਂ। ਸੱਚੀ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਚੱਜ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੇਣਾ ਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, ਇਕੱਲੀ ਵੇਖ ਲੱਖ ਲੱਖ ਉਜਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਈ ਸੀ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਉਦੋਂ! ਚਲੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਗਏ।”

“ਹੋਰ, ਪਾਪਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਹ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਹੀ ਰੱਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ੀ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਸਕਣ। ਚੰਗੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਟਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫਿਕਰ ਲਾਈ ਰੱਖਦੇ ਨੇ...”

ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, “ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਗਰੇਟ ਹਨ। ਆਪ ਇੰਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਅਤੇ ਅਜੇ ਵੀ...” ਭਾਬੀ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਉਠ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਈ!

ਘਰ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਚੁੱਪ ਸੀ; ਸਿਰਫ ਕਦੇ ਕਦੇ ਆਉਂਦੀ ਪਾਪਾ ਦੀ ਖੰਘ ਇਸ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਦੀ। ਪਾਪਾ ਜੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਤੜਫ ਉਠਿਆ, “ਹਾਏ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਕਿੰਨੇ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਗਏ ਅੱਜ! ਕੋਈ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੀ, ਪਾਪਾ ਕੰਮ ਤੋਂ ਘਰ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੂਬ ਖੇਡਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੌੜ ਦੌੜ ਫੜਦੇ ਪਰ ਉਹ ਕਦੇ ਪਕੜ ‘ਚ ਨਾ ਆਉਂਦੇ। ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੋਮ ਵਰਕ ਕਰਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਕੈਦਾ ਸੁਣਨਾ; ਮੈਂ ਬੜਾ ਡਰ ਡਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣਾ! ਹੁਣ ਉਹ ਜਦੋਂ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਉਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਸਿੱਖੀ ਸੀ

ਤਾਂ ਸੱਚਮੁਚ ਬੜਾ ਹਾਸਾ ਆਉਂਦੇ ਕਿ ਲੈ ਪਾਪਾ ਮੈਨੂੰ ਬੁੱਧੂ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਐਵੇਂ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਹਾੜੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣੇ। ਪਹਾੜੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਰਿੰਗ ਲੱਗਦੇ! ਪਾਪਾ ਨੇ ਜਰਾ ਕਰੜੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਪੁੱਛਣਾ, ‘ਚੋਦਾ ਬਾਰਿਆ?’ ਉਹ ਮਾਈ ਗੋਡ! ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਆਉਣਾ! ਇੰਨੀਨੀਅਰ ਸਨ, ਮੈਥ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਆ ਗਈ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ!

ਪਾਪਾ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦਸਵੀਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪਿੰਡ (ਪੰਜਾਬ) ਆ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਵੇ ਨਾ! ਪਾਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਐਧਰ ਲਿਆ ਆਪਣਾ ਪੈਂਤੀ ਦਾ ਕੈਦਾ!’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਹੇਠਾ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਸੌਖਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।”

ਅਚਾਨਕ ਬਾਹਰ ਖੜਕ ਹੋਇਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ‘ਠੱਕ ਠੱਕ ਠੱਕ’ ਮੈਨੂੰ ਕੋਠੇ ‘ਤੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਛਲੋਛਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਯਾਦ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਡਰਦਿਆਂ ਡਰਦਿਆਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵੇਖਿਆ। ਵਿਸਾਖੀਆਂ ਸਹਾਰੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਤੁਰੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਅਜੇ ਸੁੱਤੀ ਨਹੀਂ ਬੇਟਾ?” “ਨਹੀਂ ਜੀ। ਪਾਪਾ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਧਰ ਦਿਨ ਜੁ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ...ਤੁਸੀਂ?” “ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਚੱਲੋ...!”

“ਓਆ!” ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖ ਸਕੀ। ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ‘ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਕਿਉਂ? ਜਰਾ ਲੇਟ ਨਾ ਲੈਂਦੇ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਹੈ ਐਨੀ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣ ਦੀ!’ ਪਰ ਕਹਿ ਨਾ ਸਕੀ। ਮੈਂ ਵਾਪਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ। ਘੜੀ ‘ਤੇ ਦੇਖਿਆ, ਦੋ ਵੱਜੇ ਸਨ। ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਵਿਚੋਂ ਪਾਪਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ, ਖੰਘਣ ਤੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦੀ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਂਦੀ ਰਹੀ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਦੇਖਦੀ ਆਈ ਹਾਂ, ਪਾਪਾ ਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਠਦੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ, ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਦਫਤਰ ਜਾਂਦੇ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਛੇ ਵਜੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ। ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵਕਤ ਹੀ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ, ਸਵੇਰੇ ਦਫਤਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਖੜ੍ਹੇ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰੁਟੀਨ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਨੂਰ ਹੈ। ਦੰਦ ਅਜੇ ਤੱਕ ਚਮਕਦੇ ਨੇ, ਬਿਨਾ ਐਨਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਦੋ ਵਜੇ ਹੀ ਉਠ ਖੜੋਏ?

ਪਾਪਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਨਹਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹ ਦੇ ਦੋ ਕੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ। ਪਾਪਾ ਜੀ ਦਾ ਕਮਰਾ ਗੇਟ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਕਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਦੁੱਖ ਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਾਪਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬਾਹਰ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕਿਉਂ? ਇਹ ਕਮਰਾ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਦੂਰ ਹੈ, ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਜਾਣ ‘ਚ ਕਿੰਨੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਜਾਣੇ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਦੱਖ ਦਿੱਤਾ!

ਪਾਪਾ ਨੇ ਕੋਲ ਪਏ ਮੇਜ ਤੋਂ ਡੱਬਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੋ ਪਿੰਨੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਕ ਆਪ ਖਾਣ ਲੱਗੇ। ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਟੈਲੀਫੋਨ ‘ਤੇ ਬਬੇਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਕਦੇ ਲੱਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸੱਚਮੁਚ ਇੰਨੇ ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਏ ਸਨ! ਪਰ ਵੇਖ ਰਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬੁਲੰਦ ਸੀ। ਪਿੰਨੀ ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਚਾਹ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਤਨੋਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾ ਐਨਕਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਸੋ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ।

ਉਹ ਦਿਨ ਤਾਂ ਕਦੇ ਭੁੱਲਣੇ ਈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਲਜ ਦੇ ਹੋਸਟਲ ਤੋਂ ਘਰ ਆਈ ਹੋਈ ਸਾਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਕਾ ਵੀਰ ਰਾਜੂ ਆਖਦੇ, “ਦੀਦੀ ਮੈਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਲੈ ਚੱਲ, ਤੇਰੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਮਿਹਰਚੰਦ ਟੈਕਨੀਕਲ ਕਾਲਜ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਆਈ। ਟੀ. ਆਈ. ‘ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣੈ।” “ਅੱਜ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਲੇਟ ਹੋ ਗਏ, ਕੱਲ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਚਲਾਓ ਨਿੱਕੇ!” ਕਹਿ ਮੈਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅਜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਸਾਈਕਲ ‘ਤੇ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤਾਈ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਇਆ ਜੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਛੇਤੀ ਚਲੋ।” ਤੇ ਉਹ ਬੀਜੀ ਨੂੰ

ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਡ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਦੇ ਮੋੜ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਉਹ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ, “ਨੀ ਧੀਏ ਤੁਸੀਂ ਲੁੱਟੇ ਗਏ, ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜੂ ਡੁੱਬ ਗਿਆ...!”

ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਕੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿਚ ਨਿਰਜਿੰਦ ਪਿਆ ਵੇਖ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਉਜੜ ਗਈ। ਪਾਪਾ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਹੁੰਝ ਨਾ ਕੇਰਿਆ, ਬੱਸ ਇਹੀ ਆਖਣ, “ਜਿਸ ਕੀ ਵਸਤ ਤਿਸੁ ਆਗੇ ਰਾਖੇ॥”

ਜੁਆਨ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋਤਾ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ‘ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਹ ਸਭ ਪਾਪਾ ਤੁਸੀਂ?’

ਪਾਪਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਿ ਮੌਤ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਸੀਅ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ-ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨਾ ਦਿੰਦੇ। ‘ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਆਇਰਨ ਮੈਨ ਨੇ...ਆਈ ਐਮ ਸੋ ਪਰਾਊਡ ਆਫ ਯੂ ਪਾਪਾ!’

ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਖੇਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਦੇਖਦੇ। ਪਾਪਾ ਨੇ ਚਿੱਟੀ ਡਰੈਸ ਨਾਲ ਜੂੜੇ ‘ਤੇ ਚਿੱਟਾ ਰੁਮਾਲ ਬੰਨਿਆ ਹੋਣਾ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਾਕੀ ਫੜੀ ਹੋਣੀ। ਕਿੰਨੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ! ਕਿੰਨੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਮੈਡਲ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਏ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਪਾਪਾ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤੈਰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਦੌੜਦੇ ਦੌੜਦੇ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਦੌੜ ਵਿਚ ਅਵੱਲ ਰਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀਆਂ ਸਹਾਰੇ ਚੱਲਦੇ ਵੇਖ ਮਨ ਤਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ!

ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੈਨਾ ਵੀ ਉਠ ਗਈ। “ਕੀ ਗੱਲ ਦੀਦੀ, ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ?” ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ।

“ਹਾਂ, ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਹੁਣ ਦਿਨੋ ਆਵੇਗੀ। ਜਾਹ ਕਿਚਨ ‘ਚੋਂ ਚਾਹ ਲੈ ਆ, ਮੈਥੋਂ ਵਾਧੂ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।”

ਉਹ ਚਾਹ ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਬੈਡ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਭੁਮਿਕਾ ਬੰਨਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹਾਂ, “ਪਾਪਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ?”

ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, “ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ, ਪਾਪਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸਕੂਟਰ ‘ਤੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਮੀਨ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਸਕੂਟਰ ਆਪਣੀ ਸਾਈਡ ‘ਤੇ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਟਰਾਲੀ ਆ ਕੇ ਫੇਟ ਮਾਰ ਗਈ। ਪਾਪਾ ਸੜਕ ‘ਤੇ ਡਿਗ ਪਏ! ਪਾਪਾ ਦਾ ਚੂਲਾ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਬੱਸ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ...।”

“ਕਦੇ ਤੋਂ?”

“ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ!”

“ਫਿਰ ਇਲਾਜ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਵਾਇਆ?”

“ਲੈ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ! ਹੱਡੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਐ ਨੀਮ-ਹਕੀਮਾਂ ਦਾ! ਉਸ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਚੂਲਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਗੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ! ਮੁੜ ਕੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਉਮਰੇ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।”

“ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ?” ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆ।

“ਪਾਪਾ ਨੇ ਹੀ ਸਖਤ ਤਾਗੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ, ਉਹ ਐਡੀ ਦੂਰ ਇਕੱਲੀ ਬੈਠੀ ਐਵੇਂ ਈ ਉਦਾਸ ਹੋਊ। ਕਿਦਾਂ ਦੱਸਦੇ ਅਸੀਂ?”

ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ। ਇੰਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਾਪਾ ਇੰਨੀ ਤਕਲੀਫ ਜਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵਾਂਗੀ। ‘ਜਰਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤੁਹਾਥੋਂ ਸਿੱਖੇ ਪਾਪਾ!’ ਮੈਂ ਖਮੋਸੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ, ਨੈਨਾ ਮੈਨੂੰ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਰਾਹ ਦਰਸਾਉ, ਰਿਸ਼ੀ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖ ਦਾ ਅਰੰਭ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ-ਪਿਟੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਭਾਰਤ ਇਕ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ।' ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਜਾਣ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਿਰ ਉਚਾ ਉਠਦਾ ਹੈ! ਵੇਦ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, 'ਚਹੁੰ ਬੇਦਾਂ ਕੇ ਧਰਮ ਮਥ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮਥ ਰਿਖੀ ਸੁਨਾਵੈ।' (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ)

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ੀ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਤਿਆਗ ਕੇ

ਸਪਤਰਿਸ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਹਰ ਤਾਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਿਸ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪਤਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਿਸ਼ੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਅਗਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਰਿਸ਼ੀ ਵੀ ਹਨ। ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਜਦ ਬਹੁਤ ਆਮ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ

ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਰਿਸ਼ਨੀ?) ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਮੱਧਕਾਲੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀ ਤੋਂ ਰਿਖੀ ਬਣਿਆ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਤਰਿਸ਼ੀ ਵੀ ਸਪਤਰਿਖੀ ਹੈ। ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦੇ 'ਸ਼' ਜਿਹੀ ਧੁਨੀ ਵਾਲੇ ਢਿੱਡ-ਪਾੜਵੇਂ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਧੁਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਖ' ਜਾਂ 'ਛ' ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚੰਦਰ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਕ੍ਰਾਚੰਦਰ ਜਾਂ ਛਤ੍ਰਯੰਦਰ। "ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਸੰਕਰੁ ਇੰਦੁ ਤਪੋ ਭੇਖਾਰੀ।" (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ); "ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੀਧਰਬੇ ਜਪਿਓ ਰਿਖਿ ਬਪੁਰੈ ਹਰਿ ਗਾਇਆ।" (ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ); ਸੁਖਦੇਉ ਪਰੀਖਯਤੁ ਗੁਣ ਰਵੈ ਗੋਤਮ ਰਿਖਿ ਜਸੁ ਗਾਇਓ॥; ਤਾਰੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ, "ਸਸਿ ਰਿਖਿ ਨਿਸਿ ਸੂਰ ਦਿਨਿ ਸੈਲ ਤਰੁਅ ਫਲ ਫਲ ਦੀਅਉ।" (ਭਟ ਨਲ)। ਰਿਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਿਖਿਰਾਜ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰਿਖਿਰਾਜ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ 'ਰਿਸ਼ਿ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ਹੈ- (ਠੀਕ) ਰਾਹ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚਿੱਤਕ, ਗਿਆਨੀ ਆਦਿ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁੜ੍ਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਕੱਢੀਏ। 'ਰਿਸ਼' ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੋਂ 'ਰਿਸ਼ਿ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ-ਜਾਣ, ਪਹੁੰਚਾਉਣ, ਅਪਭਾਉਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਧਾਤੂ ਪਿਛੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਧਾਤੂ 'ਰਿ' ਹੈ ਜੋ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਣ-ਜਾਣ, ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹੀ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਰਿਗਵੇਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਾਤਾ ਵੀ ਇਸੇ 'ਰਿ' ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਗਵੇਦ ਦਾ ਮੂਲਕ ਅਰਥ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਾਰਥਕ ਟਿਕਾਣੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ, ਰਾਹ-ਦਰਸਾਉ, ਰਹਿਬਰ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ।

ਨਿਰੁਕਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅਜਿਤ ਵਡਨੋਰਕਰ ਨੇ ਅਰਬੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸ਼ਬਦ ਰਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਰਿਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਰਸ਼ਦ ਵਿਚ ਠੀਕ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ, ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਰਸ਼ੀ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ, ਠੀਕ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਸਤਿ-ਮਾਰਗੀ; ਰਾਹ ਦਰਸਾਉ, ਰਹਿਬਰ। ਵਡਨੋਰਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਸ਼ਦ ਸ਼ਬਦ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਾਰਸੀ

ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਸਜਾਤੀ ਹੈ। ਰਸ਼ਦ ਸ਼ਬਦ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਰਸ਼ੀਦ, ਰਸ਼ੀਦੀ ਜਿਹੇ ਰੂਪ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਇਕ ਖਲੀਫਾ ਹਾਰੂਨ-ਅਲ-ਰਸ਼ੀਦ, ਸਲਮਾਨ ਰਸ਼ੀਦ (ਇੱਕ ਲੇਖਕ), ਅਲੀ ਅਕਬਰ ਰਸ਼ੀਦ (ਇਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਲਾਸਫਰ)।

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਾਮੀਕਰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਾਮੀ ਅਗੇਤਰ 'ਮੁ' ਲੱਗ ਕੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਸ਼ਬਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ, ਉਸਤਾਦ ਹੈ। ਇਰਸ਼ਾਦ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ, ਹਦਾਇਤ ਦੇਣ, ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਣ, ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ।

'ਰਿ' ਧਾਤੂ ਦੇ ਸਕੇ ਸੋਦਰੇ ਹੋਰ ਭਾਰੋਪੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ 'Reg' ਕਲਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਸਿੱਧੇ ਚੱਲਣ, ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੇ ਪਾਉਣ, ਇਸ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦੇ ਭਾਵ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਧਾਤੂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਕੋੜਮਾ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਈਟ (Right) ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਠੀਕ, ਸਹੀ, ਦਰੁਸਤ, ਉਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਪ੍ਰਾਕ-ਜਰਮੈਨਿਕ Rehtan ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਰਮੈਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੀ

ਫ੍ਰੀਜ਼ੀਅਨ, ਡੱਚ, ਜਰਮਨ, ਪੁਰਾਣੀ ਨੋਰਸ ਅਤੇ ਗੋਥਿਕ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਠੀਕ, ਸਹੀ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਸੱਜਾ (ਖੱਬਾ ਦੇ ਉਲਟ) ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਦੇ ਠੀਕ, ਸਹੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ, ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ 'ਸੱਜੀ-ਬਾਂਹ' ਸ਼ਬਦ ਜੁੱਟ ਵਿਚ ਤਕੜਾ ਸਾਬੀ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਰਮੈਨਿਕ ਰਾਹੀਂ ਆਏ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, Henry (ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਸ਼ Home ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਘਰ ਦਾ ਰਾਜਾ),

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

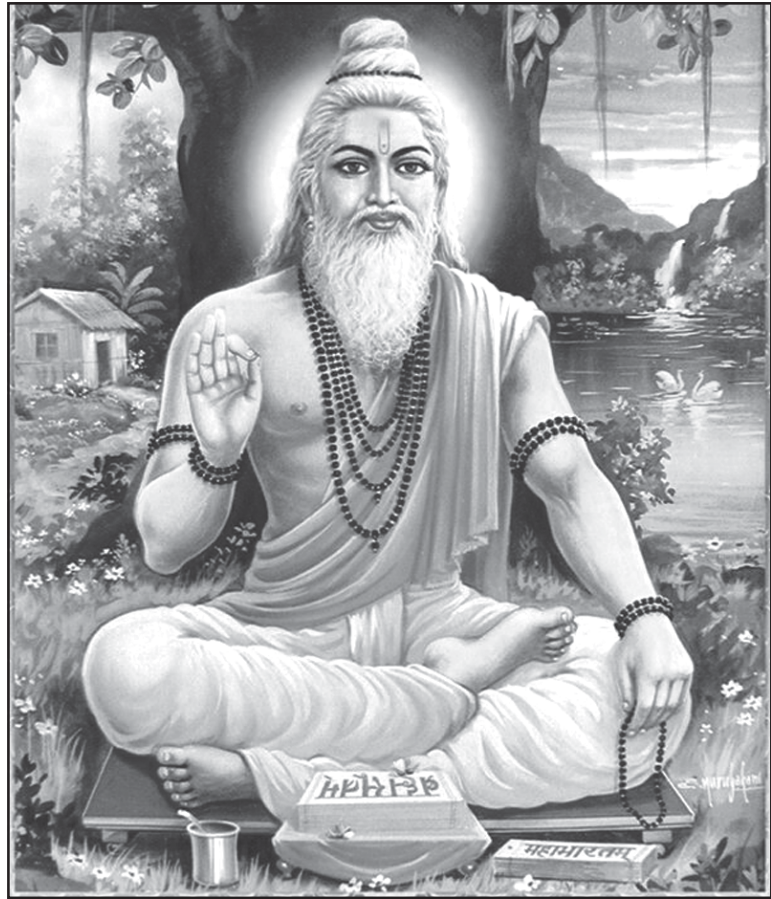
ਫੋਨ: 734-259-9353

Frederick ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਰਾਜ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। Rank (ਘੁਮੰਡੀ, ਫੁੱਫਾ ਵਾਲਾ; ਸਿੱਧੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ), ਘਾਹ-ਫੂਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ Rake (ਇੱਕ ਸੇਧ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣ ਤੋਂ ਭਾਵ), Rack ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ, ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਚੀਜ਼, ਆਦਿ।

ਪਰ ਇਸ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਰਾਹੀਂ ਆਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਗਿਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ: ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ Rectify (ਦਰੁਸਤ ਕਰਨਾ, ਸੋਧਣਾ) ਲਾਤੀਨੀ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਢਲਾ ਭਾਵ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ, ਰਾਹ ਸਿਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ Rectum (ਗੁਦਾ) ਵੀ ਲਾਤੀਨੀ ਰਾਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਅੰਤਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਮਿਆਦੇ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਅੰਤਤੀਆਂ ਵਲ-ਵਲੇਵੇਦਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਲੋਂ ਹੀ Rectitude ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰੁਸਤੀ, ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। Rule (ਨਿਯਮ, ਅਸੂਲ, ਕਾਇਦਾ, ਕਾਨੂੰਨ)। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੂਪ ਲਾਤੀਨੀ Regula ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਧੇ ਡੰਡੇ, ਪੈਮਾਨੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਯਮ, ਅਸੂਲ ਦੇ ਭਾਵ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਮਾਨਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਰਸ਼ ਜਾਂ ਮਾਡਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੇ ਹਨ Regular, Regulate. ਇਥੇ ਸਾਹੀ, ਰਾਜਾਈ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ Regal ਵੀ ਢੁਕਦਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ Reg ਮੂਲ ਦੇ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ, ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਕ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦ Rex ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਰਾਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤੋਂ Regal ਬਣਿਆ। ਇਸੇ ਦਾ ਹੋਰ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੈ, Royal. Rich ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗਾ, ਸ਼ਾਹੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਹੈ। ਲਾਤੀਨੀ ਵਲੋਂ ਆਏ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਹਨ-Rector, Erect, Reckon, Regent, Regime, Regiment, Direct, Alert, Dress, Address, ਆਦਿ।

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ ਆਏ ਰਾਜ, ਰਾਜਾ, ਰਾਏ, ਰਾ, ਰਾਸਟਰ, ਵਿਰਾਜਣਾ, ਰਾਟ, ਰਾਠ, ਰਾਠੋਰ, ਮਰਾਠਾ ਆਦਿ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵਲੋਂ ਰਸਤਾ, ਰਾਸਤ, ਅਰਾਸਤਾ ਆਦਿ ਵੀ ਇਸੇ ਕੜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਦੇਖਣਗੇ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ 'ਰਿ' ਧਾਤੂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਜਾਤੀ ਭਾਰੋਪੀ ਮੂਲ 'Reg' ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਜਿਹਾ ਹੀ ਲੰਮਾ-ਚੌੜਾ ਦਖਲ ਹੈ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਜੰਗਲਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਸ਼ੀ ਪਰਮਪਦ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਰਚਣ, ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਜਿਹੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬਿਨਾਂ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸੱਤ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਿਸ਼ੀ ਸੁਰਾਂ, ਅਸੁਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹਸਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੈਵ-ਪੁਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝੋ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਸਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਾਧੂ, ਸੰਤਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਆਦਿ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ, ਗ੍ਰਹਿਆਂ, ਨਛੱਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਦੈਵੀਕਰਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਅਸਮਾਨੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਪਿਛੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੱਤ ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਲੀ ਖਿੱਤੀ ਨੂੰ

ਅਰਥ ਪੱਖੋਂ ਆਪਣੀ ਤੀਖਣਤਾ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਗੇਤਰ, ਪਿਛੇਤਰ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ (ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ) ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਰਿਸ਼ਿ' ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ (ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਦੇ ਰਿ ਅੱਖਰ ਨਾਲ) ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਉਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ 'ਇ' ਧੁਨੀ ਉਚਾਰਨ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਲਮਕਾ ਕੇ 'ਈ' ਧੁਨੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਰਿਸ਼ੀ' ਵਜੋਂ ਉਚਾਰਿਆ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ

ਸਵਾਲੀਆ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਪਾ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ ਸਿਰਫ ਹੱਡੀਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਵਿਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੁਰ ਕੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਇਕੱਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਗੇ ਹੁਣ ਇਹ! ਪਰ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਾਪਾ ਕਦੇ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਈ ਨਹੀਂ। ਨੈਨਾ ਉਠ ਕੇ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਚਲੀ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨੇ ਦਬੋਚ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਖੁੱਲੀ ਤਾਂ ਪਾਪਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੀ, ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਸਭ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ। ਹਸੂ ਹਸੂ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ! "ਲਿਆਉ ਬਈ ਬਰਕਫਾਸਟ!"

"ਆ ਜਾ ਜੀਤ ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਰੋਟੀ ਖਾਈਏ।"
"ਬੱਸ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਆਈ ਜੀ।"
ਮੈਂ ਤੇ ਪਾਪਾ ਨੇ ਦਹੀਂ ਤੇ ਮੱਖਣ ਨਾਲ ਆਲੂ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰੋਠੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਪਾ ਟੀ. ਵੀ. ਆਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਖੁੱਬ ਗਏ। ਬੱਚੇ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਭਾਬੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਪਾਪਾ ਜੀ

ਨੂੰ ਕਾਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਨੈਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੋਲ ਪਈ, "ਲੈ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਆ ਕਾਰ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਘਰੇ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤੁਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਤੁਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ।"

"ਸੱਚ ਮੁਚ ਲੋਹ-ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣਾ ਆਉਂਦੈ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾ 'ਤੇ ਰਸ਼ਕ ਆਉਂਦੈ! ਪਾਪਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਵਧਦੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਪਾਪਾ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਤਾੜੀਆਂ ਵੱਜਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਮੈਂ ਤੁਕਕ ਕੇ ਉਧਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਮੇਰੇ ਭਤੀਜੇ ਕਰਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਭੂਆ ਜੀ ਦਾਦਾ ਜੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦਾ ਮੈਚ ਵੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਛੱਕਾ ਮਾਰਦੀ ਐ, ਉਦੋਂ ਦਾਦਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਹੀ 'ਬਕ ਅੱਪ' ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ।"

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਚ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਟੀ. ਵੀ. ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘੂਕ ਸੌ ਗਏ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਰੌਸ਼ਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਛਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਧੁੱਪ ਪਾਪਾ ਦੇ ਬੈਡ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਪਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਪੇ ਹੋਏ ਲੋਹੇ ਜਿਹੀ ਭਾਅ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ!

ਲੋਹ-ਪੁਰਸ਼

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ, "ਦੀਦੀ ਤੁਸੀਂ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਆਏ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਡੀਕ ਉਡੀਕ ਕੇ ਬੱਕ ਗਏ। ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਆਉਣ ਨੂੰ?"

ਨੈਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਭੋਲੀ ਹੈ! ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇੰਨਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਮਰੀਕਾ-ਕੈਨੇਡਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਾ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ-ਦੱਸਦੈ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੈ। ਮੈਂ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਸਿਰ ਹੈਡਬੋਰਡ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ? ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ?

"ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਭੈਣੇ! ਕਦੇ ਫੇਰ ਦੱਸਾਂਗੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਦੱਸ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕਿਵੇਂ ਨੇ?"

ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ। ਬੱਸ 'ਹੋਰ ਹੋਰ' 'ਤੇ ਗੱਲ ਆ ਗਈ। ਬਾਹਰ ਫੇਰ ਖੜਕ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨੈਨਾ ਵੱਲ

ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਨੀ ਸ਼ਬਦ

ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 2 ਫਰਵਰੀ 2019 ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਡਾਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ। ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹਨ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇੱਕ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਹੈ' ਦੇ ਪਰਿਪੇਖ ਮੁਤਾਬਕ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਲਵੋ, ਖਾਲਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਤ-ਹਾਰ ਹੋਵੇ, ਦੁੱਖ-ਸੁਖ ਹੋਣ-ਉਹ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹਨ।

ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਭੱਟਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦੋਣ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣ,

(ੳ) 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਹੈ।' ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਣਾ ਸੰਗਤ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ?

(ਅ) 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ' ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਠੀਕ ਹੈ, 1931-1936 ਤੱਕ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ 'ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ' 1936 ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੋਈ।

(ੲ) ਕੀ ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ?

ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ, ਓਹਾਇਓ ਵਿਚ ਟੀਕਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੋਥੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।

(ਸ) ਨਿੱਤ ਦੀ ਅਰਦਾਸ "ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਿਮਰਿਐ ਘਰ ਨਉ ਨਿਧਿ ਆਵੇ ਧਾਇ॥ ਸਭ ਬਾਣੀ ਹੋਏ ਸਹਾਏ" ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਉਚਾਰਿਆ?

-**ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ**
ਫੋਨ: 513-498-3907

500 ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦਾ 30,000 ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਛੂਤਾਂ, ਸੂਦਰਾਂ ਤੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀਆਂ (ਬੋਧੀਆਂ) ਅਤੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਯੁੱਧ ਹੈ। 3500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਰੋਪੀਆ (ਰੂਸ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚਕਾਰ) ਵਿਚੋਂ ਜੰਬੂਦੀਪ ਵਿਚ ਆਏ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਯੁੱਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਯੂਰੋਪੀਅਨਾਂ ਨੇ ਮੌਰੀਆਦੜੇ, ਹੜੱਪਾ ਅਤੇ ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਮ-ਮਾਰਗੀਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਨਾਪਤੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਵਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਦੀਆਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਦੰਗ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੇ।

ਚੰਦਰ ਗੁਪਤ ਮੌਰੀਆ 200 ਬੀ. ਸੀ. ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮਰਾਟ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ 647 ਈਸਵੀ ਤੱਕ ਕਰੀਬ 1,000 ਸਾਲ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਹਰਬੰਸ ਵਿਰਦੀ, ਲੰਡਨ
ਫੋਨ: 0044-7903839047

ਵਿਚ ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ, ਅਗਰ ਨਾਲੰਦਾ ਤੱਕ 1235 ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈਏ ਤਾਂ ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ-ਸੌ ਸਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੌਰੀਆ ਵੰਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨੰਦ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਸੀ, ਜੋ ਜੰਬੂਦੀਪ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀ ਹੀ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ! ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਨੰਦ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਾਇਆ, ਉਹ ਚਾਣਕੀਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ।

ਮਹਾਰ ਲਫਜ਼ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨਾਂ ਮਹਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਭਾਵ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਪਿਆ। ਮਹਾਰ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਹੀ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰ ਆਪਣੀ ਖੋਈ ਹੋਈ ਇੱਜਤ ਆਬਰੂ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਤਾਬ ਸਨ। ਉਧਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਹਾਰਾਂ ਉਪਰ ਗਈ, ਜੋ ਕੱਦ ਕਾਠ ਵਿਚ ਸੁਡੌਲ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਵੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਂ ਲਈ ਫੌਜ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਦੇਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿੰਗਰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਜਾਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ।

ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਦਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੱਚ: ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1818 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮਹਾਰ ਸੈਨਾ (ਬੰਬਈ ਦੇ ਨੇਵਲ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਦੇ 500 ਨੌਜਵਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 250 ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਤੋਪਾਂ ਸਨ) ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਯੁੱਧ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਅਤੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੈਪਟਨ ਸਟਾਟਨ ਵੀ ਸਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪੇਸ਼ਵਾ ਦੇ 28,000 ਪੈਦਲ ਫੌਜੀ ਅਤੇ 2,000 ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕ ਸ਼ਿਰਪੁਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 27 ਮੀਲ ਪੈਦਲ ਚੱਲ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1818 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਪਹੁੰਚੇ। ਨੌਜਵਾਨ ਥੱਕ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪੇਸ਼ਵਾ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਭੀਮਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇਗੀ ਤਾਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ, ਪਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਚੱਲੀ। ਮਹਾਰ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕੈਪਟਨ ਰਤਨਾਕ, ਚਟਨਾਕ ਅਤੇ ਭੀਕਨਾਕ ਸਨ। ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ 500 ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ਵਾ ਦੇ 28,000 ਫੌਜੀ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 2,000 ਪੇਸ਼ਵਾ ਸੈਦਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਠ ਗਏ। ਮਹਾਰ ਸੈਨਾ ਦੇ ਕੇਵਲ 22 ਸੈਨਿਕ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। 500 ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 30,000

ਪੇਸ਼ਵਾ ਫੌਜ ਬੋਠੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਮਹਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਦੇਖੇ।

ਅੱਜ ਵੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ “ਜਾਹ ਜਾਹ ਮੈਨੇ ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਛੱਪਨ ਦੇਖੇ ਹੈ।” 30,000 ਵਿਚੋਂ ਅਗਰ 2,000 ਨੱਠ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 28,000 ਬਚਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰ ਫੌਜ 500 ਸੀ ਆਪਾਂ 28,000 ਨੂੰ 500 ਨਾਲ ਵੰਡੀਏ ਤਾਂ 56 ਬਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਯੁੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ 6743 ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਸੂਦਰ, ਅਛੂਤ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੇਸ਼ਵਾ ਨਾਲ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸੂਦਰਾਂ, ਅਛੂਤਾਂ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਹਾਰ ਜਾਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਬਾਕੀ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹਰ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਛਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਮਾਤਰ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਿੰਧਨਾਇਕ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਜਾ ਬਾਜੀ ਰਾਓ ਪੇਸ਼ਵਾ (ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਫਿਲਮ ‘ਬਾਜੀ ਰਾਓ ਮਸਤਾਨੀ’ ਵੀ ਬਣੀ ਹੈ) ਕੋਲ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਅਗਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲੋਂ ਅਸੀਂ ਲੜ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਨਠਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਤੁਹਾਡੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਕੀ ਅਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰੋਗੇ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਕੁੱਜਾ ਬੰਨਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁੱਕਣ, ਜੇ ਅਛੂਤ ਜਮੀਨ 'ਤੇ ਖੁੱਕ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਉਚੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ! ਅਛੂਤ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਝਾੜੂ ਬੰਨ ਕੇ ਚੱਲਣ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਭਿੱਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕ

ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਓਗੇ? ਪਰ ਇਸ ਹੰਕਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਾਜੀ ਰਾਓ ਨੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, “ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਅਤੇ ਉਹ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹੋਗੇ, ਚਤੁਰ ਵਰਣ ਵਿਚ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਨੀਚ ਹੋ, ਨੀਚ ਹੀ ਰਹੋਗੇ।”

ਇਸ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਸਿੱਧਨਾਇਕ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਪੀਲਾ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗਰਜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਜੁਲਮ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਲਕੀਰ ਖੁਦ ਖਿੱਚ ਲਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕ ਲਏ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਉਚ ਜਾਤੀ ਦੇ ਘਮੰਡ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਯੁੱਧ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਪਲੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਇੱਜਤ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਆਖਰੀ ਐਲਾਨ ਹੈ।

ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ, ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਸਿੰਧਨਾਇਕ ਬਾਜੀ ਰਾਓ ਕੋਲੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਦਰਅਸਲ ਪੇਸ਼ਵਾ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਨਾਲ ਮਹਾਰ ਪਿਸ ਰਹੇ ਸਨ, ਇੱਜਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਹਾਰਾਂ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਫੌਜੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਵਾ ਵਲੋਂ ਬੇਇੱਜਤੀ ਨਾਲ ਅੱਗ ਹੋਰ ਵੀ ਭੜਕ ਗਈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਜਿੱਥੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀ ਹੈ,” ਮਹਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ‘ਤੇ ਪੇਸ਼ਵਾ ਵਲੋਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਜੁਲਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਬਿਗਲ ਵਜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਦਾ ਇਹ ਯੁੱਧ ਇੱਕ ਆਮ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਦੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ, ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮਨੂੰ ਦਾਦਾ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ “ਭੋ ਦੇਵਤਾ” ਅਤੇ ਜੰਬੂਦੀਪ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਛੂਤ ਅਤੇ ਸੂਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਇਹ ਜਿੱਤ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਜਿੱਤ

ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਨੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਇਸ ਜਿੱਤ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਸਨ, ਪਹਿਲਾ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਫੌਜ ਵਿਚ ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਦਾ ਯੁੱਧ

ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਹਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਤੀਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਹਿਮ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਵਾ ਰਾਜ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਗਰੀਬੀ, ਛੁਆਛਾਤ, ਔਰਤਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ਬਰ-ਜੁਲਮ ਆਦਿ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਣੀਆਂ। ਭੀਮਾ ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਦਾ ਇਹ ਯੁੱਧ ਜ਼ਾਲਮ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਕਰਾਰਾ ਥੱਪੜ ਸੀ।

ਯਾਦਗਾਰ: ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹਾਦਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਫੌਜੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ “ਇਤਿਹਾਸਕ ਬਹਾਦਰੀ, ਹਿੰਮਤ, ਸਿਸਟਮ ਅਤੇ ਸ਼ਲਾਘਯੋਗ ਇਕ ਅਹਿਮ ਯੁੱਧ ਸੀ।”

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਹਾਦਰੀ ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 27 ਮੀਲ ਦੇ ਪੈਦਲ ਸਫਰ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਮਿਲਣਾ, ਇਨਸਾਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦਾਅ-ਪੋਚ ਵਰਤ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਿਆ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੜੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੀ ਇੱਜਤ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਲਾਜ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ।

ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਹਿੰਮਤੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 1851 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਵਿਖੇ ਉਸ ਭੀਮਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ (ਜਿਸ ਨਦੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿੱਡਰ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੇ 28,000 ਪੇਸ਼ਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ 2,000 ਨੂੰ ਨੱਠ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ) ਹੀ ਇੱਕ ਯਾਦਗਾਰੀ 75 ਫੁੱਟ ਉਚਾ ਬੁਰਜ ਬਣਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 22 ਸ਼ਹੀਦ ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਕਰੇ, ਜੋ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਬੁਰਜ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਹਿੰਮਤ, ਤਿਆਗ, ਇੱਜਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਦਿ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਖਿਲਾਫ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ: ਸੋਨਨਾਕ ਕਮਲਕਾਕ ਤੇ ਰਾਮਨਾਕ ਯੋਸ਼ਨਾਕ (ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸਨ); ਗੋਦਨਾਕ ਕੋਢੇਨਾਕ, ਰਾਮਨਾਕ ਯੋਸ਼ਨਾਕ, ਭਾਗਨਾਕ ਹਰਨਾਕ, ਅੰਬਰਨਾਥ ਕਾਨਨਾਕ, ਰੂਪਨਾਕ ਲੱਖਨਾਕ, ਗਣਨਾਕ ਬਲਨਾਕ, ਕਾਲਨਾਕ ਕੋਂਡਨਾਕ, ਵਪਨਾਕ ਰਾਮਨਾਕ, ਵਿਟਨਾਕ ਧਾਮਨਾਕ, ਰਾਜਨਾਕ ਗਣਨਾਕ, ਵਪਨਾਕ

ਹਰਨਾਕ, ਰੈਨਾਕ ਵਾਨਨਾਕ, ਗਣਨਾਕ ਧਰਮਨਾਕ, ਦੇਵਨਾਕ ਆਨਨਾਕ, ਗੋਪਾਲਨਾਕ ਬਾਲਨਾਕ, ਹਰਨਾਕ ਹਿਰਨਾਕ, ਜੇਠਨਾਕ ਹਿਰਨਾਕ, ਤੇ ਗਣਨਾਕ ਲੱਖਨਾਕ (ਸਾਰੇ ਸਿਪਾਹੀ)।

ਜ਼ਖਮੀ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ: ਜਾਨਨਾਕ ਹਿਰਨਾਕ, ਭੀਕਨਾਕ ਰਤਨਾਕ ਤੇ ਰਤਨਾਕ ਧਾਕਨਾਕ।

ਯਾਦ ਰਹੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਦੇਰ ਆਏ ਦਰੁਸਤ ਆਏ, 1981 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਿਆਂ 35 ਪੈਸੇ ਵਾਲੀ ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਕੱਢੀ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਵਿਸ਼ਵ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਅਕਸਰ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਆਏ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨਾਲ ਝੰਜੋੜਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ “ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 1927 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਦੇ ਬੁਰਜ ਵਾਲੀ ਯਾਦਗਾਰ ‘ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਮਹਾਰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲੋਕ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹਾਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਹੀ ਮਹਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ-ਜੀਅ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਬੜੀ ਧੂਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ 59 ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਉਤੇ (14 ਅਪਰੈਲ 1950) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ ਤੇ ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਰ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ ਖਾਸ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਵੀ ਹੈ।

ਹਰ ਸਾਲ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ‘ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਜਰੂਰ ਭੇਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਅਤਿਵਾਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, ਮਨੂੰਸਿਮ੍ਰਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਗੈਰ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ, ਅੱਜ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦਿਨ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦੋਂ 1 ਜਨਵਰੀ 2018 ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀ ਇਸ ਸੌ ਸਾਲਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਧੂਮ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੰਨੁਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਟੇਟਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀਆਂ ਉਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਪਿਸਤੌਲਾਂ, ਲਾਠੀਆਂ, ਚਾਕੂਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ 3-4 ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਮੰਨੁਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਕਮੀਨਗੀ ਦੇਖੋ ਕਿ ਇਸ ਦੰਗਾ-ਫਸਾਦ ਲਈ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੰਗਾ-ਫਸਾਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੁੱਜੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਯੁੱਧ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਜੇ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਸ ਬੜੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਮੂਲਨਿਵਾਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਸਾਫ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਯੁੱਧ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੇਸ਼ਵਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਮਰਾਠਿਆਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਯੂਰੋਪੀਅਨ ਸਾਡਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਦਲ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਾਡੀਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਰੀਆਦੜੇ, ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਤੇ ਹੜੱਪਾ ਨੂੰ ਕੀਤਾ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਨਾਲੰਦਾ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਕਈ ਕਈ ਮੰਜਿਲਾਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਬੋਸ਼ਮਾਰ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ।

ਕੋਰੇਗਾਂਓ ਵਿਚ ਮਹਾਰ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਬੁਰਜ

ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸੁਪਰਹਿੱਟ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ

ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਲੋਕ ਦੀਵਾਨੇ ਸਨ। ਉਚੀ-ਲੰਮੀ ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਸੋਹਣੀ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਉਸ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਲੋਕ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਵਹਿਰਾਂ ਘੱਤੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸਿਲੀਗੁੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦਾਰਜੀਲਿੰਗ ਦੇ ਕਾਨਵੈਂਟ ਸਕੂਲ ਸੇਂਟ ਹੇਲੇਨਸ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਕੂਲ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਐਕਟਿੰਗ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ

ਸੁਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੇਰੀ

ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਕੂਲ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਡਾਂਸ ਤੇ ਡਰਾਮਿਆਂ ਦੇ ਫੰਕਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ 'ਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਮੇਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਆਈਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਬੀ. ਏ. ਆਨਰਜ਼ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਨੇ ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਫਾਰਮ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਨੇ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣੀ ਪਈ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਦਾਕਾਰਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਕ ਚੰਗੀ ਗਾਇਕਾ ਵੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਬਣ ਰਹੀ ਕੁੰਦਨ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਵਿਨੋਦ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਲਘੂ ਫਿਲਮ 'ਬੱਗਾ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਕਾਇਲ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਪੂਰ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪਿੱਛੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪੂਨੇ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਫਿਲਮ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ

ਫਿਲਮਾਂ ਵੱਲ ਆ ਗਈ। ਇਹ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤੀ ਕਿਸਮਤ ਕਹਿ ਲਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀਆਂ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਐਤੀਆਣਾ 'ਚ ਪੁਰਾਣੀ ਹਵੇਲੀ ਅਤੇ ਜਮੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਅਕਸਰ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਖੰਘੜਾ ਗੋਤ ਦੀ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਜਿਲਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗੁੰਮਟੀ ਖੁਰਦ ਹਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਮਨਪਸੰਦ ਰੋਲ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵੱਲ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਕਈ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਵੀ ਮਨਾਇਆ।

ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਦਾਜ਼' ਹੀਰੋ ਧੀਰਜ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਆਈ, ਜੋ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਫਿਲਮ 'ਸੈਦਾਂ ਜੋਗਣ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਣਜਾਰਨ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ, ਜੋ ਡਬਲ ਰੋਲ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਟ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਸਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਫੈਸ਼ਨ ਆਈਕੋਨ ਵਜੋਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਬਣ ਗਈ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਹੀਦਾ ਰਹਿਮਾਨ, ਰਾਖੀ ਤੇ ਹੇਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਯਾਰੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਕਬਰਿਸਤਾਨ, ਖਰੀਦਦਾਰ, ਡਕੈਤ, ਧਨ ਦੌਲਤ, ਏਕ ਔਰ ਏਕ ਗਿਆਰਾਂ, ਈਟ ਕਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ, ਵਿਦੇਸ਼, ਪਾਂਚ ਕੈਦੀ, ਜੀਨੇ ਨਹੀਂ ਦੁੰਗਾ, ਧਰਤੀ

ਕੀ ਕਸਮ, ਫਾਸਲੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਤੈਲਗੂ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਵੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਅਗਨੀ ਫੂਲੋਂ (ਤੈਲਗੂ) ਤੇ ਮਾਹਰਾ ਪੀਹਰ ਸਾਸਰਾ (ਹਰਿਆਣਵੀ) ਕਾਫੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਈਆਂ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਦਾਜ਼

ਚੁਹਤ ਚੱਕ ਵਾਲੇ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਰ ਡੁਪਰ ਹਿੱਟ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ' ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾ ਕੇ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਜੰਮੀ ਪਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੇਂਡੂ ਕਲਚਰ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਉਹ ਬੜਬੋਲੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। 'ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ' ਸੈਟ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਲੰਮੀ ਹਾਂ ਤੇ ਹੀਰੋ ਵੀ ਨਾਲ ਲੰਮਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਲੋਕ ਆਪਣੀ

ਨਵੀਂ ਆਈ ਬਹੁ ਤੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਰਗੀ ਦੱਸਦੇ।

ਜਦੋਂ ਫਿਲਮ 'ਬਟਵਾਰਾ' ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ 'ਚ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਵਰਿੰਦਰ ਦੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਨਾਲ

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਸਾਈਕਲ ਟਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀਨ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਸੀਟੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਾਰਦੇ। ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਫਲ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਹੇਮਾ ਮਾਲਿਨੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਸਫਲ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਦਾਜ, ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਗਿੱਧਾ, ਮਾਮਲਾ ਗੜਬੜ ਹੈ, ਸੈਦਾਂ ਜੋਗਣ, ਸਰਪੰਚ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਸ਼ੇਰ, ਇਸ਼ਕ ਨਿਮਾਣਾ, ਸੁਹਾਗ ਚੂੜਾ, ਨਿੱਮੇ, ਜੱਟ ਦਾ ਗੰਡਾਸਾ, ਜੱਟ ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਜੱਗਾ ਡਾਕੂ, ਜੋਰਾ ਜੱਟ, ਸਾਲੀ ਅੱਧੀ ਘਰ ਵਾਲੀ, ਉਡੀਕਾਂ ਸਾਉਣ ਦੀਆਂ, ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ, ਅਣਖ ਜੱਟਾਂ ਦੀ, ਟਾਕਰੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਰੂਪ ਸ਼ੌਕੀਨਣ ਦਾ, ਲਾਜੋ, ਬਟਵਾਰਾ, ਵੈਰੀ ਜੱਟ, ਪਟੋਲਾ, ਪੰਚਾਇਤ, ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਂਵਾਲ, ਕੀ ਬਣੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ, ਸੱਜਣਾ ਵੇ ਸੱਜਣਾ, ਜਮੀਨ ਜੱਟ ਦੀ ਜਾਨ, ਪੰਜਾਬ ਬੋਲਦਾ, ਧੀਆਂ ਧੰਨ ਬੇਗਾਨਾ (ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਫਿਲਮ) ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਛਾਏ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਵਰਿੰਦਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਮਾਤਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੀ ਗ੍ਰੇਡ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਗੁੱਗੂ ਗਿੱਲ ਤੇ ਯੋਗਰਾਜ, ਜੋ ਵਿਲੇਨ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਇਕ ਨਾਇਕ

ਵਜੋਂ ਆਈ। ਫਿਲਮ 'ਅਣਖ ਜੱਟਾਂ ਦੀ' ਅਤੇ 'ਜੱਗਾ ਡਾਕੂ' ਨਾਲ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਕਾਮਯਾਬ ਹੀਰੋ ਦਿੱਤੇ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਹਰਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਮੁਤਾਬਕ ਰੋਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕੰਮ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਅੱਧੀ ਫਿਲਮ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਿਨੇਮਾ ਮੁੜ ਪੱਛੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਬਾਗੀ' ਬਣਾਈ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਲਟਕਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਸੈਂਸਰ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰੀ ਰਹੀ। ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ- 'ਮਾਹੌਲ ਠੀਕ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ' ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਮੁੜ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਦਲਜੀਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। 'ਬਾਗੀ' ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਪਤੀ ਦੀ ਇਕ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਵਾਪਸ ਮੁੰਬਈ ਚਲੀ ਗਈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਟੀ. ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪਬਲਿਕ ਫੰਕਸ਼ਨ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕੁਝ ਨਵੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਮਾਂ ਦੇ ਰੋਲ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਮੋਗਾ ਟੂ ਮੈਲਬੋਰਨ ਵਾਇਆ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹੀਰ ਰਾਂਝਾ, ਜੱਟ ਬੁਆਏਜ਼, ਸਿੰਘ ਵਰਸਿਜ਼ ਕੌਰ, ਐਸ਼ ਕਰ ਲੈ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਮੁੰਡੇ-ਦਲਜੀਤ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਆਈਆਂ ਅਹਿਮ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ। 1976 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2016 ਤੱਕ ਪੂਰੇ 40 ਸਾਲ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਜੁੜੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਕੋਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਤੇ ਸਿਹਤ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਡਾਇਮੇਂਸੀਆ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੀ, ਪਰ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਿਨੇਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਗੋਦ ਸੁੰਨੀ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੰਬਈ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਤਾਂ ਕਈ ਸਟੇਟ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲੇ ਸਨ ਪਰ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਮਾਣਯੋਗ ਐਵਾਰਡ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ 'ਚ ਪਾਏ ਅਣਮੁੱਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਣ।

ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ

ਸਰਗਰਮ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ

ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਘੂ ਫਿਲਮਾਂ 'ਖੁਦਾਕਸ਼ੀ' ਅਤੇ 'ਡਰਪੋਕ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ 'ਚ ਰਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਅਦਾਕਾਰ ਹਰੀਸ਼ ਵਰਮਾ ਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਗਰੇਵਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ 'ਵਾਪਸੀ' ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ ਦੀ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਰੰਗ ਪੰਜਾਬ' ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੈਂਗਸਟਰ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੰਤਰ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਰਲਵਾਂ-ਮਿਲਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਤਕਨੀਕ ਪੱਖੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸਨ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਤੀਜੀ ਫਿਲਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਫਿਲਮ 'ਯਾਰਾ ਵੇ' ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜ੍ਹਾਅ ਯਾਨਿ ਪੋਸਟ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ 'ਚ ਰੁੱਝਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਲਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜਰਮਨੀ 'ਚ ਰਿਹਾ ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਚਾਰ ਕੁ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਵੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਹ ਮੁੰਬਈ

ਗਿਆ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਬੁਕਾਅ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਵੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਲਘੂ ਫਿਲਮ 'ਡਰਪੋਕ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ। ਇਸ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਉਸ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਹੈ। ਰਾਕੇਸ਼ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਚਿਹਰੇ-ਮੋਹਰੇ ਨੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਾਮੇਡੀ ਤੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ 'ਵਾਪਸੀ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ 'ਰੰਗ ਪੰਜਾਬ' ਵੀ ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਵੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੰਤਰ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ 'ਤੇ ਵਿਅੰਕ ਕਰਦੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੰਤਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਮੇਡੀ, ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ ਲਈ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਯਥਾਰਥ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਵਿਸ਼ਾ

ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਯਾਰਾ ਵੇ' 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤਾਂ-ਬੂਟਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਨਿਜਾਮਤ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਬਿਆਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੀਰੀਅਡ ਡਰਾਮਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਬੇਹੱਦ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਤੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦੇਵੇਗੀ। ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਕੱਦ ਹੋਰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ, ਤਕਨੀਕ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਪੱਖੋਂ ਨਵਾਂਪਣ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਿੱਸੇ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਸੰਵਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਪਾਸੇ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਕਾਮੇਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਅਹਿਮ ਲੋੜ ਹਨ। ਉਸ ਤਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ 'ਚ ਵੀ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਵੇਗਾ।

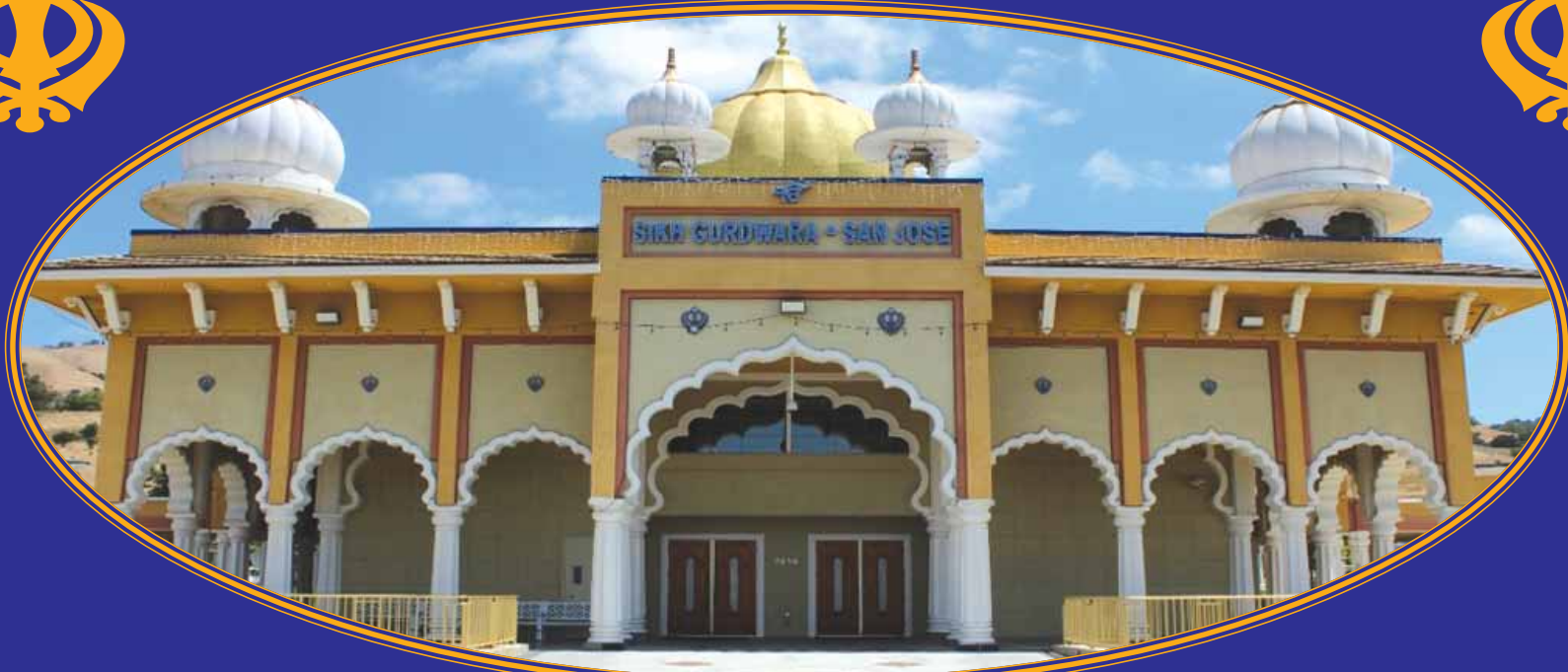
-ਸਪਨ ਮਨਚੰਦਾ

ਰਾਕੇਸ਼ ਮਹਿਤਾ

ਸਾਲਾਨਾ ਬੇਅ ਏਰੀਆ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ

16 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 24 ਫਰਵਰੀ, 2019 ਤੱਕ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਬੇਅ ਏਰੀਆ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ 16 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ 24 ਫਰਵਰੀ, 2019 ਤੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੈਨ ਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਵੇਰਵਾ

16 ਫਰਵਰੀ, 2019 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ: ਸਵੇਰੇ 4 ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਅਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ

18 ਫਰਵਰੀ, 2019 (ਸੋਮਵਾਰ)

ਭੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ: ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ
ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ: ਸਵੇਰੇ 6 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਭਾਈ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ
ਪਤਾ: 1259 S. Wilshire Avenue,
Mountain House, CA 95931

20 ਫਰਵਰੀ, 2019 (ਬੁੱਧਵਾਰ)

ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ: ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ ਰਾਤ 8:30 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ
2356 Walsh Avenue, Santa Clara, CA 95051

ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਵੰਡ ਛਕੋ

21 ਫਰਵਰੀ, 2019 (ਵੀਰਵਾਰ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਲਾਇਬਰੇਰੀ): ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ (ਨਾਰਥ ਹਾਲ): ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ (ਨਾਰਥ ਹਾਲ): ਸ਼ਾਮ 5:30 ਤੋਂ ਰਾਤ 9:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

22 ਫਰਵਰੀ, 2019 (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਲਾਇਬਰੇਰੀ): ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ (ਨਾਰਥ ਹਾਲ): ਸਵੇਰੇ 6 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਵਰਕਸ਼ਾਪ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਤੋਹਫਾ (ਲਾਇਬਰੇਰੀ): ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ
ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ (ਨਾਰਥ ਹਾਲ): ਸ਼ਾਮ 5:30 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9:30 ਵਜੇ ਤੱਕ

23 ਫਰਵਰੀ, 2019 (ਸਨਿਚਰਵਾਰ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਲਾਇਬਰੇਰੀ): ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ: ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ
ਕੀਰਤਨ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ (ਨਾਰਥ ਹਾਲ): ਸਵੇਰੇ 6 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਰੈਨ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ (ਨਾਰਥ ਹਾਲ): ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ

Sikh Gurdwara San Jose

ਪਤਾ: 3636 Gurdwara Avenue, San Jose, CA 95148

ਫੋਨ: 657-464-4534, 408-540-6680, 503-929-4252, 408-418-8053 ਜਾਂ Email: sevaa@isangat.org